SVINØBOGEN

1231—1984

PALLE JENSEN

Palle Jensen
Svinø

SVINØBOGEN
1231—1984

Omslaget:
Motiv af
Jens Peter's fiskehus
ved »Strømmen«,
velvilligt stillet til rådighed af
Villy Daugaard.

Tak til:
Nicolai, Michael
og Kirsten

Copyright Palle Jensen
1985

Tryk: Fladså Tryk

ISBN 87-981972-0-7

Palle Jensen
Ane Maries Vej 9
4750 Lundby

PALLE JENSEN

SVINØBOGEN

1231—1984

INDHOLD

Forord 7
Svinø-valsen 8

Svinø-ø eller halvø, forbindelser til omverdenen 9
Øen i middelalderen 13
Svinø i 15-1600-tallet 16
Markdrift og matriklen 1682 19
Gårdene i 1700-tallet 24
Husmændene og deres bolig 28
Bondens besætning 30
Køer og ungkreaturer 32
Får og svin 33
Bondens agerbrug og økonomi 34
Indfæstning og stavnsbånd 37
Befolkningen, omgifte og aldersforskel i ægteskabet 39
Svinøbonden i slagsmål og fest 41
Bylov og oldermand 43
Hoveri 46
På hoveriarbejde 50
Udskiftningen af Svinø 52
Lodtrækningen 54
Husmanden og udskiftningen 58
Salget af gårdene til selvejendom 59
Jordindvinding 60
Svinø i 18-1900-tallet 61
Marsvinsfiskeri 65
Det åndelige liv 66
Skolen 71
Hverdag på Svinø 73
Svinø's rekreative områder 75
Afslutning 76
Kommentarer til gårdlisterne 77
Gårdlisterne 78
Skoleholdere på Svinø 114
Oversigt over gårdene i 1719 og 1736 115
Noter til Svinø's historie 118

Udsnit af kort og flyvefotografi, hvortil Geodætisk Institut har ophavsret, er gengivet med instituttets tilladelse nr. (A. 375-85). Copyright.

FORORD.

Da jeg i begyndelsen af 1970'erne fik forelagt nogle meget pralende udtalelser om den befolkning, der levede på Svinø i 16- og 1700-tallet, besluttede jeg at undersøge dette nærmere. Ganske rigtigt fandtes der enkelte beskrivelser om slagsmål og drikkeri, men det dækkede ikke min nysgerrighed.

Resultatet af nysgerrigheden blev derfor samlet til denne bog, og jeg må heri vedstå, at befolkningen på Svinø tidligere, men også i dette århundrede er anderledes i deres mentalitet, når de sammenlignes med det øvrige sogn.

Sognet er den normale afgrænsning for en lokalhistorisk bog, men Svinø har altid skilt sig ud for sognet både mentalt og i det historiske forløb.

Svinø hørte under Køng sogn og skulle vel heri danne en helhed, men dertil kan kun siges, at Svinø i forholdet til resten af sognet har haft en helt anden historisk udvikling og har aldrig været knyttet til Køng sogn. Derimod har øen været knyttet tæt sammen med Gavnø gods, som den var underlagt i 450 år.

Køng kirke skulle vel så være et samlingsmærke, men Svinøerne har aldrig været særlig interesserede i religiøse handlinger, og så galt ville en bonde fra Svinø i 1569 slå præsten i Køng ihjel. Jævnligt var de i konflikt med rytterdistriktets folk på Aunø, fordi de brød hul på gærdet derimellem og lod dyrene græsse på Svinøbøndernes enge. Det endte altid med skælden, smælden, næveslag og staverhug. Et tvistigt særpræget folkefærd, som helst isolerede sig på deres egen ø, sådan var de før i tiden, og det er ikke forsvundet endnu og gør det forhåbentligt heller ikke.

Bogen er tidsmæssigt begrænset til perioden 1231 til 1983. Året 1231 fordi Svinø da for første gang optræder i en skriftlig kilde.

I denne tidsperiode er der især lagt vægt på årene fra 1700 til 1850. I den periode indtraf mange hændelser, som havde betydning for landbobefolkningen.

Det er mit håb, at denne bog kan blive til glæde for andre end netop lokale beboere og vække interesse for det sted, man nu har valgt at leve.

Der er i bogen udeladt en mængde arkivstof, som kun henvender sig til ganske få personer, og gårdlisterne over Svinø kan udelades, uden at det øvrige stof skulle tabe derved. Noterne er medtaget for at vise, hvor jeg har min viden fra, og for at vise, hvor man eventuelt kan hente yderligere oplysninger. Endelig takker jeg Kulturelt Samråd for Vordingborg kommune og Sparekassen SDS Vordingborg afdeling for økonomisk støtte til bogen.

Tak til Asta og Kurt Jensen Svinø - og tak til Karen og Axel Johansson, Lundby for korrekturarbejdet.

Lundby i september 1983
Palle Jensen.

SVINØ-VALSEN
Hvorhen i verden end jeg for
jeg længes hjem til havet,
til Svinø strand og Dybsø fjord,
hvor jeg som barn har travet.
Der vil jeg hilse på gamle venner og veninder,
der vil jeg huske de kære gamle minder.
I storm og regn — I sol og blæst
på Svinø er der allerbedst.

»Ne quid nimis. Mediam tenaere beati«
Ingen overdrivelser! lykkelige de, der holder middelvejen.

Svinø — ø eller halvø, forbindelser til omverdenen.

Svinø ligger i Sydsjælland mellem Næstved og Vordingborg, i Køng Sogn, Hammer Herred og siden 1970 i Vordingborg kommune. Svinø er tidligere skrevet Swino, Swynøe, Swinø, Svinøe og Svinø.[1]) Navnet kommer sikkert af, at der i farvandet omkring Svinø tidligere har været mange marsvin, men også vildsvinet kan være navngiver.

Svinø var en ø fra omkring 2000 år før Kristi fødsel og frem til slutningen af 1600 tallet. Svinø var adskilt fra det øvrige sogn med et stort indhav kaldet Svinø Vig eller Noeret, som havde forbindelse med Dybsø Fjord og Aunø Fjord. Den del af fjorden, som danner Svinø's nordkyst, kaldes for Nørre Strand. Her løber Bøgestrømmen, der snor sig om Bønnes Hoved og adskiller Dybsø og Svinø med et ca. 50 meter bredt og ca. 7 meter dybt løb.

Strømmen munder ud i Hav Strand, Svinø Bugt eller Smålandshavet, efter at have løbet tæt under den 5 meter høje klint, der rejser sig ved Dybsø Havn og fortsætter til Sandvig Strand. Her findes en af de bedste badestrande i Sydsjælland. Den strækker sig over en halv kilometer for at blive afløst af endnu en høj lerklint, som falder naturligt ned i en strandvold, som fortsætter ud mod Aunø og den tidligere Svinø Vig.

Fra øens højeste punkt Rævehøj (19 m.) kan man se hele den vestlige del af øen, som er temmelig kuperet med enkelte rester af den skov, som i 1400 tallet dækkede det meste af øen's vest-del. Fra Svinø kirke kan man se hele den østlige del, der med sine flade marker støder op mod Kostræde og Sallerup.

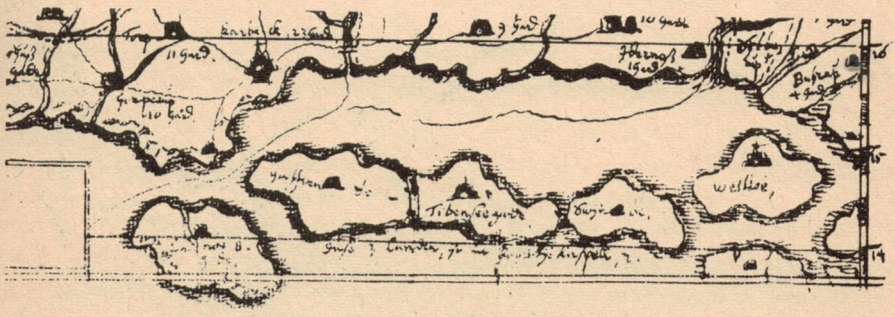

Et noget fortegnet kort fra ca. 1650 viser Enø, Gavnø, Dybsø, Svinø og Vejlø som en lang række øer (Johannes Mejers kort over det Danske Rige)

De første kort over denne del af Sjælland viser Svinø som ø[2]). Mens matriklen fra 1682 kalder marken mod Kostræde for Digesmarken og de nordøstligste agre for Broestyckerne. Det tyder på, at der var forbindelse den vej, på et dige en del af strækningen, for at afslutte med en mindre bro.

Rytterdistriktets kort fra 1720 viser en forbindelse fra Svinø til Sydsjælland, men for at få Svinø fri af Rytterdistriktet er forbindelsen indtegnet

til et sted mellem Vejlø og Vester Egesborg. Der kan nu kun være tale om Kostræde.

Forarbejdet til Videnskabernes Selskabs kort fra 1769.
Gårdene i Svinø by er ikke gengivet korrekt. De lå regelmæssigt på hver side af bygaden.
(Gengivet med tilladelse af Geodætisk Institut).

I forbindelse med at få etableret en skole på Svinø i 1737 blev vejen til Køng beskrevet således: »Svinø by ligger 3 fjerdingvej fra Køng skole og foruden derimellem en slem vej, forhindres den af stranden, så at ungdommen ikke nogen tid har kunnet søge skole der«.[3]). Og i 1743: »Landet her i egnen, som egentlig hører under Sielland er fast land, undtagen Aunøe og Svinøe«[4]). Jeg tror, på trods af disse udtalelser, at der fandtes en vej til Kostræde, men at denne vej lå så lavt, at den blev oversvømmet ved højvande og især om vinteren. Det var vel kun om vinteren, man gik i skole?

Vejen under vandet har givet været passabel med hest og vogn, man skulle jo blandt andet af sted til Gavnø på hoveriarbejde, også om vinteren. Kirken i Køng kunne man heller ikke forsømme, og man skulle også til mølleren i Køng.

De næste kort blev udarbejdet i henholdsvis 1769 og 1771. De viser begge, at forbindelsen til Kostræde er blevet betydelig bredere, og Svinø må betragtes som halvø. Mærkeligt er det, at vejen fra Svinø til Kostræde ikke er aftegnet på kortet fra 1771, hvilket den er på kortet fra 1769. Var vejen over Kostræde så dårlig, at man i stedet benyttede vejene over fladstranden?

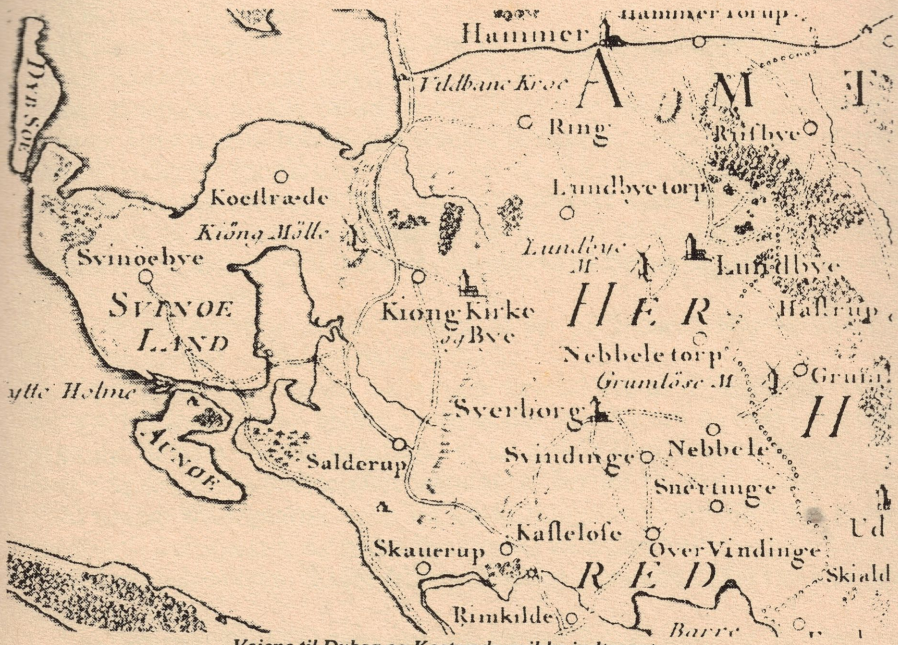

Vejene til Dybsø og Kostræde er ikke indtegnet.
(Videnskabernes Selskabs kort. Gengivet med tilladelse af Geodætisk Institut).

I forbindelse med brændevinsforpagtningen i 1769 skulle Svinø betale afgift til den by, som lå nærmest, enten Næstved eller Vordingborg, begge byer var naturligvis interesseret i at få denne indkomst. Fra Vordingborg målte man den sydligste vej over Næs til Svinø, mens man fra Næstved målte over Køng Overdrev, hvilket forøgede afstanden med mindst 1 km i forhold til vejen over Kostræde. Fra Næstveds side forlangte man, at Vordingborg også benyttede vejen over Køng Overdrev[5]).

Dette forlangende kan dog næppe være ensbetydende med, at vejen over Kostræde ikke fandtes, fordi Svinøbønderne ofte skulle af sted til Gavnø på hoveri, og man må gå ud fra, at de har benyttet vejen over Kostræde. Den var jo kortest. Vejen er således også indtegnet på udskiftningskortet

fra 1802, og dens placering i marken viser, at den har ligget her, inden kortet blev tegnet. Vejen over Køng Overdrev er ikke påtegnet.

Foruden de 2—3 veje til omverdenen var der en lokal vej, som løb fra Svinø by til Dybsø Havn. Denne var også af ældre dato. Dels førte den til overdrevet og dels til overfartsstedet til Dybsø, hvor det med sikkerhed kan konstateres, at Svinøbønderne havde græssende kreaturer i 1736, men vejen har givetvis eksisteret endnu tidligere, måske tilbage i middelalderen.

Øen i middelalderen.

Første gang, Svinø optræder i en skriftlig kilde, er i Kong Valdemars Jordebog fra ca. 1231. Under ø-listen står Swino: Hus, hio.[6]).

Det tolkes således, at kongen havde mulighed for at jage hjorte og samtidig kunne han få logi. Det var imidlertid ikke ensbetydende med, at han ejede øen, idet øer, som man kunne ride over til, i modsætning til at benytte båd, kunne betragtes som sjællandske attinentier[7]).

Svinø har givetvis allerede i 1231 hørt under bispestolen i Roskilde, mens kongen har haft jagtrettighed på øen og muligvis også gæsteriret.

Det i jordebogen omtalte hus fandtes også på andre øer, men hvad var et hus i middelalderen?

Johannes Steenstrup mente, at det var en jagthytte bygget af træ. I den kunne kongen og hans følge så få husly[8]). Nordisk middelalderleksikon mener derimod, at hus betød en bygning af fæstningsmæssig karakter.

Peter Jensen giver ikke nogen direkte forklaring, men mener, at bygningen på Svinø var tilholdssted for en kæk søhane, der i samarbejde med andre søhaner forsvarede Dybsø Fjord-komplekset mod sørøvere[9]).

Jeg tror, at det hus, der omtales på Svinø, var en bispegård. Der findes nemlig en del kilder, som omtaler en bygning på Svinø, og den har givetvis haft stor betydning.

I 1759 indberettede præsten i Køng, at der på Svinø: .. Har og staaet en liden herregaard kaldet »Svinegaard«[10]).

Skønt denne bygning var forsvundet henved 350 år tidligere har sagnet om gården levet videre, hvilket viser, at der var tale om en betydningsfuld bygning. Således var det naturligt, at det stykke jord, hvorpå bispegården havde ligget, blev opkaldt efter bygningen, herved fik den i matriklen fra 1682 navnet Svinegaards Agre. På udskiftningskortet fra 1802 var navnet ændret til Svinegaard, og ældre mennesker på Svinø kalder endnu bakken for Svinegårdsbakken. Bispegårdens eksistens vises dog bedre i en samtidig kilde.

I jordebogen fra 1370'erne oplyses det om Svinø: »Der er 34 gårde, og de har blot alt landet, som de tidligere havde.

Fra gammel tid har de givet af de specielle jorder undtagen af bispegårdens jord — 23 lerkrukker med smør og 8 mark pr. skøld. — sådan siger træbok. Ligeledes giver alle 28 svin undtagen oldengæld[11])«.

Tilsyneladende har Svinøbønderne igen fået noget jord, som var taget fra dem. For denne jord og retten til at bo i gården betalte man en afgift til bispegården. Sætningen indeholder så mange aspekter, at den er vanskelig at tyde. Hvad var specielle jorder? Hvorfor har man tidligere taget jord fra dem? Tales der om selvejerbondens overgang til fæstebonde?

Når der nævnes 34 gårde, må dette tal være fremkommet ved, at der ikke sondres klart mellem huse og gårde. I senere kilder oplyses det, at der var 28 gårde og 6 huse. Det er derfor rimeligt at antage det samme antal i 1370. Hvilket det antal af svin, som skulle ydes, også peger på.

Under alle omstændigheder viser tallet, at øen har været befolket. Desværre er det ikke muligt at fastlægge det nøjagtige tal. Den normale regnemetode for gårde i 1200 tallet peger på 6 personer pr. gård. På Svinø har befolkningstallet derfor ligget på omkring 200 personer.

Hvor mange mennesker boede der på bispegården? Var det munke, som beboede den? Givet er det, at den var beboet, for beboerne havde til opgave at føre tilsyn med Roskilde-bispens underliggende gods, og da han ejede en sjettedel af Sjælland, var det nødvendigt med sådanne gårde. Så kunne bispen rejse rundt og æde sin landegilde. Bispegården på Svinø har været en solid bygning, for den var opført i munkesten. Gårdens placering kan også vise noget om dens anvendelse. Den lå skjult bag en bakkekam, og skoven på den vestlige side skjulte også bygningen. Desuden var der mulighed for at sejle fra Bare Mose ud i Dybsø Fjord. Således har der været mulighed for at forsvare Dybsø Fjord-komplekset samtidig med, at bispegården ville være vanskelig at finde og endnu sværere at indtage.

Gården kan været bygget på et tidspunkt, hvor plyndring hørte hverdagen til.

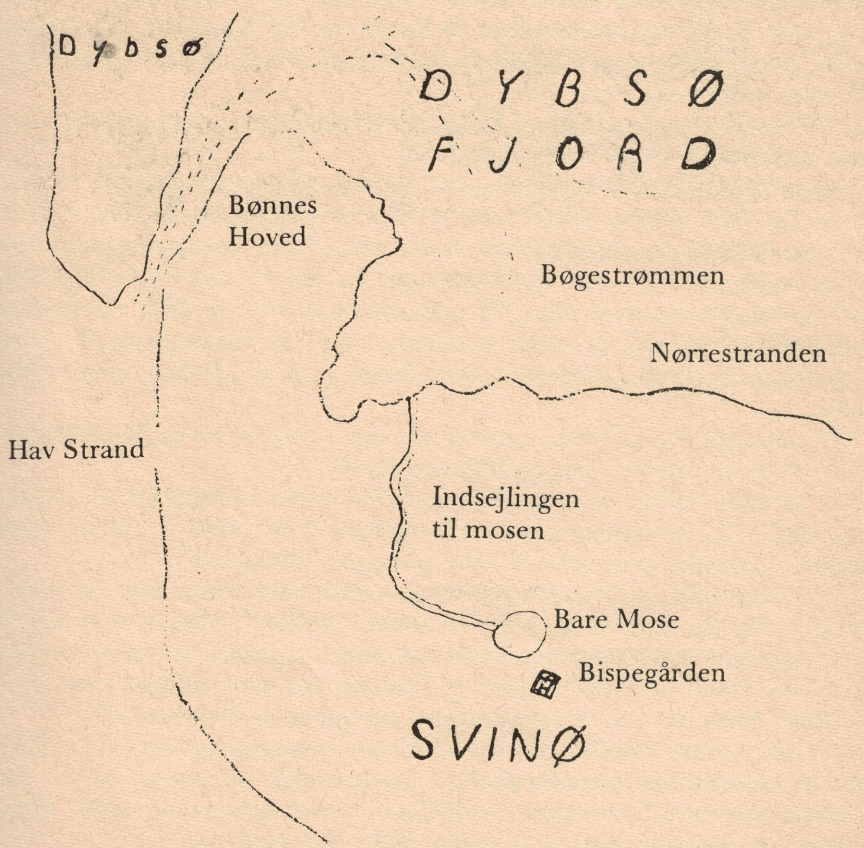

Jeg tror, at det netop er denne bygning, der omtales i Valdemars Jordebog som hus, men den er sandsynligvis endnu ældre, måske fra midten af 1100-tallet. Her kendte man munkestenen, som man stadig kan finde rester af på det sted, hvor gården lå[12]). Man kunne uden tvivl få svar på mange spørgsmål om denne gård, hvis der blev foretaget en udgravning af lokaliteten.

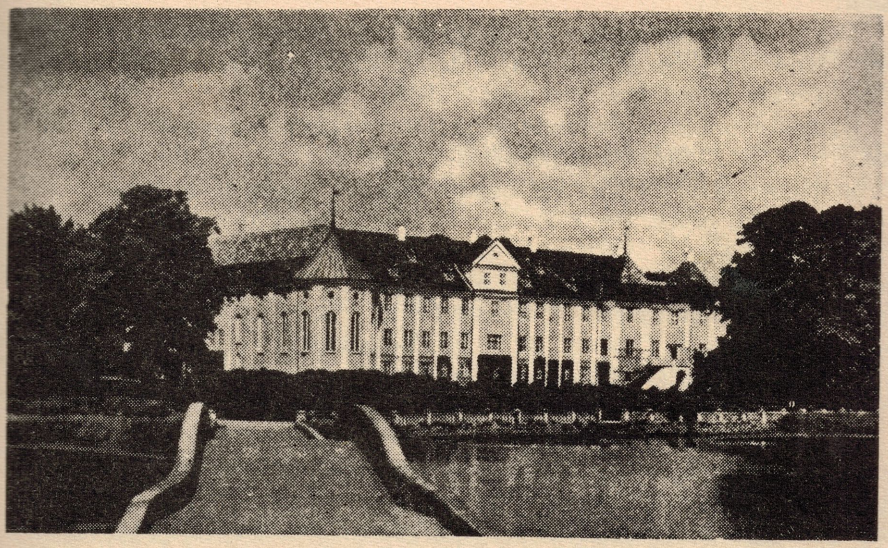

År 1401 oprettedes på initiativ af dronning Margrethe og bisp Peder Jensen Lodehat et Augustiner nonnekloster på Gavnø.

I 1401 lod dronning Margrethe et nonnekloster oprette på Gavnø, og i 1410 skænkede Roskildebispen, Peder Lodehat, Svinø til klostret, indtægten af øen siges da ikke at overstige 20 mark årligt[13]).

Øen har sikkert været en kærkommen gave for klostret, men for Svinøgården betød det dens endeligt. Nonneklostret havde jo ikke noget at bruge den til. Tværtimod kunne dens fortsatte eksistens kun betyde et unødvendigt forbrug af landgilden, som nu skulle tilfalde klostret. Det er derfor rimeligt at antage, at Svinøgården enten blev direkte nedbrudt, eller at man lod den forfalde.

Svinø i 15—1600 tallet.

Ude i Europa skete der i begyndelsen af 1500 tallet betydningsfulde ting En mand ved navn Luther fik et anderledes syn på religionen og kirken. Hans tanker blev videreført i Danmark af Hans Tausen, og der blev gennemført en reformation, der i store træk betød, at bispernes magt blev brudt til fordel for konge og adel. Således måtte klostrene afstå deres ejendomsrettigheder.

Dette skete i 1536 særdeles fredeligt og med overgangsordninger. Således blev Svinø ikke frigivet før i 1583. I de 173 år, Svinø hørte under nonnerne, findes ingen beretninger om øens forhold.

Kongen fandt tilsyneladende ingen interesse i at beholde Svinø, og allerede den 16. feb. 1584 blev Svinø solgt. På det tidspunkt var der 28 gårde og 8 gadehuse på øen[14]). Der var således kun sket meget få ændringer siden 1370'erne. Til gengæld var der sket en væsentlig forhøjelse af landgilden. Hver bonde skulle årligt levere følgende: 1 fjerding smør, 1 boelgalt, 2 mark for gæsteri, 3 mark skylds penge, 1 mark 5 skilling 1 album i pløjepenge, 1 får, 1 lam, 2 gæs, 2 skæppe havre, 4 høns, 20 æg, 3 tønder havre og 1 tønde trækul. Desuden skulle de i fællesskab give 8 skattekøer årligt.

De 8 huse var tilsyneladende af forskellig kvalitet, idet 5 huse skulle hver betale 22 skilling, et hus 24 skilling og de to sidste hver en tønde havre[15]).

Landgildeafgiften udgjorde normalt en tredjedel af husstandens samlede indkomst[16]). Man kan derfor med rette mene, at bondestanden var ved god magt. Det synes også at være et problem for Christian 3., når han påbød bønderne kun at indbyde det antal gæster, som stuerne kunne rumme, og Frederik 2., som i 1558 forbød bønderne at udstrække deres bryllupsgilder over 2 dage, og samtidig forbød han dem at holde gilder om sommeren og i høsten, dog med undtagelse af sankt Hans nat[17]). Hvis bondestanden var forarmet, skulle sådanne forbud være overflødige. Derfor peger meget på, at man både havde råd og lyst til at feste i længere perioder. Svinøbønderne har næppe været nogen undtagelse, når der var tale om fest.

Det har vel næppe påvirket bonden synderligt, at øen skiftede ejere op gennem 1600-tallet. For det meste blev øens tilhørsforhold til Gavnø bevaret. Allerede i 1614 fremtrådte den som arvegods. Her nævnes stadig 28 gårde og 8 gadehuse, og der var ikke sket væsentlige ændringer i landgilden[18]).

Fra kongedømmets side fandt man nu også på så mange forskellige skatter. Der skulle betales ildstedsskat efter, hvor mange skorstene man havde, og der skulle betales kopfskat, en skat pr. hoved. Når man ikke kunne finde et navn til skatten, kaldte man den for ekstraskat.

Hvis man derudover var uden ideer, kunne man jo altid erklære svenskerne krig, og det fik ikke de heldigste følger i den tid.

I 1658 blev Sjælland besat, og den svenske besættelsesmagt ernærede sig ved at udplyndre de egne, som de kom i nærheden af. Samtidig lagde man også mærke til danskerne, og de blev beskrevet således: »Kvinderne er lige

så hæslige som mændene. Når nogen dør, græder de ikke, men ler og holder gilde omkring den døde, man danser, synger og drikker. Når de skal sove, er de splitternøgne, de tager tøjet af, mens andre ser på det, og først når de skal ind i skabet (alkoven) låser de døren og slukker lyset«.

Svenskerne var også på Svinø for at få noget udbytte af deres belejring. Dette kan ses i matriklen fra 1662. Den blev udskrevet på grund af landets dårlige forfatning, og nogen skulle jo betale for at genoprette skaden. Godsejerne var i den periode ikke forvænt med at yde deres bidrag til landets økonomi. Det havde op gennem 1600-tallet været landbefolkningen, der måtte betale et utal af ekstraskatter, og der blev ikke gået nogen gård forbi på Svinø.

Den nye skat i 1662 skulle udregnes på grundlag af det, hver gård betalte i landgilde. Det skulle derefter omregnes til hartkorn efter en bestemt takst. Det var så tanken at beskatte efter størrelsen af hartkornet. På Svinø blev samtlige gårde sat til lidt over 10 tønder hartkorn omregnet fra den landgildeydelse, som de også betalte i 1584. Man har dog næppe kunnet beskatte alle gårde lige, da de ikke var i lige god stand, således var 4 gårde halvt øde, 2 gårde øde og afbrændte og 1 var øde. Alle gårde havde fæstere, og 7 gårde var delt til halvgårde og havde derfor 2 fæstere, hvilket iøvrigt var ganske almindeligt i 1600-tallet. Gårdenes ringe tilstand kan skyldes svenskernes besøg, hvilket skovens ydelse i særdeleshed viste. Denne var faldet fra 410 svins olden til 150.

Beskatningsgrundlaget var forkert, da det byggede på alt for ulige materiale. Fra rentekammerets side indså man, at matriklen var uretfærdig, og allerede i 1663 blev der nedsat en ny kommission til at udfærdige en ny matrikel. Den skulle imidlertid også vise sig at være ubrugelig. Alle gårdene på Svinø fik deres hartkorn reduceret til ca. 9 tdr. og 5 skp., men det ses i matriklen, at gårdenes tilstand var blevet bedre, ligesom skoven nu ansættes til 214 svins olden. Der har således fundet en ret hurtig opbygning sted.

Svinøs samlede hartkorn blev på knapt 320 tdr. Hele Køng sogn, som indeholdt Køng, Kostræde, Sallerup og Svinø, udgjorde knapt 694 tdr. Man kan alene ud fra disse tal se, hvor uretfærdig den udfærdigede matrikel var. Årsagen til denne skævhed inden for sognet skyldtes, at Svinø hørte under adelsgods, mens resten af sognet var underlagt rytterdistriktet. Med andre ord betalte en rytterbonde ikke det samme i landgilde som en adelsbonde, og han blev derfor bedre stillet, når matriklen skulle anvendes som udgangspunkt for beskatning. På trods af denne skævhed virkede denne matrikel frem til 1688.

I samme periode var der sket en del handler med gårdene på Svinø, således at flere forskellige godsbesiddere havde gårde på øen.

I 1680 tilhørte 17 gårde Niels Trolles arvinger og dermed Gavnø gods. 2 gårde, nr. 4 og 24, tilhørte Christence Lindenou. 1 gård, nr. 25, til Johan Hesenberg i København. 1 gård, nr. 3, til Paul Mathisen, landsdommer på

Lolland. 1 gård, nr. 21, til amtmand Krabbe og Hans Urne, hver ½. 2 gårde, nr. 19 og 20, til Jacob Lindenous arvinger. 3 gårde, nr. 7, 9 og 10, til Jacob Eschildsen i Næstved. 1 gård, nr. 12, til birkefoged Anders Jensen, som han selv boede på[19]). Svinø havde vel næppe tidligere været delt på så mange forskellige hænder. Således var der i 1664 kun 4 forskellige godsbesiddere, som havde interesser der.

De gårde, som var kommet på flere forskellige hænder, tilhørte oprindeligt Jacob Lindenou, der havde arvet 7 gårde efter sin broder.

Det vidner unægteligt om, at Jacob ikke var nogen dygtig godsadministrator, hvilket også satte sit præg på de gårde, som han ejede på øen. Således var 2½ gård øde, men dog med fæstere. Desuden havde Jacob sandsynligvis frasolgt retten til at sætte svin i skoven, da den skrives som øde.

Gårdene på Svinø blev i årene efter samlet af Gavnøs nye ejer Knud Thott. I 1684 havde han tilkøbt sig alle gårde, og på nær 2 huse ejede han hele Svinø.

Markdrift og matriklen 1682.

På baggrund af den uretfærdige matrikel i 1664, der bevirkede en skæv beskatning af bøndergodset, indgav Knud Thott i 1680 en betænkning om ny hartkornsansættelse, idet han påpegede uligheden i landgildeydelsen sat i forhold til gårdenes tilliggende jord.

Det skal dog tilføjes, at disse ædelmodige tanker også ville betyde en lettelse for godserne, som ifølge en lov fra 1670 var pålagt at indestå for deres underliggende bøndergårdes skatter. Til gengæld var hovedgårdens jorder skattefri.

Denne lov har uden tvivl været medvirkende til en større udnyttelse af bondebefolkningen. Dels betød den en kraftig øgning i antallet af nedlagte gårde, når disse havde jord i nærheden af hovedgårdens marker. Så kom jorden under fri takst. Men det betød også et stigende behov for arbejdskraft på hovedgårdens marker og dermed en udvidelse af hoveriet[20]).

Dels betød forordningen, at godset gjorde mere for at få besat de gårde, som var øde og samtidig antage de bedste fæstere, for at undgå en unødvendig udgift. Denne forordning har givetvis fået en uheldig betydning i forholdet mellem godserne og landbobefolkningen, selv om det oprindeligt ikke var tilsigtet.

For at opnå en mere retfærdig beskatning af bondebefolkningen skulle jordens bonitet tjene som skatteudskrivningsgrundlag. Derfor skulle alle marker opmåles og takseres, skove og enge skulle blot takseres. Til dette arbejde blev der nedsat nogle kommissioner bestående af konduktører, skrivere, takseringsmænd og ingeniører. Sidstnævnte skulle lede arbejdet.

Dette store projekt skulle siden vise sig at danne grundlag for en retfærdig vurdering af beskatningsgrundlaget frem til den næste matrikel, som kom knap 200 år senere, nemlig i 1844, og det var små justeringer denne gav. Samtidig må matriklen betragtes som et uvurderligt hjælpemiddel til at klarlægge gårdenes placering i byen og markernes drift i 16- og 1700-tallet.

Svinø havde 28 gårde, som lå på hver sin side af den ca. 1 km. lange bygade. Umiddelbart uden for gårdene lå tofterne. Disse var ikke med i det fælles dyrkningssystem og tilhørte gårdene. Tofterne varierede i størrelser fra gård til gård, med en gennemsnitlig størrelse på ca. ½ td. land. På denne jordlod kunne bonden dyrke det, han havde lyst til.

Der er ingen tvivl om, at det var fra tofterne, at bonden hentede en stor del af sit udbytte. Hvilket også ses af, at jorden var noget af det bedste, som fandtes på Svinø. Tofterne har givetvis fået sin del af den sparsomme gødning.

Hele Svinø var naturligvis ikke opdyrket. Det gjaldt de lavtliggende områder mod Svinø Nor og området mod Dybsø Fjord, kaldet Nørrebækken, og de endnu ikke opdyrkede enge mod Aunø Fjord, kaldet Hylle Mad. Desuden et stort område med mose, eng og krat, der strakte sig fra Bispegården ud over Svinø's vestlige del med hele Bønnes Hoved.

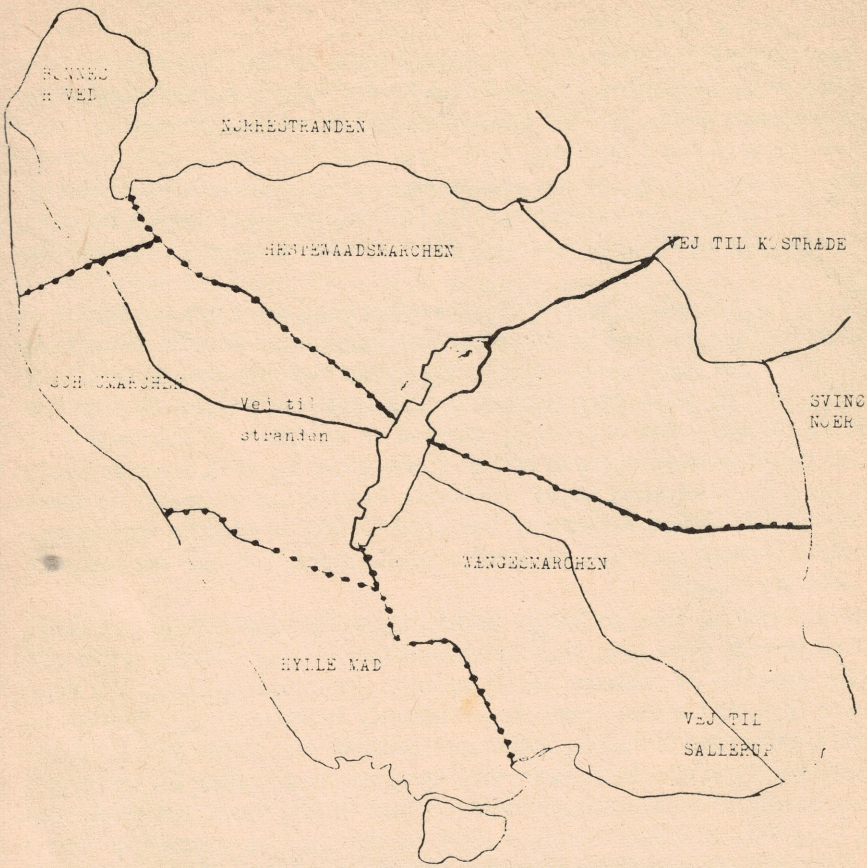

Svinø opdelt i trevangsbrug og overdrev med stengærder.
Rester af disse gærder kan endnu ses på Svinø.

Derudover var der en masse moser og surjordsområder, som lå imellem de opdyrkede åse og dannede naturlige skel. Den opdyrkede jord var delt i 3 store marker, hvoraf den ene hvilede i et år, for derefter at blive tilsået med byg det andet år og tredje år afslutte som rugmark. Man skal dog ikke tage denne inddeling alt for bogstaveligt, idet bonden også såede havre, ærter og vikker, og der har vel også været bygåse i rugmarken og omvendt. Denne form for landbrug blev kaldt trevangsbrug og var absolut fremherskende i Danmark.

Mellem de tre marker var der et gærde, som skulle hindre de løsgående dyr fra den hvilende mark i at trænge ind på de opdyrkede marker og æde afgrøden. Gærdet har fortrinsvis bestået af sten, men der har også været risfletninger, som efter høst kunne fjernes, således at dyrene kunne få glæde af den smule, som ikke var bragt i hus. Rundt om selve byen har også været et gærde med led ved vejudførslerne og ved gårdenes udkørsel til tof-

terne. Formålet med dette gærde var at holde de græssende dyr borte fra byjorden og at beskytte de små dyr, som holdtes inden for gærdet.

Marken mod Kostræde kaldes i 1682 for Hestewaadsmarchen og var det år bygmark. Mod Aunø og Sallerup lå Wængesmarchen, som var rugmark. Den tredie mark ud mod Svinø Strand, eller som den kaldtes dengang Hav Strand, hed Schoumarchen. Den henlå som fælled, det vil sige, at den hvilede og lå hen som græsning til dyrene.

I perioden fra omkring 1700 til 1720 blev der bygget et gærde, som fraskilte den nordlige del af Schoumarchen til et indhegnet overdrev, det såkaldte Bønnes Hoved. Desuden henlå Hyllede Mad som konstant overdrev. De tre marker var opdelt i mindre opdyrkningsenheder. De såkaldte åse, som varierede både i form og størrelse, alle åse havde hver deres navn. (Se udskiftningskort og tillæg til gårdlisten).

Disse marknavne repræsenterede et meget rigt navnestof, som har en ganske lokal tilknytning. Således er de fleste gårde opkaldt efter et sådant marknavn. Man kunne ønske, at de også var anvendt ved navngivningen af veje, ikke alene på Svinø, men over hele landet.

Årsagen til, at hver enkelt ås havde sit navn, skyldtes, at man på den måde kunne omtale en hvilken som helst lokalitet, og andre ville vide, hvor på øen, man mente.

Åsene var igen inddelt i mindre enheder, de såkaldte agre. Antallet af agre i åsene varierede også, men det normale på Svinø var, at de var opdelt i enten 7, 14, 21 eller 28 agre. Denne opdeling skyldtes gårdenes antal, idet der gennem tiden var tilstræbt en ligelig fordeling af god og dårlig jord. Derved fik bonden sin jord delt i mange små strimler over hele Svinø.

Alene på udskiftningskortet er der omkring 40 åse i hver af de tre marker. Dog havde bonden ikke jord i alle åse, men antallet af strimler jord har ligget på mellem 75 og 100. Det er klart, at arbejdet på disse strimler var besværligt og tidskrævende, men bonden ønskede ikke nogen ændring af systemet, fordi det måtte ramme nogle af bønderne hårdere end andre.

Først ved udskiftningen i 1803 blev dette system ændret til det landbrug, vi kender i dag. Det gamle system kan endnu ses i Tyskland, men i mindre format, jorden er vel der ikke delt i mere end 15 forskellige lodder.

Nu var det ikke sådan, at bonden hvert år skulle dyrke alle disse agre. For det første fragik ⅓ af agrene, som hvilede, og for det andet kunne den dårligste jord ikke dyrkes hvert år i den normale rotation, men hvilede i længere perioder, helt op til 14 år. Man kan med rimelighed antage, at bonden årligt skulle ordne en 40—50 agre. Svinøs samlede dyrkede areal blev opmålt til 612,9 tdr. land[21]).

Det var i gennemsnit knap 22 tdr. land pr. gård, heraf hvilede ⅓ af arealet hvert år, ialt blev der ca. 14 tdr. land årligt, som var i drift. Heraf ses, at den gennemsnitlige ager var på ca. 0,3 tdr. land, men der var meget store variationer på størrelsen.

Her er vist et eksempel fra opmålingen i Skovmarken, nærmere bestemt

midt i hovedlod nr. 20 (se udskiftningskortet). Numre i parentes refererer til gårdenes nr., og de oprindelige alenmål er omregnet til meter.

Smaae Sand Agre ligger med Enderne i Sønder og Nørd bestaar i 7 agre. Goed blandkorns jord af hvid leer og med sort muld beblandet[22]).

		bredde	længde	bredde	areal
Svend Torchelsen	(23)	7,5	81	10	712,8 m²
Rasmus Eleophasen	(4)	10	81	10	810 m²
Svend Laursen	(6)	10	88	11	924 m²
Hemming Jensen	(5)	9,5	100	11	1075 m²
Hans Rasmussen	(16)	8,8	113	12	1175 m²
Jens Rasmussen	(3)	9	123	12	1291,5 m²
Laurs Pedersen	(1)	8,5	129	12	1291 m²

Gennemsnitsarealet i denne ås ligger på omkring 1/5 tdr. land. Eller på størrelse med en parcelhusgrund.

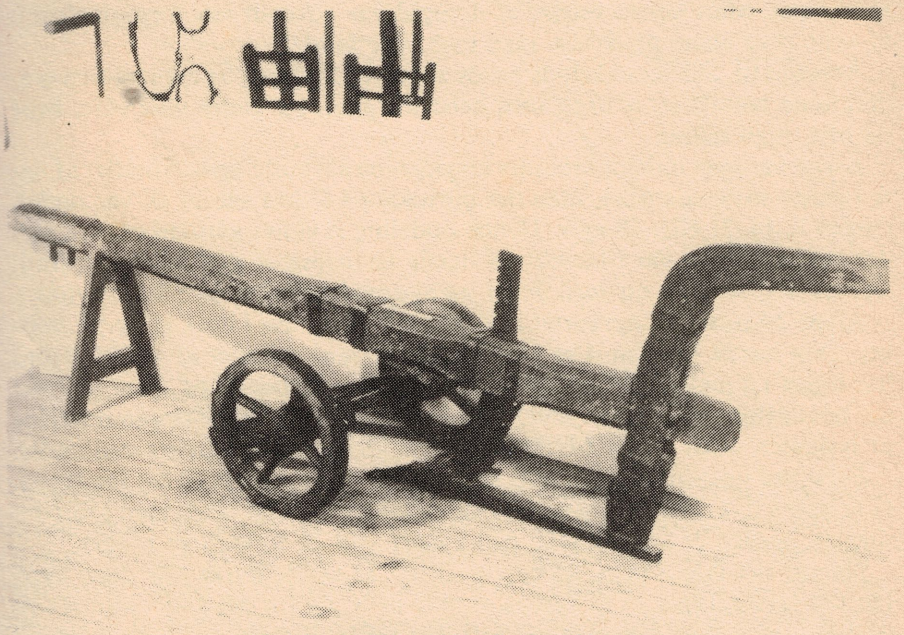

Hjulplov fra Svinø på Vordingborg Museum

Næsten intet arbejde kunne udføres på en sådan lille strimmel jord, uden at man kom til at betræde naboens jord. Værst var det vel, når der skulle pløjes med den tunge hjulplov og et forspand på 6 heste. Agrene blev hver gang pløjet sammen på midten, hvorved den blev højest der. Det kaldte man ryggen. Til hver side faldt jorden til de såkaldte rener. Disse tjente dels som naboskel og dels som dræn til at lede overfladevandet bort fra agrene.

Ved dette driftsystem opstod de højryggede agre. Det er endnu muligt at se sådanne på Dybsø, hvor man opgav markdriften omkring 1660, mens de andre steder forlængst er udraderet af landsbrugsmaskinerne. Man kan få et indtryk af, hvor besværligt det var at pløje en af de ovennævnte agre. Der skulle køres 36 gange med hjulploven, og der skulle vendes ligeså mange gange, hvilket har krævet en ikke ringe plads, det var derfor vigtigt at få planlagt, hvilke åse der først skulle pløjes, således at man ikke skulle ind og vende på den jord, som var pløjet[23]).

I matriklen oplyses det også, at der fandtes 6 husmænd på Svinø, men ingen havde jord. Derudover en beskrivelse af muligheden for at få brænde og tømmer:

»Thiørnehug haufer de Lidet, mend andre giersiel og stauferhug haufer de Intet«.

»Findes och en liden Ofuerdriftt som af de otte mænd er Taxerid. Anden herlighed findes der Inted«[24]).

Denne beskrivelse vidner om, at den skov, som tidligere lå på Svinøs vestside, var ødelagt så grundigt, at der ikke var andet end tjørn.

Svinøs samlede hartkorn blev sat til 152 tdr. hvilket var en reduktion på 168 tdr. i forhold til 1664 matriklen. Sammenlignet med hele Køng sogn ses, hvor hårdt Svinøbønderne havde været beskattet i forhold til rytterbønderne.

Køng sogn havde efter matriklen i 1664 694 tdr. og efter 1688 matriklen 448 tdr. en nedgang på 246 tdr. Heraf blev de 168 tdr. godskrevet Svinøbønderne. Det betød at de fik en betydelig skattelettelse.

For landet som helhed blev der tale om en betydelig nedgang i indtægten, men bønderne var nu mere ligeligt beskattet[25]). Med den store forskel, der var mellem den private bonde og den offentlige, er det vanskeligt at forstå, hvorledes man har kunnet få en bonde til at fæste en gård, som lå under et adeligt gods i den periode, man han har givetvis kunnet tvinges til det på grund af vornedskabet, som først blev ophævet i 1702.

Gårdene i 1700 tallet

Boligen har til alle tider haft en væsentlig betydning for mennesket og ikke mindst for bønderne. De skulle huse deres familie og folkehold. Desuden skulle der være stalde til dyrene, plads til den indhøstede afgrøde i lader og lo og plads til redskaberne. Alle gårde var naturligvis ikke lige store. Således var den mindste gård i 1719 på kun 23 fag, mens den største var på 53 fag. Som det ses, måltes gårdenes størrelse i fag, hvilket var det mellemrum, som var mellem to lodretstående bjælker eller stolper. Denne afstand kunne variere, men som hovedregel var der omkring 1½ meter imellem. Nedenstående tegning viser den metode, som anvendtes til opbygning af en gård.

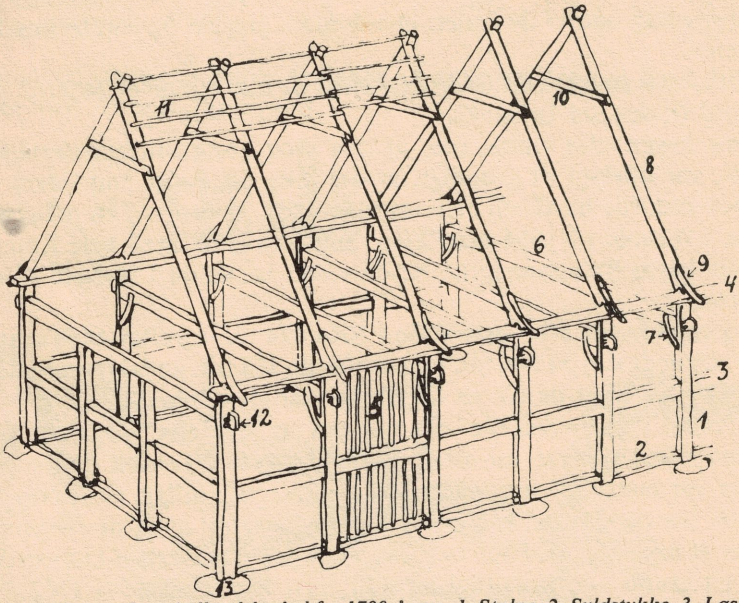

Skråprojektion af en sjællandsk gård fra 1700-årene. 1. Stolpe. 2. Syldstykke. 3. Løsholt. 4. Leide. 5. Stavrer eller støjler. 6. Bjælkebånd eller skråbånd (i Jylland: Sværbånd). 8. Tagspær eller sparrer. 9. Skalk. 10 Hanebjælke eller hanebånd. 11. Strålægte. 12. Bjælkehoved. (Fra A. Stensberg den danske bondegård).

Det er nævnt, at gårdene ikke var lige store, og det skal også nævnes, at deres bygningsmæssige tilstand og vedligeholdelse heller ikke var lige god. Således nævnes nogle gårde at være i god stand og andre i slet tilstand.

I 1798 blev det anslået, hvor meget det ville koste at bringe gårdene helt i orden, og her varierede prisen på to lige store gårde fra 4 rd. til 156 rd. Gennemsnittet for at bringe alle gårde op til den gode standard beløb sig til 67 rd. pr. gård.

Vi får et udmærket kendskab til gårdenes vækst og længernes placering

gennem en specifikation fra 1719[26]), og fra taksationen ved Gavnøs fallit i 1736[27]) og fra synsforretningen i 1798[28]).

I 1719 oplyses det kun, hvor mange fag gården bestod af, og i hvilken stand de var (se tillæg side 115), mens det ikke er udspecificeret i længer. Svinøs 28 gårde havde ialt 1092 fag eller gennemsnitlig 39 fag pr. gård. I 1736 oplyses det, hvorledes gårdene var delt op i længer. Heraf ses det, at 6 gårde var trelængede. Resten bestod af fire-længede gårde. Gennemsnitlig var gården vokset med 2½ fag siden 1719, men det var en meget ujævn vækst. En enkelt gård var vokset med 10 fag, mens en anden var reduceret med 10 fag.

I 1798 var der kun én tre-længet gård på Svinø, og den havde tidligere være fire-længet. Med andre ord: 6 gårde var vokset fra tre længer til fire siden 1736.

Gennemsnitlig størrelse på gårdene i 1798 var 44½ fag, en vækst på 3 fag pr. gård. Ialt var der 1249 fag gård. Heraf var kun to gårde på under 40 fag.

Tabellen viser antal fag i 1719, 1736 og 1798. De to sidstnævnte årstal oplyser også om længernes størrelse og placering. Stuehuset lå i det verdenshjørne, hvor ingen tal er anført.

	nr. 1			nr. 2			nr. 3			nr. 4			nr. 5			nr. 6		
Stue	17	14		9	9		12	14		7	9		15	15	10	13	15	
Nord				9	10					11	12							
Øst	11	10		9	11		9	9		4	7		10	11		10	12	
Vest	5	9		13	12		10	11		12	12		9	8		9	9	
Syd	9	10					8	8					9			10	11	
Fag	37	42	43	38	40	42	31	39	42	32	34	40	36	43	34	40	42	47

	nr. 7			nr. 8			nr. 9			nr. 10			nr. 11			nr. 12		
Stue	18	18		18	19		17	19		15	12		19	19		11	11	
Nord										9	12					12	13	
Øst	5	10		7	9		11	9		9	9		9	8		8	8	
Vest	13	8		7	12		10	11			12		10	10		12	12	
Syd		4		11	12		14	17					12	12				
Fag	35	36	40	38	43	52	44	52	56	43	33	45	48	50	49	44	43	44

	nr. 13			nr. 14			nr. 15			nr. 16			nr. 17			nr. 18		
Stue	16	18		15	16		9	14		14	14		7	10		19	17	
Nord											7		13	13				
Vest	9	9		9	8		13	14		10	14		10	9		5	11	
Syd	11	11		10	10		10	10					12	11		9	9	
Fag	40	43	45	43	40	43	38	41	46	38	35	41	32	42	43	41	44	19

	nr. 19			nr. 20			nr. 21			nr. 22			nr. 23			nr. 24		
Stue		16	17		15	17		18	15		15	17		17	20		18	16
Nord						8					6	6						
Øst		10	12		10	10		7	9		6	6		6	8		8	8
Vest		9	11		9	9		10	10		10	9		11	9		13e	9
Syd		12	14					7	8					10	9		11	11
Fag	44	47	54	32	34	44	59	42	42	34	37	38	45	44	46	44	50	44

	nr. 25			nr. 26			nr. 27			nr. 28		
Stue		15	14		10	14		18	20		21	17
Nord			8			9		13	13		19	14
Øst		12	11		8	8		8	8		6	8
Vest		8	8		10	10		10	9		10	9
Syd												
Fag	34	35	41	23	28	41	46	49	50	53	56	48

Som det ses af tabellen, havde ikke mindre end 16 gårde stuehuset vendt mod nord og 11 med stuehuset i syd.

Der findes formodentlig en eller anden bondefornuftig forklaring på dette, men den er ikke umiddelbart indlysende, idet det næppe har været et hensyn til at lægge stuelængen i læ eller for at opnå en god udsigt, fordi næsten alle gårde havde udsigt til naboens ladebygning. Heller ikke det, at 27 gårde havde deres stuelænge liggende med gavlen mod bygaden eller tofterne giver en forklaring. Kun en gård, nr. 17, Ellebæk, havde en anderledes placering med stuelængen vendt mod bygaden.

Ved udflytningen i 1803 skulle 17 gårde flyttes. Ud af disse kan det med sikkerhed siges, at 11 gårde bevarede stuehusets placering uden hensyntagen til f.eks. udsigten, så måske var der kun tale om tradition m.h.t. stuehusets placering.

Stuelængen udgjorde både i 1736 og 1798 omkring 35% af det samlede antal fag. Det var dog ikke et udtryk for luksus — stuelænger med mere end 14 fag indeholdt normalt også nogle fag, som blev anvendt til stald. Sammenlignet med 11 sogne i Vordingborg rytterdistrikt var gårdene på Svinø i gennemsnit 6½ fag større end i rytterdistriktet[29]).

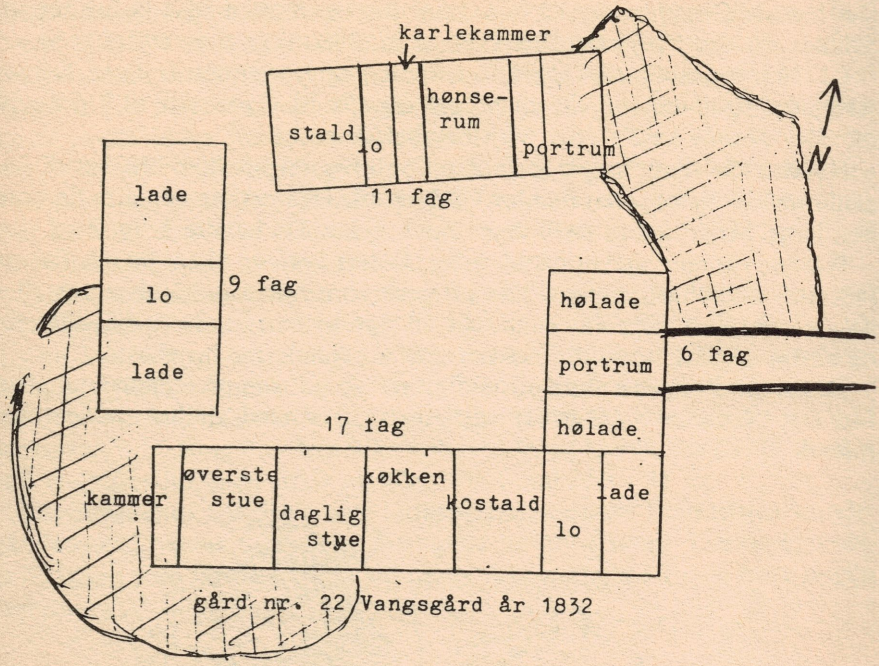

Skitsen viser, hvorledes en af de mindste gårde var indrettet i 1832.
Det ses, at det egentlige stuehus kun optog 10 af de 17 fag.

Husmændene og deres bolig

Der har altid været meget få huse på Svinø og dermed også få husmænd. Således var der i perioden fra 1584 til ca. 1800 ikke flere end 8 huse.

I 1736 nævnes 4 huse i taksationen, men der var endnu to huse. De var selvejede. To af husene var på 5 og 6 fag. De blev vurderet til 7½ og 10 rd. eller samme beløb, som man betalte for en hest.

Husene har været meget forfaldne, fordi bygningsfælden blev sat til nogenlunde det beløb, som de blev vurderet til. Husmændene måtte ligesom bønderne betale for at have deres hus i fæste. De betalte årligt 2 rd.

Husene var som nævnt på 5—6 fag, hvilket svarede til ca. 60 m². De var indrettet efter husmandens beskæftigelse, om han var håndværker eller han levede af at være husmand, det vil sige, at han havde en ko, lidt svin og andre smådyr, samtidig med at han arbejdede for bønderne.

Husmandsboligen kunne udvendig tage sig ud som på tegningen nedenfor. Det beskriver tydeligt den fattigdom, som herskede hos mange husmænd.

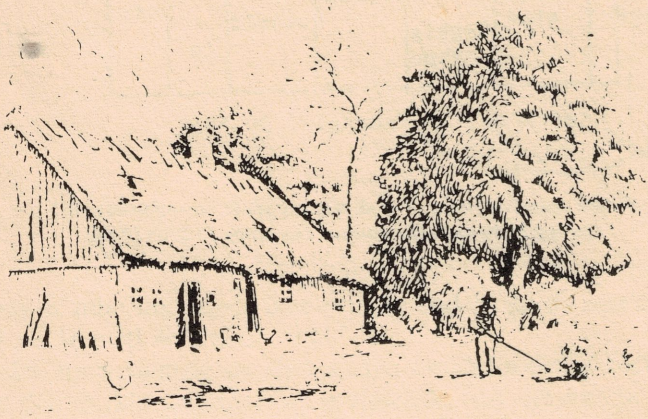

Det var nu ikke alle husmænd, som sad i trange kår. Smeden var blandt de rigeste i landsbyen. I 1736 var hans bygninger på 21 fag, og de var alle i god stand og uden mangler. Han havde desuden installeret jernovn. For at have denne smedie i fæste betalte han kun 4 rd. årligt. Det kan naturligvis skyldes, at han var en nødvendighed for landsbyen. Han var den eneste, som havde værktøjet og essen til at ordne og reparere bøndernes redskaber og til at sko deres heste.

Andre husmænd havde nedsat sig som skomager, skrædder og hugger eller tømrer, men det var ikke så indbringende som at være smed, hvilket skyldes, at bønderne ikke var afhængige af dem på samme måde som af smeden.

Ikke engang som skoleholder kunne man ernære sig på Svinø. Gavnø havde i årene mellem 1727 og 1730 betalt for opførelsen af et hus på 7 fag. Det blev i 1736 takseret til 10 rd. 5 mark, men bygningsfælden på det forholdsvis nye hus var helt oppe på 10 rd. 1 mark. Skoleholderen Frederich Petersen har tilsyneladende ikke brugt penge til vedligeholdelse, og han havde endda huset frit for at holde skole for byens børn. Problemet var nok, at byens bønder skulle betale hans løn, og den slog åbenbart ikke til, fordi han forsvandt fra embedet i 1737, og samme år klagede bønderne over deres økonomiske tilstand og bad om at få en ordentlig skole, hvilket vel betød, at godset skulle betale læreren løn.

Skolen stod tom i fem år, og først i 1742 kom en ung lærer til stedet. Hans løn var forbedret betydeligt, således at den udgjorde 12 rd., 3½ td. rug og 3½ td. byg, desuden 4 rd. til brænde. Derudover skulle Svinøbønderne give sommergræsning og vinterfodring til 2 køer og 6 får.

Skolen var endvidere indrettet med endnu 2 fag til skolestue. På trods af denne lønforbedring blev han ikke velhavende, og ved skiftet i 1775 var der kun et fattigt bo, men trods alt blev han i embedet i 33 år.

Tilsyneladende var det eneste indbringende erhverv i landsbyen smedehåndværket. Ingen af de øvrige husmænd havde velstand. Det skyldes vel, at de ingen jord havde og dermed heller ikke mulighed for at have nogen besætning af betydning.

Bondens besætning

I en forordning af 15. januar 1701 blev det bestemt, at der på en fæstegård skulle være 8 dygtige heste[31]). Denne forordning kom samtidig med, at hoveriet blev forøget, og skulle vel sikre, at bonden kunne klare sit markarbejde på hovedgården såvel som sine egne jorder.

Til at trække hjulploven skulle han anvende mindst 4 heste, men vel oftere 6. Det var afhængig af jordens beskaffenhed og hestenes styrke. Udover de 6 plovbæster skulle der være 2 vognbæster. Med dette hestehold var der mulighed for også at arbejde hjemme samtidig med hoveriet på godset.

Det har naturligvis ikke været gratis at have alle de heste, som har lagt beslag på et betydeligt græsningsareal og vinterfoder i staldperioden. Den har givetvis været så kort som mulig, og kun den strengeste tid af vinteren har hestene været opstaldet[32]).

Den sjællandske bondehest var fra gammel tid anset for sin hårdførhed, nøjsomhed og kraft og udmærkede sig ved en sluttet krop, kraftfulde velstillede ben, fri for spat, overben, galle og lignende, et muntert temperament og et let kraftfuldt fodskifte, men i almindelighed havde den et grovt hoved, en kort hals og en ringe størrelse, sjælden over 8 kvarter[33]).

Det har med andre ord været en lille stærk hest, som ikke kan sammenlignes med nutidens rideheste.

På de 27 gårde, som var i drift i 1719, var der 222 heste eller i gennemsnit 8,2 pr. gård. Dette tal var den 9. juli 1736 vokset til 8,8 pr. gård eller ialt 246 heste, plage og føl, men allerede 2½ måned senere var dette tal reduceret til 206 heste, og de blev alle vurderet og beskrevet. 31 heste blev vurderet til 10 rd. eller derover. 42 blev vurderet til et beløb mellem 5 og 10 rd. De resterende 133 blev vurderet under 5 rd. og heraf 47 til under 2 rd. Tilsyneladende godtog man heste i den laveste kategori som »dygtige« heste, idet en bonde havde ikke mindre end 6 af sine heste i denne klasse.

Ud af de 40 heste, som var forsvundet på de 2½ måned, blev der givet undskyldning for 35. Således var 4 solgt, 4 sagdes at være døde, men ikke mindre end 27 heste var på Lolland for at blive handlet til yngre. Således var to bønder draget af med ikke mindre end 10 heste.

Man må undres over, at det netop var på de 4 taksationsdage, at hestebestanden skulle forynges, og hvorfor forlangte kommissionen ikke at se disse heste? Hvorfor tog man helt til Lolland, en lang og besværlig rejse? Mon ikke bonden søgte at skjule nogle heste for kommissionen af frygt for at få vurderet sin gård og besætning for højt, og samtidig have nogle dyr at handle med uden at godset kendte værdien af disse.

Svinøbønderne havde igennem 1700-tallet lyst til at handle både med heste og kreaturer. Således siges det om Hans Giøde i 1719: »Hans besætning er ringe, men han er vel den største hestehandler, dels køber han de øvriges heste og sælger dem«.

I 1736 var ikke mindre end 12 bønder på Lolland for at handle deres heste. Samme år havde Svinøbønderne lejet Dybsø, givetvis for at kunne give

deres dyr endnu bedre sommerfodring og dermed mulighed for god handel.

I 1771 havde 5 Svinømænd været på Falster og havde købt en snes kvæg. Dette var forbudt, da der var kvægsyge, men det tog de sig ikke af. Desværre for dem blev de set af byfogeden i Vordingborg, som tilråbte dem, men Svinøerne fortsatte uanfægtet deres gang mod Svinø, og i Knudsby var de begyndt at handle om et par køer, da de blev indhentet af byfogedens folk.

Sagen blev bragt for Gavnø Birketing, hvor Svinømændene blev idømt anseelige bøder, samtidig med, at en del af kvæget, som var sygt, blev slået ned[34]).

En af betingelserne for at kunne handle var at have et overskud at handle med, og det var netop tilfældet på Svinø. Ved en sammenligning med ca. 500 gårde i rytterdistriktet lå Svinø i 1719 2,1 hest over og i 1739 1,7 hest over distriktets gennemsnit. Der var dog også hesterige byer i rytterdistriktet som f.eks. Udby med 9,2 hest pr. gård.

Ved slutningen af 1700-tallet var der indtruffet to væsentlige ting, som kunne reducere bondens antal af heste. Først og fremmest afløsning af hoveriet, eller i det mindste en reduktion, og som det andet var der udviklet en ny plov, den såkaldte svingplov, som kun krævede 2 heste, men sidstnævnte faktor har næppe haft stor indflydelse på hesteantallet i 1798, da den først var fremme omkring 1790, og Svinøbonden har næppe turdet sælge ud af hestene, selv om han måske havde erhvervet sig en svingplov. Hvorledes skulle han kunne sætte sin lid til, at svingploven kunne erstatte den gamle hjulplov?.

Derimod har afløsningen af hoveriet spillet en afgørende rolle. Således var der i 1798 kun 193 heste og føl på Svinø eller i gennemsnit 6,9 hest pr. gård, en nedgang på 2 heste pr. gård. Af disse heste kaldes de 127 for plovheste.

Nedgangen i hesteholdet fortsatte stødt de følgende år. Således vandt svingploven almindelig indpas på gårdene, og i 1840 var det unormalt at have over 4 heste.

Køer og ungkreatur

Det kvæg og de får og svin, som fandtes ved gården, kunne betragtes som bondens egne, ligesom han også havde dispositionsret over hestene, når blot der var 8 dygtige heste ved fæsteskiftet. Det har således heller ikke i 1700-tallet være let at starte som bonde, hvilket Peder Andersen vel også har mærket. Han overtog en gård i fæste i sommeren 1736, og den 28. september var besætningen på 9 heste, 1 kalv og 6 svin, en meget lille besætning og den eneste uden køer og får.

I gennemsnit var der 4 køer på hver gård, ingen havde flere end 5, og ingen, undtagen den nye fæster, havde under tre. Mælkeydelsen fra disse 3—5 køer blev for det meste anvendt i husholdningen, enten uforarbejdet eller som smør. Der har ikke været problemer med at få mælken brugt, da ydelsen givetvis var lav. Hvis der var overskud af mælk, blev den sandsynlig forarbejdet til smør, som kunne transporteres til Næstved eller Vordingborg og sælges.

Køernes antal synes at holde sig ret stabilt, dog kan der spores en lille nedgang i antallet fra 1719 til 1736, ialt på 13 stk. Køerne gik ligesom hestene ude det meste af året, og der blev de også malket. Grunden til at holde dem ude var, at de her selv kunne sørge for føde, uden at der blev tæret på den sparsomme halm. Det var vel iøvrigt også mere attraktivt end at stå i de lave mørke stalde med hovedet bundet mod ydervæggen på de dårligt brolagte gulve med sparsom strøelse.

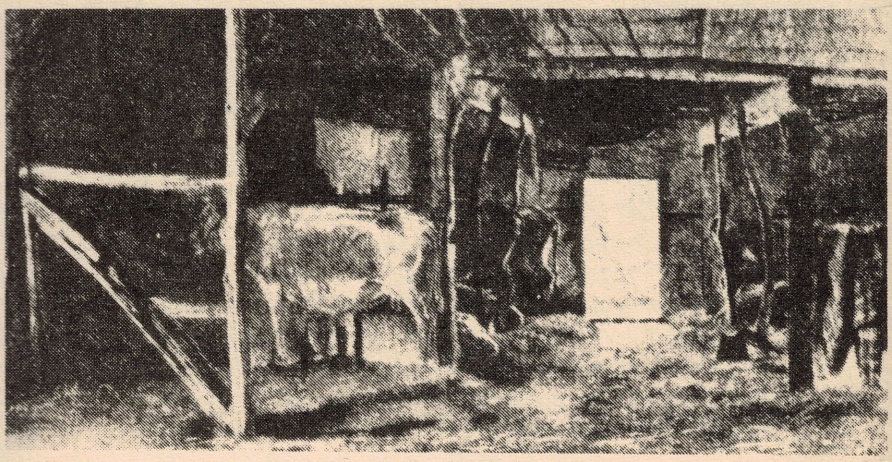

En kostald. 1843.
(J. H. Lundbye i Holger Munk's: Rytterbonden)

Ungkvæget var lidt anderledes fordelt hos bønderne. Nogle havde 7 stk. mens andre kun havde en enkelt. Det samlede antal lå lidt over køernes, i gennemsnit 4,3 stk. pr. gård. Ungkvæget fik ligesom køerne lov til at passe sig selv ude på overdrevet det meste af året.

Får og svin

Fåreholdet fordelte sig meget uens på de enkelte gårde. Således var der fra 3—4 stykker og op til 14—16 stykker. I gennemsnit var der i 1719 12,1 får mod kun 9,3 i 1736. Denne nedgang kan skyldes opgørelsestidspunktet, idet man kan have begyndt slagtning og salg i sept. 1736.

Fåret var landbokvindens dyr, og det spillede en væsentlig rolle i bondens økonomi og dagligdag. Mælken anvendtes til ostefremstilling, og kødet udgjorde en stor del af føden. Af ulden og skindet blev de fleste klæder fremstillet. Desuden var det et taknemmeligt dyr, som kunne gå ude på overdrevet og selv finde sin føde det meste af året. Det kom vel kun hjem i stalden ved streng kulde. Hvis det havde lam, som endnu ikke var hårdføre nok, kunne det endog få lov til at være i bondens stue. Alle fårene blev i 1736 vurderet over en kam og sat til 5 mark.

Svineholdet har også haft betydning for bondens økonomi. Man sagde om en god bonde, at han ikke lagde flere til, end han selv kunne æde op. Det synes tallene for Svinø ikke at vise, idet der var omkring 8 stk. pr. gård i 1736. Svin var mere besværlige dyr at have. De skulle i stald om vinteren, og når de blev lukket ud, var de vanskelige at holde i deres indhegning. Svinøbønderne har gennem tiden haft mulighed for at sætte deres svin på olden, d.v.s. at de gik i skoven og åd, hvad der fandtes der. Endvidere har de gået på fælleden og rodet op i jorden, og når høsten var i hus, og ævret blev opgivet, har de kunnet gå på de afhøstede marker og med deres roden i jorden hjælpe bonden med at løsne jorden. Svinet vurderes til samme pris som fåret, 5 mark.

Svinøbonden har også haft gæs og høns, men de blev ikke vurderet i 1736. Derfor kendes antallet ikke.

Bondens agerbrug og økonomi

Besætningens størrelse var udtryk for bondens velstand, som naturligvis også afhang af høstudbyttet og dermed det til gården hørende areal. På Svinø var der som nævnt opdyrket 612 tdr. land i 1682. Det blev i de følgende 50 år udvidet med godt 100 tdr. land. Således var der i 1736 714 tdr. land under plov i trevangsbruget. Heraf hvilede den ene trediedel hvert år. Tilbage var 476 tdr. land.

De fordelte sig med 157 tdr. land rug eller 5,6 tdr. land pr. gård, 270 tdr. land byg eller 9,7 tdr. land pr. gård og 33 tdr. land med havre eller godt 1 tdr. land pr. gård. Endelig var der 16 tdr. land med ærter og vikker, hvilket var godt ½ td. pr. gård. Det ses, at rug og byg var hovedafgrøden, de udgjorde 90% af det tilsåede areal. Hveden vandt ikke almindelig udbredelse før omkring 1770'erne, ligesom rodfrugterne ikke vandt udbredelse før omkring 1850[35]).

Der findes ikke nogen sikker angivelse af høstudbyttet i 1700-tallet, og det har naturligvis svinget fra egn til egn, fra år til år og fra afgrøde til afgrøde. Man har i dag vanskeligt ved at forestille sig en mark, som kun gav omkring 5 fold. Det var et syn bonden var ganske fortrolig med i 1700 tallet. Han kunne næppe forvente større udbytte, men har uden tvivl også set marker med mindre udbytte på, især i de år, hvor misvæksten indtraf, eller på de agre, som ikke fik tilført noget af den sparsomme gødning.

Ved taksationen i 1736 oplyses det, hvor meget korn bonden havde liggende på laden ved månedsskiftet til oktober. I gennemsnit var der 2,7 fold rug, 2,1 fold byg, 2,9 fold havre og 2,8 fold ærter og vikker. Omsat i td. gav det 20½ td. byg, 15 tdr. rug, 3 tdr. havre og 1½ td. ærter og vikker.

Disse tal fortæller imidlertid ikke noget om det faktiske udbytte, fordi dels var tiende til kongen og præsten taget, allerede mens det stod på marken. Måske havde bonden aflønnet sine tjenestefolk i korn, selv om det var forbudt, dels havde han brugt af kornet til husholdningen. Derimod havde han ikke betalt landgildeafgiften, som var 6 tdr. byg årligt. Alle Svinøbønder, som havde haft deres gård i fæste i mere end 6 år, havde ikke betalt tilnærmelsesvis det, de skulle, og næsten alle skyldte over 30 tdr. byg til herskabet. Til gengæld havde ikke én Svinøbonde lånt korn, hvilket kan tyde på, at man kunne få det til at løbe rundt på trods af det lave foldudbytte.

Af de 40 tdr. korn, som lå på laden, skulle der bruges en fold til såsæd eller godt 16 tdr., hvis ikke rugsåsæden allerede var udtaget, da det netop var tid at så denne. I så fald var der ca. 30 tdr. korn til resten af året, som dels skulle bruges til husholdningen og dels til vinterfodring.

Hvis bonden ikke havde penge på kistebunden eller kreaturer, han kunne sælge af, måtte han sælge af sit korn, og det var ikke nogen god forretning i 1730'erne, da en tønde byg kun indbragte 1 rd.[36]).

Derfor brugte Svinøbonden hellere sit korn til opfedning af ungkreaturer, da prisen på dem var bedre, det var vel også derfor, at alle Svinøbønderne havde lejet Dybsø som en slags erstatning for de 100 tdr. land, man

havde taget under plov, og samtidig var man godt stillet med hensyn til høhøst. Meget tyder på, at man gjorde forretning med opfedning, da tallet af ungkreaturer lå over gennemsnittet på rytterdistriktet.

Hvis godset gjorde fordring på landgilderestancen, ville det unægtelig se alvorligt ud for bonden, og han kunne i ekstreme tilfælde blive sat fra gården. Det var der nu ingen fornuftig godsejer, der gjorde på de tider, når restancen var så lille.

Svinøbønderne havde netop en husbond, som forstod bøndernes problemer. Otto Thot skrev i 1735 følgende: »Da udgifterne for bonden nu om stunder er lige så store som i fremfarne tider, idet salt, jern, tjære og anden for ham fornøden vare bliver ved bestandig pris, men landets varer derimod som rug, byg, havre, smør og fedevarer ofte kun gælder det halve imod før, må dette øjensynlig føre landmandens ruin med sig. Dersom man sammenholdt på den ene side, hvad han må svare deraf, er det klart, at han stedse må sætte til, men næsten ubegribeligt, hvor han tager det fra, hans kvæg må han sælge, derudover får hans jord ingen gødning som dog er sjælen til frugtbarhed«[37]).

Krisetider har vel altid været vanskelige tider, men at krisen i 1730'erne skyldtes manglende fæstere, som Otto Thot mente, var roden til den, er vanskeligt at se. Det har nok nærmere været det tyngende hoveri og de dermed forbundne udgifter, sammen med skatter og afgifter. Dette har givetvis medført, at ingen ønskede at fæste gårde, og krisen kunne dermed eskalere.

For at få et indtryk af fæsterens driftøkonomi har jeg forsøgt at opstille et regnskab over udgifter og indtægter.

1. **Kvartalsskat 9 rd. Kornskat 15 rd.**
2. **Løn til karl og pige. Årslønnen for en karl var på 20 rd. Bonden må desuden i de store arbejdsperioder have haft mere mandskab. Dermed anslået til 40 rd.**
3. **Løn til skolelæreren og dennes beneficer 2 rd.**
4. **Landgilde 6 tdr. byg uafhængig af prisen. 6 rd. + 4 mark i penge.**
5. **Småredsel som bestod af 1 lam, 1 gås, 4 høns og 40 æg anslået til 2 rd.**
6. **Tidende og ofring til præsten ca. 5 rd.**

Ialt skulle de faste udgifter komme op i nærheden af 80 rd. uden hensyntagen til de udgifter, der var til redskaber og gårdens vedligeholdelse, ligesom nødvendige indkøb til husholdningen. På indtægtssiden var der de produkter, som blev avlet på gården, og her ville en Svinøbonde med et foldudbytte på 5 kunne høste ca. 85 tdr. korn. De ville indbringe omkring 100 rd., men han har maksimalt kunne sælge de 50 tdr., hvilket ikke dækkede de faste udgifter. Han må derfor have haft en animalsk produktion til at dække de resterende udgifter, ellers har foldudbyttet været større, men intet peger på det. Hvis der derimod indtraf et år med misvækst, kunne det få alvorlige konsekvenser for bondens økonomi.

Derfor har mange bønder sikkert opført sig som Otto Thott beskriver: »Den danske bonde arbejder med ulyst og lunkenhed, ja vorder lad og liderlig og drikker ofte op alt hvad han overkommer«. Eller som bonden selv sagde: »Hellere drikke sig arm end slide sig arm«. Disse udtalelser synes ikke at passe særlig godt på Svinøbønderne, ligesom de vel næppe havde så dårlig økonomi som Thott beskrev. Dette kan skyldes den føromtalte opfedning af ungkreaturer og tilsyneladende omfattende handel med disse.

En anden målestok for bondens tilstand får man ved at se på hans indbo og gårdens vedligeholdelse. Således oplyses det i 1719, at ud af 32 gårdfæstere var de 20 i god stand, 2 i mådelig og 2 i lovlig stand. Endelig var 8 i slet stand. Ved omregning i procent gav det 62% god, 12% acceptabel og 26% dårlig. Hos 72% var der bryggekedel og hos 65% var der kakkelovn. Slutteligt skrives om alle bønderne: »Såvel landet er meget vel besat med ungt mandskab og indbyggerne af naturen er et meget arbejdsomt og venskabeligt folk«. Den sidste bemærkning om venskabelighed kunne nu godt være udeladt, herom senere. Men det var andre ord om bonden end dem, Otto Thott gav.

Ved opgørelsen i 1736 var velstanden blandt Svinøbønderne steget yderligere. Således havde 82% nu jernkakkelovn og gårdene var vurderet til 37 rd. pr. td. hartkorn eller i gennemsnit 198 rd. pr. gård.

Det skal dog siges, at ikke alle landsbyer under Gavnø havde det så økonomisk godt som Svinø. De har næppe været bange for at blive sat fra gården på grund af de 30 tdr. byg, som de skyldte. Tilsyneladende skete der først noget, når gården forfaldt, og restancen løb over 300 rd.

Indfæstning og stavnsbånd

Når en gård skiftede fæster, blev der fra omkring 1720 udstedt et fæstebrev til gårdfæsteren. Brevet indeholdt en række forpligtelser, som bonden skulle rette sig efter, blandt andet skulle gården holdes vedlige og betale de afgifter, som gården var pålagt. I 1736 havde 19 ud af de 28 gårdfæstere modtaget brevet, 2 fæstere var så nye, at de endnu ikke havde modtaget det, mens 7 havde været så længe på gården, at de intet brev havde fået.

For at få lov til at fæste en gård skulle der betales et beløb i indfæstning, hvilket viser, at man ønskede at få en gård i fæste. I modsat fald kan man næppe forestille sig, at man ville betale penge for det. Indfæstningssummen steg op gennem 1700-tallet og 1800-tallet. Således betaltes i 1720 10 rd. til herskabet og 2 rd. i fogedpenge. I 1736 var beløbet på trods af landbrugskrisen steget til 15 rd. til herskabet og 5 rd. til fogeden. I 1832 betaltes henholdsvis 100 rd. og 10 rd., og i 1847 var beløbet helt oppe på 200 rd. til herskabet og 20 rd til fogeden. Dette beløb svarede til ca. 15% af gårdens salgspris i 1850'erne.

I perioden fra 1660 til 1860 har jeg undersøgt 187 fæsteskifter og har med sikkerhed kunne fastslå de 83 skifter som arvefæsteskifter. Det vil sige, at gården overgik fra forældrene til enten en datter eller en søn. Dette var en fordel dels for godset og dels for fæsteren, fordi man kunne se frugterne af ens arbejde blive til gavn for sønnen eller datteren.

Man kan af fæstets varighed også se, at der herskede gode forhold mellem Svinøbonden og godset, ligesom det vidner om, at den økonomiske tilstand ikke var så elendig, som man ofte får indtryk af. Således sad bønderne på Svinøgårdene gennemsnitlig 27,8 år som fæstere. Ydergrænserne var fra en gård med et gennemsnit på 42 år til 19,7 år på en anden gård.

I perioden ca 1740 til 1860 er endvidere undersøgt 84 fæsteres alder ved overtagelse af fæstegården, og noget overraskende var gennemsnittet helt oppe på 31,8.

Det er derfor vanskeligt at forstå stavnsbåndets øvre aldersgrænse, som i 1733 blev sat til 36. Derefter kunne man rejse frit. Men fra 1742 blev grænsen hævet til 40 år. Den i 1736'erne anførte grund til indførelsen af stavnsbåndet sagdes at være mangel på ungt mandskab til at overtage gårdene, men var vel nærmere et kriseindgreb til at fastholde drenge og karle indenfor godsområdet og dermed trykke eller fastholde karlelønningerne. Stavnsbåndet betød samtidig, at forholdet mellem godset og landbefolkningen blev mere stramt, fordi man nu kunne bestemme, hvem der skulle have gård i fæste, og hvem der skulle udskrives som soldat[38]).

Der er ingen tvivl om, at mange unge hellere ville have en gård i fæste end at springe soldat, hvilket også kan ses på indfæstningsafgiften, som i 1736 udgjorde en årsløn for en karl. Denne afgift ville enten være mindre eller slet ikke eksistere, hvis der ikke var nogen, som ønskede at være gårdfæster.

Således henvendte ungkarl Anders Larsen fra Svinø sig en dag i 1720 på

godskontoret for at få bekræftet sit tilsagn om at fæste sine forældres gård. Han havde oven i købet betalt indfæstning, men han blev i stedet udskrevet til soldat[39]).

I 1791 ønskede Peder Pedersen at fæste den dårligste gård på Svinø (nr.21 Bønvig), men han fik afslag, og i stedet fik han i 1800 sine forældres gård[40]).

Man har tilsyneladende skullet holde sig gode venner med fogeden for at få sine ønsker opfyldt, og fogeden har kunnet vælge og vrage mellem dem, som ønskede en fæstegård, og åbenbart var fæstere ikke en mangelvare for Svinøs vedkommende.

Befolkningen, omgifte og aldersforskel i ægteskabet

En anden mulighed for at få en gård i fæste var at gifte sig til den.

Når en fæster døde, var det af og til i en ung alder, inden børnene var store nok til at drive eller fæste gården. Den blev i de fleste tilfælde fæstet af enken, men det skete ofte, at hun fandt sig en yngre karl, eller måske var det den yngre karl, som gjorde kur til enken, og han kunne derved blive gårdfæster.

Omvendt, hvis konen døde, havde gårdfæsteren vel ikke de store problemer med at finde sig en pige i en attraktiv alder.

Nedenstående tabel viser aldersforskellen i ægteskaber inden for bondestanden. De er inddelt i 5 års intervaller, og de ægteskaber med over ti års forskel i alder er sat i %.

år	antal	0-5	6-10	11-15	16-20	over 20 år	%
1771	26	8	8	6	3	1	38½
1787	22	9	6	2	3	2	27
1801	23	9	5	4	3	2	34½
1834	22	9	6	4	2	1	32
1845	26	13	7	3	3	6	23
1860	26	13	8	1	4	0	19
1878	23	15	8	0	0	0	0
1900	27	12	12	2	1	1	15
1930	28	13	14	1	0	0	0

Aldersforskellen i ægteskaber uden for bondestanden.

1771	17	7	7	2	0	1	17½
1787	17	8	2	5	2	0	41
1801	18	7	5	4	0	2	33
1834	18	10	3	2	2	1	27½
1845	15	6	2	5	5	0	66½
1860	21	11	6	2	1	1	19
1878	19	15	2	2	0	0	10½

For begge kategorier ses en tendens til, at man finder sig en jævnaldrende partner. De ret høje tal i aldersforskellen i 1700 tallet fremkommer ved, at man som nævnt giftede sig med en partner, der var yngre, når man indgik det andet ægteskab. Det var iøvrigt almindeligt at gifte sig igen, når den ene ægtefælle var død.

I 1771 var 17 personer gift for anden gang, eller 32% af ægtefolkene inden for bondestanden. Tallene faldt i 1787 til 25% og i 1801 til 24%. Denne tendens fortsatte op gennem 18 og 1900 tallet.

Uden for bondestanden var tallene for omgifte stigende. Således var der i 1771 kun 17½% omgifte, mens tallene i 1787 og 1801 var henholdsvis 47 og 50%.

På trods af den store aldersforskel i ægteskaberne var der egentlig ganske få, som var barnløse, kun omkring 10% af alle ægteskaberne. De barnløse

ægteskaber tog i stedet et plejebarn til sig fra en af de børnerige familier.

De børnerige familier synes at være almindelige i midten af 1800 tallet, hvor der var op til 9 børn i ægteskabet. Generelt var børnetallet stigende, såfremt man kan bruge folketællingerne, men de nævner kun de hjemmeværende børn, og der kan herved skjules nogle som tjenestefolk på andre gårde.

Børn i bondestanden:	Uden for bondestanden:
1787 var der 60 børn	12 børn
1801 var der 56 børn	22 børn
1860 var der 68 børn	34 børn
1878 var der 80 børn	50 børn

Den ret kraftige befolkningseksplosion, især uden for bondestanden, afspejler sandsynligvis de bedre kår, som vandt indpas.

Som tidligere nævnt var der vel omkring 200 beboere på Svinø i middelalderen, men sikkert er det naturligvis ikke. I 1645 nævnes det, at der var 98 bondefolk og 35 husfolk, men det har næppe været den totale befolkning[41]).

Først ved folketællingen i 1787 får man kendskab til, hvor mange der levede på øen[42]).

år	gårde	huse	ægteskaber	børn	enker	tjenestefolk	ialt
1771	28	?	43			?	?
1787	28	8	39			151	229
1801	27	11	41			139	221
1834	28	14	40			183	263
1845	28	14	41			207	289
1860	28	22	47			207	301
1878	31	21	45			151	241

Antallet af tjenestefolk holdt sig stabilt indtil 1878, hvor afvandringen fra landbruget begyndte. Indtil da havde der været rigeligt behov for dem til at arbejde med udflytningen af gårdene og opdyrkningen af den nye jord, ligesom man havde brug for dem i 1700 tallet til at forrette hoveri på hovedgården.

Svinøbonden i fest og slagsmål

På trods af krisen i 1730, de høje skatter og hoveriet var Svinøbonden ret velstående. Som årsag nævnes deres arbejdsomhed, deres gode, frugtbare agre og græsgange. Denne velstand afspejlede sig i deres fester, som vandt ry viden om.

Foruden bymandsgildet, der var et mandegilde, sommerfesterne, som især var for byens ungdom, var der barselsgildet, brylluppet og begravelsesfesten. Ved de tre sidstnævnte varede festen ofte to dage. Førstedagen serverede man risengrød og klipfisk og andendagen øllebrød og plukfisk. Det blev sat på bordene i store fade, og 6—8 personer langede til hvert fad. Bagved stod børnene, og de fik af og til langet en træslev i hånden, som de så kunne gå i gang med.

Til måltiderne blev der drukket øl og snaps i rigelig mængde. Således var der til skoleholderen Niels Stribolts begravelse i 1797 indkøbt 9 liter brændevin, ca. 65 liter øl og oksekød, bergenfisk, kaffe og sukker. Stribolt var meget velhavende. Skiftet indbragte 232 rd. og 5 mark. Heraf blev der brugt ca. 12. rd. til festen.

Til bryllup og barselsgilde havde man gaver med. De bestod af mælk og kunstfærdigt formede smørfigurer. Værten havde sørget for musikanter, som stod i gården og modtog gæsterne med et musikstykke.

Det vidner om en vis velstand, når man kunne feste i to dage og bespise og sørge for drikkevarer til et så tørstigt folkefærd som Svinøboerne. Man havde dog den fordel, at man indtil 1766 selv måtte fremstille brændevin, men her greb rentekammeret ind for at få del i indtægterne på brændevinsbrændingen. Man ville kun tillade, at én mand fremstillede brændevinen i hver landsby.

Rasmus Andersen, Skovstedgård, blev den første, som fik disse rettigheder ved at ville give 14 rd. 2 skilling årligt i afgift. Han forpligtede sig til selv eller med egne folk at brænde og sælge denne livseliksir. Han måtte ikke tillade andre at brænde selv. Desuden skulle brændevinen være god og have et tilbørligt indhold[43]).

Øllet måtte man fortsat selv fremstille, hvilket også var en uoverkommelig opgave for en enkelt person, da bonden drak øl til daglig.

Øllet blev på Svinø lavet efter følgende opskrift:

Til en brygning på 20 kg. malt bruges 250 gr. humle og 1½ td. vand. Malten males groft og hældes i et kar. Når vandet har kogt hældes det over malten og står og trækker i ½—1 time. Herefter fyldes det på bryggekarret, hvori der er lagt 3 skoldede rughalmsviske. Ovenpå lægges sten til at holde halmen nede. Humlen koges i ½—1 time. Når det første øl er afkølet kommer man på ny kogende vand op på bryggekarret og lader det stå og trække i 2 timer, hvorefter man lader løbe af. Når øllet er afsvalet til 20 grader påsættes gær og tildækkes. Det gæres i 15—20 timer, hvorefter det hældes på tønde, når gæringen er aftaget.

Hvis man skulle lave gammelt øl, skulle det ske i marts måned. Svinøbo-

erne var ikke alene glade for at feste, tilsyneladende var de også et meget stridbart folkefærd, som tog hårdhændede metoder i brug under slagsmål. Her skal blot nævnes nogle enkelte sager.

I 1744 overfaldt 2 karle en kollega, fordi man ikke ville betale dem hele beløbet for noget øl, som han havde drukket ved en sommerfest året før. Overfaldet var så voldsomt, at karlen fik slået hul i hovedet og måtte ligge i sengen i 3 uger. Sagen kom for birketinget, og de to karle blev dømt til at betale godt 19 rd. dels som bøde, svie og smerte og tabt arbejdsfortjeneste. Overfaldet skete en søndag, og ingen af overfaldsmændene havde været i kirke. Det medførte, at bøden blev 2 rd. større[44]).

I 1698 var en flok karle på vej hjem fra hoveri på Gavnø, og de kom undervejs i et større slagsmål med nogle karle fra Appenæs. Ved den lejlighed blev der både revet i håret, trampet i hovedet og brugt træsko, økse, vognkæppe, knive og næver. Svinøkarlene kunne dog ikke klare sig og måtte flygte, men om aftenen drog de over isen for at tage hævn.

Det gik dem nu ikke bedre denne gang, og de fik endnu flere bank. Så voldsomt, at en Jens Eliasen fra Svinø, der var slået ud af sin slæde med en vognkæp, skreg: »Åh, åh Jørgen Knudsen har slaget mig fordærvet«. Sagen kom for retten, og her fik Svinøerne hævn over de folk fra Appenæs.

Ved et barselsgilde på Svinø var nogle bønder oppe at slås. Her brugte man knive, og 2 bønder, Anders Hansen Giøde og Niels Michelsen, fik stygge sår i ansigtet, fordi de forsøgte at hjælpe en Kostrædebonde[45]).

Svinøboerne tog ikke hensyn til, om det var nogen man kendte, der fik tærsk. Tilsyneladende var slagsmålene ret voldsomme, men her skal man huske på, at det var kun den kategori, der gik rettens vej. Småslagsmål kunne vel ordnes indbyrdes, uden at andre blev indblandet. Disse sager kendes derfor ikke. Andre sager kunne ordnes af byens lokale råd på gadestævnet, og de kendes heller ikke. Således får man kun kendskab til de ret voldsomme sager, som kom til doms på birketinget.

Bylov og oldermand

Enhver landsby havde en bylov og en oldermand. Byloven var udformet efter de lokale forhold og indeholdt bestemmelser for, hvad man var forpligtiget til, og hvad man ikke måtte. Det er desværre ikke alle bylove, der er overleveret, og det har således ikke været mig muligt at finde den for Svinø. Derimod blev der omkring 1590 udarbejdet en bylov, som kunne danne grundlag for landsbyernes bylov og således vel også for Svinø.

Et festligt billede fra et bystævne.
Oldermanden i midten synes ikke at lide under hvervet.
(Foto fra Landbruget i Danmark 1977).

De første 7 paragraffer indeholder bestemmelser for lukning af gærderne omkring de dyrkede marker og hvilken straf, eventuelle overtrædere kunne forvente.

Paragraf 8 og 11 bestemmer straffen for at høste en eng eller tilpløje sig naboens jord over det gamle skel og for i det hele taget berige sig med anden mands ejendom. Hvis et sådant forhold kunne bevises, var straffen en tønde salt til godset og en tønde øl til byen.

Paragraf 10 og 12 omhandler omgangstonen. Det var ikke tilladt at bruge ukvemsord overfor andre ved gadestævnet eller i gildeshuset. Man måtte ikke sværge forfængeligt ved Guds navn, og man måtte ikke beklage sig over for godset, uden at oldermanden var bekendt med dette. For overtrædelse af dette var bøden på en tønde øl til byen.

Paragraf 13. For ulovlig udeblivelse fra gadestævnet betales ½ tønde havre til godset.

Paragraf 14 omhandler mødetidspunktet på godset, når der skulle ydes hoveri. Fra Mikkelsdag til jul kl. 8, fra jul til påske kl. 7, fra påske til sankt Hans kl. 6 og fra sankt Hans til Mikkelsdag kl. 7.

Hvis man ikke nåede frem til tiden, skulle vedkommende sendes hjem og bøde for forseelsen.

Paragraf 16. Hvis nogen tog ulovligt sæde i gildeshuset, bøde 1 fjerding øl til byen.

Paragraf 17. Hvis nogen anlagde vej over anden mands jord, bøde 1 fjerding øl til byen.

Paragraf 18. Hvis nogen drev sit kvæg ud i en vang, før alle bymænd var enige om dette, og kvæget forrettede skade, så betaltes en tønde øl til byen.

Paragraf 19. En gang årligt skulle oldermanden tilse samtlige ildsteder i byen[46]).

Der har vel næppe været problemer i at overholde disse bestemmelser,

Svinø bymandslav 1870.

Forreste række: Peder Rasmussen, Aunshøj. Rasmus Christensen, Sandhøj, Jens Rasmussen, Langkjær. Ole Torkildsen, Troldhøj. Mikkel Fransen, Strandbjerg.

Anden række: Anders Nielsen, Frankær. Hans Pedersen, Egebjerg. Svend Pedersen, Lundehøj. Christian Madsen, Ellebæk. Christian Pedersen, Frankær. Peder Pedersen, Skovsted. Hans Hansen, Ægbæk. Svend Rasmussen, Strandbæk.

Tredie række: Rasmus Matisen, Kornhøj. Hans Andersen, Nørrevang. Jens Hansen, Østergård. Christian Christensen, Belselund. Rasmus Nielsen, Fladager. Niels Hansen, Sandvig. Svend Christensen, Krapkilde.

Bageste række: Peder Nielsen, Vestervang. Peder H. Pedersen, Vangsgård. Lars Hansen, Munkehøj. Anders Pedersen, Skolen. Jørgen Pedersen, Bønvig. Ole Clausen, Møllen.

men da det jo også kun var udkastet til en bylov, var der ikke noget i vejen for at gøre landsbyens egen bylov mere spidsfindig, f.eks. hvis nogen opkaster, spytter eller pisser i gildeshuset, bøde 4 skilling. Ræber nogen sig plumpeligt bøde 1 skilling. Og hvis nogen spilder mere øl, end han kan dække med sin hue, bøde 1 skilling, men sker det med vilje, bøde en otting øl[47]).

Disse bestemmelser var udarbejdet for at opretholde en vis orden under gilderne, men der har også været mulighed for at få tilført bylavet penge og øl til kommende fester, da disse regler uundgåeligt blev overtrådt.

Til at varetage landsbyens interesser udadtil og lede landsbyens dagligdag havde man oprettet et bylav. Dette sammenkaldtes normalt om søndagen efter gudstjenesten på en bestemt plads i byen, ofte på et sted, hvor der fandtes et skyggefuldt træ, hvorom bymændenes sten var sat.

Til at sammenkalde og lede forhandlingerne havde man en oldermand. Hans job var meget betydningsfuldt og lidet attraktivt. Han skulle bl.a. opbevare lavets ejendele, tilse at byloven blev overholdt, opkræve eventuelle bøder, advisere om forfaldne skatter og afgifter og varetage byens interesser udadtil.

Når der skulle sammenkaldes til gadestævne, blæste oldermanden i byhornet, og derefter skulle bonden indfinde sig, og forhandlingerne kunne gå i gang under oldermandens ledelse. Enhver sag, der ikke var enighed om, blev bragt til afstemning og vedtaget eller forkastet ved almindeligt flertalsdemokrati.

Hvervet som oldermand gik på skift mellem gårdmændene et år ad gangen, og på Svinø skiftede man den 29. sept., Mikkelsdag.

Ved oldermandsskiftet afholdtes et gilde, hvor den tiltrædende oldermand fik overdraget bylavets ejendele, og samtidig blev han drukket til, således at han havde styrke til at varetage jobbet, som iøvrigt var ulønnet.

Hoveri

At yde hoveri betød, at fæsteren stillede på godset for at udføre et eller andet arbejde. Det kunne være almindeligt landbrugsarbejde, bygningsarbejde, kørsel, vejarbejde med mere.

Hoveriet var en afgift for at have godsets ejendom i fæste og var allerede i middelalderen et kendt fænomen, men var endnu ingen belastning, som det blev i 1600- og 1700-tallet.

Årsagen til det stigende hoveri var godsets mere intensive drift og udvidelse af dyrkningsarealet. F.eks. lå der på Gavnø endnu i 1682 8 gårde, som der efter ansøgning blev givet tilladelse til at nedlægge for at lægge jorden under godset. Det betød, at man mistede 8 hovgørende bønder, og samtidig blev der yderligere 37 tdr. hartkorn, som skulle passes af de øvrige bønder.

Man var kommet ind i en cirkel, hvor den udvidede godsdrift krævede mere hoveri, men der var dog en grænse for, hvor hårdt man kunne belaste bønderne, nemlig når indtægten fra fæstegodset faldt til det niveau, hvor godset skulle hjælpe fæsteren.

Et af midlerne til at skaffe yderligere arbejdskraft var at nedsætte landgilden. Denne var i middelalderen hovedindtægten fra fæsterne, men godset kunne få større udbytte af fæstegårdene via hoveriet, da det ikke var begrænset i nogen lov eller aftale[48]).

Først i 1769 forsøgte man at få begrænset hoveriet, men da det var godsejerne, der skulle fastsætte størrelsen, blev der ikke tale om reduktion af arbejdsbyrden.

Struensee, som var bondevenlig, udstedte i 1771 en forordning, som skulle begrænse hoveriet. Herefter måtte man af en gård på 6 tdr. hartkorn højst kræve 96 gangdage og 48 spanddage. Heraf måtte højst 10 bruges som plovdage. Forordningen eksisterede i 2½ år, men blev næppe praktiseret på Gavnø.

I 1773 blev der udstedt endnu en forordning, hvor hoveri ud over avlingshoveriet skulle bestemmes. Det omfattede blandt andet: Rensning og transport af korn, kørsel med tømmer og brænde, høst og kørsel af rør fra Nylands mose, reparation af bygninger, opgravning af grøfter, plantning af træer, reparation af diger og andet.

Forvalteren på Gavnø udfærdigede en liste på ikke mindre end 26 punkter, der fordrede 9840 gangdage og 7480 spanddage af de 80 hoverigørende bønder, eller for hver bonde 123 gangdage og 93½ spanddage[49]). »Ønskesedlen« skulle dog godkendes af amtmanden og to uvildige personer. Dette medførte en ganske stor reduktion af forvalterens forslag. Således måtte der kun fordres 55 gangdage og 35 spanddage af hver bonde ud over avlingshoveriet. Det bestod i, at hver hovbonde skulle dyrke 4½ td. land. Derudover skulle han deltage i høsten af mellem 1400 og 2000 læs hø. Avlingshoveriet alene udgjorde omkring en fjerdedel af markarbejdet på fæsterens egen gård.

Hoveriet kan inddeles i 3 kategorier, nemlig plovdage, spanddage og

gangdage. Når bonden var tilsagt til en plovdag, skulle der stilles med plov og 6 heste. Til spanddage krævedes en vogn med to heste og en karl. Endelig krævedes der til gangdagene en karl, pige eller dreng. De skulle være fyldt 15 år.

For at godset og bonden kunne holde regnskab med alle disse dage, blev der indført et billetsystem for dagene, der ikke regnedes for avlingshoveri. Dette blev afregnet i oktober hvert år. Hvis en bonde ikke havde opbrugt det antal dage, han ifølge hoverireglementet kunne pålægges, måtte godset ikke overføre dem til næste år.

I 1789 opnåede Svinøbønderne en ordning med godset om, at de kun skulle forrette halvt hoveri, fordi vejen mellem Svinø og Gavnø udgjorde 2 mil. For den frigjorte halvdel betalte de 1 rd. pr. td. hartkorn eller 5 rd. hver, hvilket var særdeles billigt, da der var tale om en reduktion på omkring 100 dage.

I 1791 fremkom en ny forordning, som skulle få godsejerne og bønderne til at indgå forlig om alt hoveri. På Gavnø skete det i oktober 1791. Svinø stod noteret for 14 hovninger, og godset havde tilkøbt sig 14 andre hovbønder, således at der stadig var 80 hoverigørende bønder på godset.

For at få et indtryk af arbejdets omfang og art har jeg her taget alle punkter med og ligeledes hvor mange dage, hovbonden skulle yde.

Hver gård havde stadig et areal på 4½ td. land, som skulle pløjes efter godsets bestemmelser. Brakmarken pløjes 3 gange, bygmarken ligeledes 3 gange, rugmarken og de 2 havremarker hver 1 gang. Ialt 9 plovdage, hvor der hver dag skulle pløjes 1 td. land. Derefter følger fortegnelsen over spand- og gangdage.

	Spand/gangdage	
2. Til disse marker at harve, hvorfor bønderne for værende tid ere befriede i tilfælde da skulle giøre det 5 spanddage.		
3. Til at tromle og afpille de småe sten af byg og havremarkerne.	1	1
4. Til at oprense vandfurene på **vintermarken.**		1
5. Korn høsten		
a. at meje		5
b. at binde i alle marker		15
c. til at intage korn	6	
d. til kornets modtagelse i laden		8
6. Høslet og høets bjergning.		
a. til at slå		6
b. til at rive og stakke	1	18
c. til at indage og sammensættelse	3	6
7. Giødskningens udkørsel	8	
til sammes pålæsning og strøning		8
8. Til tærskning		22

9. Kornets rensning		6
10. Kornets bortkørsel	6	
11. Til korn stakke at indflytte		1
12. Halm at udflytte og lade rengøre	1	1
13. Til brænde og tørv at hiemkøre	10	10
14. Til giærsel at hugge, grøfters oprensning	1	7
15. Til ladegårds huusenes rykning med tang og træer, samt ladegårdens rensning	1	1
16. Til at harve med forpagterens heste		3
17. Til at rense enge og bortkiøre tang af den	1	2
18. Til vandstædernes rensning	2	4
19. Til vejenes reparation på hovedgården	1	1
20. Til at meje, binde og opkiøre rørene af Nylands mose, som er godset til nytte	1	2
21. Til forefaldne reparationer på borge og ladegårdens bygninger	2	8
22. Til slusens og Vasens vedligeholdelse	2	2
23. Til flytning for forpagteren	1	

I alt for hver hovbonde 9 plov-, 48 spand- 138 gangdage. Samtidig blev det bestemt, at godset ugentlig højst måtte kræve 2 plov-, 2 spand-, 2 gangdage i pløjetiden. I høsttiden højst 3 spand- og 5 gangdage. Resten af året højst 2 spand- og 2 gangdage[50]).

Svinøbønderne skulle som nævnt kun forrette det halve hoveri, altså omkring 100 dage årligt, men det affødte nogle alvorlige problemer i de følgende år. I årene 1792 og 93 gik de på hoveriarbejde, når de blev tilsagt, men de førte ikke kontrol med billetterne, da de mente, de kunne stole på forpagteren. De følte imidlertid, at hoveriarbejdet var hårdere, end det skulle være, og i 1794 førte de kontrol med dagene og arbejdet. Det viste sig, at skønt de havde forrettet deres arbejde og opbrugt dagene, blev de alligevel tilsagt mere arbejde. Det vægrede de sig ved og blev indstævnet for politiretten. Svinøbønderne havde imidlertid ret, og sagen frafaldt. Som hævn for dette, gjorde forpagteren Svinøbøndernes arbejde hårdere, idet der blev bundet større neg i loen til Svinøerne, således at de ikke kunne tærske det på en dag, og de blev derfor heller ikke godskrevet for en dag. De andre hovgørende fik stadig deres korn i normale bundter, og Svinøerne ville ikke udmærke sig overfor dem ved at arbejde hårdere, da der så kunne opstå splid. De kunne heller ikke få andre folk til at tærske deres, end ikke ved at give dem dobbelt betaling, fordi, som de sagde, der var ingen, der gad slide sig ihjel! Svinøbønderne afsluttede deres klage med at bede om, at deres standtærskere blev behandlet på samme måde som godsets øvrige tærskere[51]). Klagen blev behandlet ved birketinget, som lod den gå videre til hoverikommissionen, der netop var nedsat for at mægle i sager vedrørende hoveriet. Den afsagde sin kendelse, hvori den gjorde gældende, at in-

gen Svinøbonde var forpligtiget til at forrette avlingshoveri, når der var 2 mil til hovedgården. Desuden kunne de heller ikke forrette almindeligt hoveri, da alene rejsen til og fra Svinø udgjorde en spanddag.

Godset fremsatte forlangende om, at Svinøbønderne ikke kunne løses for hoveriet før den 1. maj 1798, mens bønderne på deres side forlangte at blive fritaget samme år, altså den 1. maj 1797. De var villige til at betale 15 rd. for den anden halvdel eller ialt 20 rd.

Hoverikommissionen var enig med Svinøerne, og kendelsen blev som ønsket af dem, og Thott skulle oven i købet betale sagens omkostninger, men dette ankede han og slap for denne betaling[52]).

Afløsningen svarede til 4 rd. pr. td. hartkorn og må betragtes som særdeles rimelig, når man tænker på den nedsættelse i arbejdstid, de vandt.

Jeg har tidligere vist, at hoverifriheden betød en nedgang i hesteholdet, og man kunne forvente noget lignende for tjenestefolkets vedkommende. I 1787 var der 35 karle og sønner, desuden 29 piger og 10 drenge. I 1801 var tallet for 27 gårde på 30 karle og sønner, desuden 29 piger og 9 drenge. Det tyder på, at man har betalt daglejere og husmænd for at tage på hoveri. Når tjenestefolkene ikke blev opsagt, må deres arbejdskraft være anvendt på gårdene og deres marker.

På hoveriarbejde

Man ved endnu ikke meget om, hvorledes arbejdet foregik, og hvorledes bonden så på dette arbejde. I det følgende vil jeg forsøge at beskrive denne situation.

Når godset tilsagde bønderne til hoveri, skullde de møde og udføre et bestemt og opmålt arbejde. Det skulle samtidig være af en vis kvalitet. Mange godsejere mente, at hovmarken var det sted, hvor man lærte bonden flid og god opførsel.

Arbejdsvilkårene var på mange områder strenge. Man skulle møde på godset, når kl. var 6 i sommerhalvåret og arbejde i 12 timer med en times middagspause.

Man skal ikke forestille sig, at bonden gik til arbejdet med lyst og energi. Han har om muligt udført det på letteste måde og ikke bedre end andre bønder gjorde. Der har utvivlsomt været et godt sammenhold på hovmarken, hvilket ses af Svinøbøndernes klage: Og desuden skammer vi os ved at blive udmærkede på loen frem for de andre tærskere, og da vi ikke tvivler på, at vi jo på grund af samme vil blive chikanerede også i den øvrige hovgerning, hvoraf følgen vil blive, at vi ingen folk kan få... og »Vi tænkte at dags arbejde var dags arbejde, således som det altid af os var gjort,...« og .. »thi ingen har lyst til at slide sig ihjel«[53]). Eksemplerne viser, at bønderne stod sammen, og tilsyneladende vidste man nøjagtig, hvad man kunne nå at lave på en dag.

For at imødegå en alt for stor ligegyldighed og ringe udførelse af arbejdet, havde ride- og ladefogeden mulighed for at revse bønderne og deres

Høindagning på Vordingborg Ladegård. Ingen synes at overanstrenge sig. En ligger og sover, mens en anden gør tilnærmelser til en pige. (Efter stik af J. J. Bruun til Danske Atlas 1754).

folk. Derudover fandtes der en del andre midler. Her skal kun nævnes træhesten, som også var på Gavnø, og den blev allerede anvendt i 1703, da 4 bønder fra Appenæs var oppe og ride[54]). Træhesten var næppe behagelig at ride på og har tilføjet bonden en vis smerte, især ved længere ridt, men det skal nærmere ses som en ydmygende straf at blive sat på hesten, fordi beridderen ofte råbte forbandelser efter herskabet eller fogeden, så galt kendes eksempel på, at en bonde steg af hesten straks efter, han var sat derop. Dette ville han vel næppe have gjort, hvis det udelukkende var en torturstraf, der skulle afsones.

Forholdet mellem ridefogeden og hovbønderne var ikke lige godt altid. Bønderne kunne ikke nægte arbejdet, og de kunne naturligvis heller ikke sige op, hvis de blev uenige. Derfor kunne det lettere komme til åben konflikt mellem de to parter. Der findes mange eksempler på dette, og her skal blot nævnes nogle sager, hvor der var Svinøer impliceret.

Nogle bønder var i sommeren 1704 tilsagt for at binde rug. Ladefogeden forbød dem det imidlertid, fordi den ikke var tør nok så tidligt på dagen. Herover kom Hans Bondesen og sønnen Mads Hansen i skænderi med en anden foged, og denne slog Mads med sin stok. De øvrige hovfolk havde set det og samledes om fogeden, og en af dem truede ham med en rive. De to fogeder måtte ride fra stedet, fordi bønderne var ophidsede[55]).

Under kornagning i sommeren 1719 nægtede ridefogeden at give Niels Nielsen fra Svinø en dreng til hjælp. Derover blev Niels vred og sagde noget til ridefogeden, som til gengæld truede ham med prygl. Til det udbrød Niels: »Mener du, jeg skal være din hund eller dit bæst?«

Han tog derefter sit svøbeskaft for at slå ridefogeden, men blev forhindret deri ved ladefogedens mellemkomst. Niels blev dømt til at betale 3 × 40 lods sølv, sagens omkostninger og skulle oven i købet sige undskyld til ridefogeden[56]).

I 1748 havde Svinøbønderne en rigtig slagsbroder med på Gavnø for at køre korn ind. Han overfaldt forvalteren med næveslag i nakken og under øret og undsagde ham på livet. For dette og meget andet blev han dømt til at arbejde i Korsør fæstning, men han stak af fra arresten i Næstved[57]).

Disse sager vidner om den konflikt, der kunne opstå, når bonden var på hoveri, men antallet af dage taget i betragtning, må man gå ud fra, at de var forholdsvis sjældne.

Ophævelsen af hoveri for Svinøs vedkommende var følgen af en af de landboreformer, der blev gennemført i den sidste halvdel af 1700 tallet, men der var forinden udstedt en del reformer, blandt andet tugtelsesrettens ophævelse i 1787 og ophævelsen af stavnsbåndet i 1788, som i eftertiden blev tillagt al for stor betydning. Alt i alt må de tre omtalte reformer være blevet hilst med glæde af landbefolkningen, men før de tre reformer var der udstedt endnu en, som senere skulle vise sig at have en meget større betydning for landbruget end ventet.

Udskiftningen af Svinø

Forordningen om fælleskabets ophævelse og udskiftning fra den 23. april 1781 blev næppe hilst med samme glæde som de tre andre forordninger. Den betød, at landsbyen skulle bryde med det system, som havde virket siden oldtiden, og ville betyde et enormt arbejde for alle bønder. Der gik således også 21 år fra forordningens udstedelse, før arbejdet blev iværksat på Svinø, skønt man kendte til gode resultater fra andre landsbyer.

I 10 året frem til 1791, blev der i Præstø amt kun udskiftet 9% af landbrugsjorden, men fra 1791 og frem til år 1800 indtraf et kraftigt opsving, således at der var udskiftet 62% af jorden[58]).

Den kraftige stigning var formodentlig en følge af, at godsejerne havde set en væsentlig værdistigning af deres fæstegårde, når de først havde udskiftet. Samtidig havde godsejerne fået mulighed for at påligne bønderne en årlig rente på 4% af udskiftningsomkostningerne[59]). Jeg tror således ikke, at Svinøbønderne var igang-sættere til projektet, skønt de kunne forlange det, ja, en enkelt bonde kunne kræve udskiftning og dermed tvinge de øvrige.

I året 1802 blev Svinø opmålt, og udskiftningskortet blev tegnet på grundlag af jordens bonitet. Arbejdet blev udført af landinspektør N. Lund, der var en af tidens bedste[60]). Hvilket også bekræftes af det arbejde, han udførte på Svinø. Hans arbejde blev imidletid overtaget af en anden landinspektør ved navn Iver Ungsgård. Han indfandt sig sammen med to uvildige mænd på Svinø den 25. juni 1803, for sammen med alle gårdfæsterne at taksere jorden. Det ændrede ikke noget ved Lunds kort og blev derfor fundet egnet som udskiftningskort.

For at afgøre, om det var en god eller dårlig udskiftning, der blev gennemført, kan man opstille nogle kriterier. For det første: hvor mange lodder fik den enkelte gård tildelt. På Svinø lykkedes det at samle ager og englodden, således at de lå i forbindelse med hinanden i 16 tilfælde, mens de øvrige 12 blev delt i 2 lodder.

Når der ialt skulle deles 1726 tdr. land, må det afgjort siges at være et pænt resultat. Man kan f.eks. sammenligne med Køng og Ring, hvor bonden fik delt sin jord i 4, ja 5 lodder.

Det andet kriterium var, i hvilken form marken blev udlagt. Svinø var på grund af sin størrelse og antallet af gårde ikke egnet til stjerneudskiftning, som f.eks. Grumløse.

Denne udskiftningsmetode var meget vellidt af bønderne, fordi de derved undgik at flytte gårdene ud af landsbyen. N. Lund var her meget konsekvent. Han levnede kun plads til 11 gårde i byen, hvilket betød, at 17 skulle udflyttes. Det medførte, at jorden kunne opdeles i rektangulære stykker, en ting bonden først senere værdsatte.

Man gør sig vel næppe forestilling om, hvilken omvæltning udskiftningen betød for bonden. Den gamle fællesdyrkning af de smalle agre skulle

ophøre, og nogle skulle forlade byen og opbygge deres gård ude på den lod, som tilfaldt dem. Alle de gamle åse skulle omlægges i nye skifter, og et utal af sten skulle slæbes fra de gamle åseskel til det nye naboskel for at blive sat som stengærde. Arbejdet skulle nu ikke længere ledes af oldermanden. Bonden skulle selv til at tage initiativ til det daglige arbejde.

Lodtrækningen

Den 6. september 1803 skulle udskiftningen endelig bestemmes. Man havde konstateret, at alle marker var pløjede, og man samledes derefter om kortet. Provsten fra Vejlø, 2 repræsentanter fra Gavnø og Ungsgård var også til stede. Provst Hersom var mødt for at se, om skolen fik et passende stykke jord. Den blev tildelt knap 6 tdr. land øst for skolen, og det var både læreren og provsten fornøjede med. På skolelodden var en grusgrav, hvor det var tilladt at hente grus til vejenes omlægning i 3 år fra den 1. maj 1804 at regne.

Det blev bestemt, at de 8 husmænd skulle have en lod på 36 tdr. land. Den lå i Svinøs sydøstlige hjørne og var noget relativ dårlig jord, men husmændene var ikke forvænte, de havde ikke tidligere haft jord. For denne tildeling skulle hver husmand årligt betale 5 rd. til godset, og de ville derfra blive godskrevet bønderne. Englodderne skulle fordeles. De havde tilsyneladende alle samme værdi på udskiftningstidspunktet. Fra den store eng Hylle Mad havde man i 5 tilfælde mulighed for at forbinde eng og hovedlodden. Det blev på forhånd bestemt at lægge den øde gård (Bønvig) på den mindst attraktive hovedlod nr. 25. Den blev 2 år senere beskrevet således: »På en af Svinø gårdes grunde, hvor førhen har været overdrev og bestod alene af stubber og krat, samt overalt var opfyldt med en stor mængde sten er med meget bekostning opryddet, derved var 30 tdr. land blevet agerjord, af den opryddede og sprængte mængde sten er sat et dobbet stengærde på over 200 favne ved nabomarken[61]). Ved denne disposition har man sandsynligvis undgået et mindre nervesammenbrud hos den fæster, der ellers havde trukket denne lod.

Udover denne formalitet fremlagde man nogle bestemmelser, som skulle gøre det lettere at blive udflytter:

1. De dårligste lodder skulle have mellem 40 og 60 læs gødning tilført fra bylodderne.
2. Ingen måtte tage træ i skoven eller på Bønnes Hoved uden at de også tog stubben med.
3. De lodder som var mest belagt med sten og stubber kunne om nødvendig få dyrkningshjælp.
4. De 11 indlodder skulle aflevere hver 2 læs langhalm til lige deling mellem udflytterne.
5. De efterfølgende 5 år måtte alle sætte to kodyr på Dybsø, for den pris som de normalt betalte for et dyr, nemlig 3 rd.
6. Udflytterne måtte beholde deres gårds- og haveplads i byen indtil den 1. maj 1805, hvorefter den tilfaldt indlodden.
7. Alle som havde tørvelod i Bare Mosen skulle deltage i grøftegravningen over hovedlod nr. 27 og 26, således at vandet kunne ledes bort.

Herefter var man klar til selve fordelingen af lodderne, og det var vel en af de mest spændende dage i Svinøbondens liv. Der er dog ikke efterretnin-

ger om det fra Svinø, men fra Bernstorff gods fortælles det, at en bonde af frygt for at trække en udlod drak sig så fuld, at han i næsten 24 timer lignede et rasende menneske. En anden bonde, som netop havde trukket en sådan udlod, blev sammen med sin kone så fortvivlede, at de begge måtte gå til sengs[62]).

4 fæstere i Svinø by havde dog intet at frygte. De var på grund af deres placering i udskiftningssystemet forudbestemt til at blive i byen. Det var gård nr. 1, 12, 13 og 14. De fik tildelt hovedlod nr. 1, 6, 7 og 8. Over de øvrige 7 indlodder skulle der trækkes lod i følgende puljer: Gård nr. 2 og 3. Nr. 4, 5, 6, 7 og 8. Nr. 9, 10 og 11. Nr. 15, 16 og 17. Nr. 18 og 19. Nr. 20, 22 og 23. Nr. 24, 25, 26, 27 og 28.

I disse puljer blev vinderne af indlodderne nr. 2 Hans Kieldsen, nr. 8. Christensen Pedersen, nr. 10 Hans Giøde, nr. 15 Peder Kieldsens enke, nr. 18 Peder Christensen, nr. 22 Mathias Jensen og nr. 24 Jens Hansen. Disse 7 fæstere fik tildelt den jordlod, som lå ud for deres gård.

De øvrige 16 kom derefter i en fælles pulje, hvor man trak lod om udlodderne. Spændingen var slet ikke udløst endnu for dem og blev det først, når de havde været fremme og trække et nummer. Gård nr. 16 Hans Hansen startede, og de øvrige fulgte i gårdrækkefølge efter.

Hans Hansen	nr. 16 trak udlod nr. 21
Lars Olsen	nr. 17 trak udlod nr. 16
Peder Larsen	nr. 19 trak udlod nr. 19
Peder Christensen	nr. 20 trak udlod nr. 27
Rasmus Kudsk	nr. 23 trak udlod nr. 17
Rasmus Giøde	nr. 25 trak udlod nr. 13
Svend Johnsen	nr. 26 trak udlod nr. 28
Hans Rasmussen	nr. 27 trak udlod nr. 26
Jens Nielsen	nr. 28 trak udlod nr. 14
Hans Olsen	nr. 3 trak udlod nr. 29
Lars Kock	nr. 4 trak udlod nr. 15
Hans Krag	nr. 5 trak udlod nr. 22
Rasmus Mathiasen	nr. 6 trak udlod nr. 24
Mads Hansen	nr. 7 trak udlod nr. 23
Ole Jeppesen	nr. 9 trak udlod nr. 20
Hans Rasmussens enke	nr. 11 trak udlod nr. 18

(Se udskiftningskortet).

Spændingen var udløst. Nogen var vel ikke særlig glad ved situationen, men man affandt sig med resultatet.

De dårligste lodder var nr. 13, 15, 16, 24 og 25. De blev tildelt 60 læs gødning hver. Lod nr. 20 og 26 var lidt bedre og fik derfor kun 50 læs gødning. En enkelt lod nr. 17 fik 40 læs. De øvrige 9 lodder må derfor betragtes som værende i rimelig dyrkningstilstand, da de intet fik tildelt.

De fæstebønder, som havde trukket en udlod, kunne derefter ride ud på

deres nye lod og finde et egnet sted til gårdens placering. Her tilstræbte man en placering midt i marken, samtidig med, at der var et vandingshul i umiddelbar nærhed. Det var af hensyn til driften af jorden, således at man undgik lange afstande til de yderste marker og samtidig havde et sted at vande dyrene. Der blev således ikke taget hensyn til f.eks. udsigten fra stuehuset, noget som har en vis betydning i dag.

For 11 af de udflyttede gårdes vedkommende kan det med sikkerhed konstateres, at de bibeholdt bygningernes indbyrdes placering efter udflytningen, mens der for de gårde, som havde haft deres stuehus vendende mod syd var en tendens til at omplacere stuehuset, således at det lå i nord. Det skete for 5 af de 7 gårde. Kun to bibeholdt stuehuset i syd.

Udflytningen gik meget hurtigt, således var 16 gårde allerede i 1804 placeret på den nye lod. Et imponerende stykke arbejde, når man tænker på, at alle markveje forinden skulle etableres, og hele gården adskilles og transporteres til stedet for atter at blive samlet. Gammelt tømmer skulle erstat-

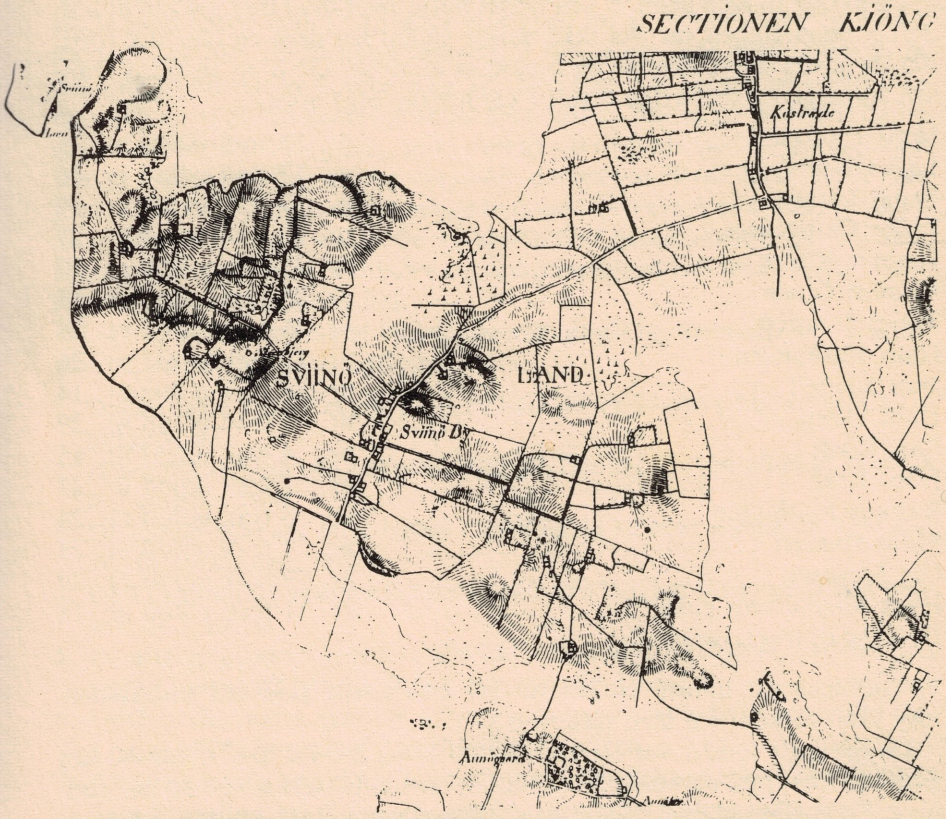

Svinø efter udskiftningen. Kun gårdene er udflyttet i marken. Læg mærke til vejene til gårdene, som sidenhen er ændret.
(Generalstabskort Sectionen Kjøng I opmålt 1832. Gengivet med tilladelse af Geodætisk Institut).

tes af nyt, andet tømmer skulle måske øges, som f.eks. på gård nr. 3, hvor det oprindelige tømmer var fra 1729. Man kan se, at det blev øget med nyt tømmer i 1803—4.

Kun den gård, som skulle ud på Bønnes Hoved, lå endnu i 1805 i byen. Gården var meget forfalden og uden fæster. Det var uden tvivl årsagen til, at intet var sket[63]). Med udskiftningen og udflytningen var en ny epoke begyndt for bonden, han havde nu ikke længere en nabo tæt op af gården og så ikke så meget til dem, han ellers dagligt havde talt med i byen. En stor forandring, som uden tvivl har påvirket ham, hvilket også kan ses af fæsteskifterne. Ikke mindre end 15 gårde skiftede fæster i perioden fra 1803 til 1810, en del var vel også på grund af alder, men det har kostet sin mand at stå forandringen igennem

Tilsyneladende gik det også ud over skoleholderens embedsførelse. Han havde i 1798 24 elever, og de havde lært salmer, kattekismus og læste fint, hvilket medførte, at 19 børn fik boggaver for deres dygtighed, men i 1805 synes niveauet at være sænket drastisk, fordi kun få elever kunne læse nogenlunde i hvad bog, det skulle være, og kun 3 elever svarede med fornuft. Kun en elev kunne skrive.

Biskoppens konklusion blev, at der havde været for megen forsømmelse, og skolelæreren, som ikke var uduelig, måtte anstrenge sig og vejlede børnene i læsning m.m.

Det er vel muligt, at læreren brugte sin tid på den lille jordlod, og børnene måtte hjælpe til med udflytningen af gårdene.

Senere blev det almindeligt, at de dygtigste børn blev sendt på markarbejde på skolelærerens lod, sandsynligvis til begge parters tilfredsstillelse.

Husmanden og udskiftningen

De 8 husmænd var som nævnt blevet tilgodeset med ialt 36 tdr. land af den noget ringere jord, som især egnede sig til græsning. Husmændene gik ikke så hurtigt til arbejdet som bønderne, hvilket blandt andet skyldtes, at der var rigeligt arbejde til dem i forbindelse med udflytningen af gårdene og omlægning af vejene. Husmændene var heller ikke forpligtiget til at flytte ud og har vel i de første år slet ikke drevet jorden, men anvendt den til græsning. Således var der i 1860 endnu ikke en husmand, som var flyttet ud på den tildelte parcel[64]).

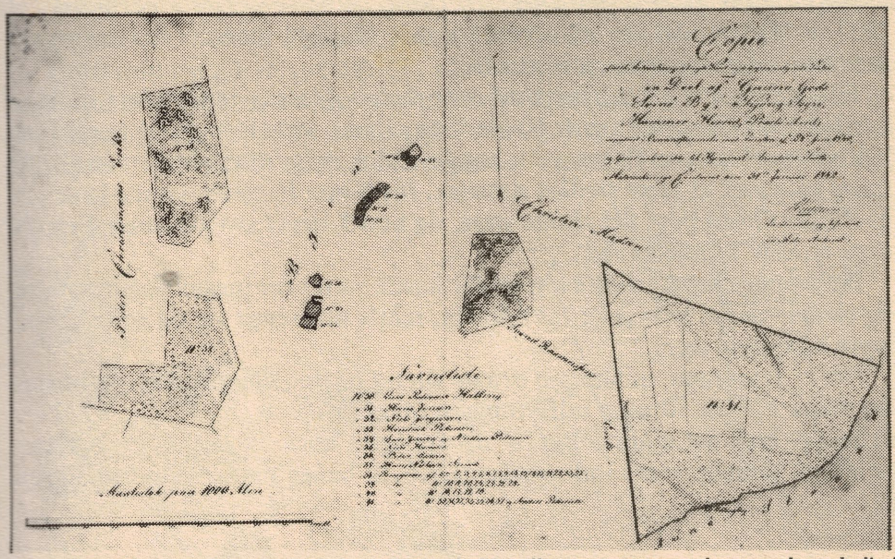

Kortet viser husmændenes lod, gårdenes 3 tørvelodder eller moseparter og husmændenes bolig i Svinø by. (efter kort i Landsarkivet).

Husmandslodden blev i årene 1856—57 opdelt i de 8 parceller. De skulle hver have omkring 4½ td. land. Umiddelbart skulle det ikke være vanskeligt, med udskiftningen blev elendigt udført. Således fik 4 husmænd 2 parceller, mens de øvrige fik samlet deres jord i en lod, men særdeles snørklet. (se udskiftningskortet).

I årene umiddelbart efter 1860 begyndte husmændene at flytte ud på deres lodder. Det endelige resultat blev, at 4 husmænd bosatte sig derude, mens resten forblev i byen. De har næppe kunnet ernære sig ved bruget og har haft anden beskæftigelse ved siden af, f.eks. på gårdene, og har til gengæld derfor kunnet låne heste og redskaber til at dyrke jordlodden.

Igennem det følgende århundrede blev disse jordlodder samlet til 3 husmandssteder, og i 1962 skete der i forbindelse med et indgreb fra statens jordlovsudvalg en udvidelse og fordeling af jorden til husmandsstederne, således at man ikke længere kan tale om husmandsbrug, idet de er på henholdsvis 17, 26 og 43 tdr. land.

Salget af gårdene til selvejendom

Efter at Svinø var udskiftet og bønderne havde fået magt over den nye form for landbrug med vekseldrift og indført de nye redskaber, fik de i 1852 mulighed for at købe deres ejendom til selveje. Mange Svinøbønder sprang straks til, og i det næste tiår havde 25 bønder erhvervet deres fæstegård til en pris af ca. 3000 rd., hvoraf mange udbetalte omkring 1000 rd.

Den sidste af de tre gårde blev først solgt i 1883 i forbindelse med, at den gamle fæster gik af, og den nye købte straks gården[65]).

Efter at bonden havde opnået selveje, blev en del gårde i forbindelse med salg til børn delt således, at der opstod flere gårde og husmandssteder. Denne tendens forsvandt dog allerede ved 1800 tallets slutning og blev langsomt vendt til gård og jordsamling, en epoke som ikke er afsluttet. I det følgende skema vil man kunne se sporene af udviklingen. Der er ikke indregnet forpagtet jord, og kun det dyrkede areal er medtaget. De tidligere husmænds jord indgår således.

5 gårde var på over 70 tdr. land.
Ingen havde mellem 60 og 69 tdr. land.
4 gårde havde mellem 50 og 59 tdr. land.
3 gårde mellem 40 og 49 tdr. land.
15 gårde mellem 30 og 39 tdr. land.
5 gårde på mellem 20 og 29 tdr. land.

Endelig var der 7 husmandssteder på mellem 5 og 19 tdr. land. Når disse tal sammenholdes med det areal, som gårdene fik ved udskiftningen, ca. 30 tdr. land opdyrket jord og ingen fik en lod på over 70 tdr. land eller mindre end 30 tdr. land, kan man således konstatere en del handel med jorden. Svinø er også i 1983 fattig på husmænd, idet kun to ernærer sig ved erhvervet. De øvrige 5 husmandssteder er enten bortforpagtede eller drives som bierhverv.

Hvis man ser på forpagtningen af gårdene, er det naturligt, at det især er de små brug, der er bortforpagtet. Af de 27 brug, som ligger mellem 5 og 39 tdr. land, er ikke mindre end 18 bortforpagtet, og dermed er der kun 23 gårde, som driver jorden på Svinø.

Jordindvinding

Efter udskiftningen gik mange bønder i gang med at udvide deres arealer. Der kunne pløjes lidt eng til her og der kunne ryddes et krat der, hvor man kunne gøre fugtige områder dyrkbare ved at grave nogle grøfter til at lede vandet bort.

Man så med blandet følelse på denne udvikling i samtiden. Således skrev C. Christensen: »Intet morads, ingen mose eller vandsamling må ligge i fred for os. Vi ville bruge dem alle, og da gøre vi grave, render og vandafledninger så længe, indtil vi opnå vort mål og blive af med vandet og mene endda, at vi have gjort meget vel, omendskønt vi med det samme befordre landets ufrugtbarhed og vor store skade«[66]).

Dette blev skrevet omkring 1890 og virker vel lidt naivt, men afspejler klart hvilken iver, der blev lagt for dagen for at få mere jord.

De store engområder magtede man endnu ikke, men i 1929 var man i gang med at bygge en mindre dæmning og forsyne den med en sluse. Herved kunne man bedre anvende Nørrebækken, men en egentlig opdyrkning var ikke mulig, og de omkring 80 tdr. land blev anvendt til græsning og høavling. I slutningen af 30'erne tog Georg Henriksen, nr. 26, initiativ til at få bygget en pumpestation, og det blev hurtigt sat i værk. Således begyndte opdyrkningen af engene i 1942—43, og der har siden været opdyrket[67]).

Svinø Noer var indtil midten af 1930'erne en stor rørskov og tilhørte indtil 1933 Gavnø gods. De solgte den til Harald Hansen, nr. 4, for 25000 kr. Gavnø gods havde længe kæmpet mod en plan om inddæmning og afvanding af Svinø Noer og Køng Mose, fordi de derved ville miste en god indtægtskilde i form af salget af rørene.

De øvrige parthavere i det omtalte afvandingsprojekt fik dog deres plan gennemført, og i 1936 var alle kanaler gravet. Denne afvanding fik foruden Noeret også betydning for store arealer lavtliggende eng på Svinø, og disse kunne derefter opdyrkes[68]).

Det sidste store engområde, Hylle Mad, havde man indtil for få år siden ikke forsøgt at dyrke, fordi det årligt bliver oversvømmet af saltvandet fra Aunø Fjord, men i 1978 byggede Ebbe Hemmingsen, nr. 14, en mindre dæmning og har forsøgsvis dyrket omkring 10 tdr. land. Engen anvendes dog fortrinsvis til græsning for ungkreaturer.

Erhvervslivet på Svinø i 1800 og 1900 tallet

Ved århundredeskiftet skete der en del ændringer i Svinøbefolkningens hverdag. Det var som følge af den almindelige udvikling, men også en helt lokal udvikling uden påvirkninger udefra.

I 1868 havde gårdmand Svend Chrestensen Krabkilde, stået for opførelsen af en vindmølle i den nordlige del af byen. Den blev i 1870 overtaget af Ole Clausen, som drev den indtil 1914, hvor sønnen Peter Clausen overtog den.

Svinøbønderne kørte til den mølle, når de skulle have malet deres korn til foder. De kørte til møllen i Køng, når de skulle have malet mel til brød.

Med petroleumsmotorens udbredelse og med den elektriske strøms udbredelse i de to første årtier tabte møllen sin betydning, og den blev stoppet i 1948, hvor den også blev revet ned.

Svinø Mølle 1868-1948

Derimod gik det bedre for smedeerhvervet. Smeden kunne bønderne ikke undvære, og i 1877 blev der endda åbnet endnu en smedje ved Svinø Vester af en Ole Hansen. Han var endvidere slagter og kunne sågalt årelade folk.

Smedjen blev dog nedlagt i 1912, men den gamle smedje i Svinø By kørte videre. Smeden der fulgte med udviklingen, og som den første på Svinø anskaffede han sig en slåmaskine, som han selv kørte på udlejning hos bønderne. Smedens arbejde havde ikke ændret sig meget siden 1700-tallet. Det bestod hovedsagelig i at reparere redskaber og sko heste, men med maskinernes spæde fødsel og fremkomst, ændredes arbejdet til reparation af disse.

Svinø pr. Lundby St., den 1/1 1922

Hr. Gaardejer Jens Petersen
Bønsnijgaard

P. Jensen
Maskin-, Vogn- & Beslagsmed
Telefon: Svinøland 2.

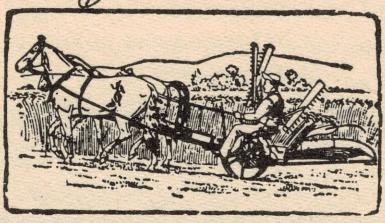

FRED. SOMMER

			Kr.	Øre
Oktober	7	2 ny Sko	3	90
	8	2 Kg Svinetrukhesley	2	80
		1 Ring 1 Bolt 1 Ø	1	25
		1 Stegepande 3 Kakhermygler		
		1 Trillebårshjul	1	—
November	8	8 ny Sko	15	80
		1 Tærskemaskine reparert	20	—
	17	2 Sker	1	50
		2 Hesteskraadet	1	—
December	7	4 ny Sko	6	60
	21	1 Haape		80
		3 ☐ Baandjern	2	40
		1 Bolt		25
		Falt	57	50
		Rettet 1/1 1922		
		Smed P. Kemming		

Handelslivet havde også en opblomstring ved århundredeskiftet. Den første forretning blev oprettet omkring 1860 i Svinø by af en Niels Hansen. Forretningen lå i det såkaldte Sønderruphus ved en af byens branddamme. Høkeren benyttede vist nok Svinø Havn til hjemførelsen af varerne. Derved slap han fra den besværlige landevejstransport. Hans efterfølger Ferdinand Olsen overtog forretningen i 1880 og blev den første, som fik lov til at sælge spiritus. Forretningen blev lukket i 1910. Forinden var der i 1901 åbnet en større forretning i byen. Det var en fortsættelse af en lille forretning ved Svinø Havn. Denne forretning hjemførte varer over havnen, og der var på en nærliggende lod bygget et magasin til koks, cement og foderstoffer. Den samme forretning fik den 30. april 1907 installeret den første telefon på Svinø[69]).

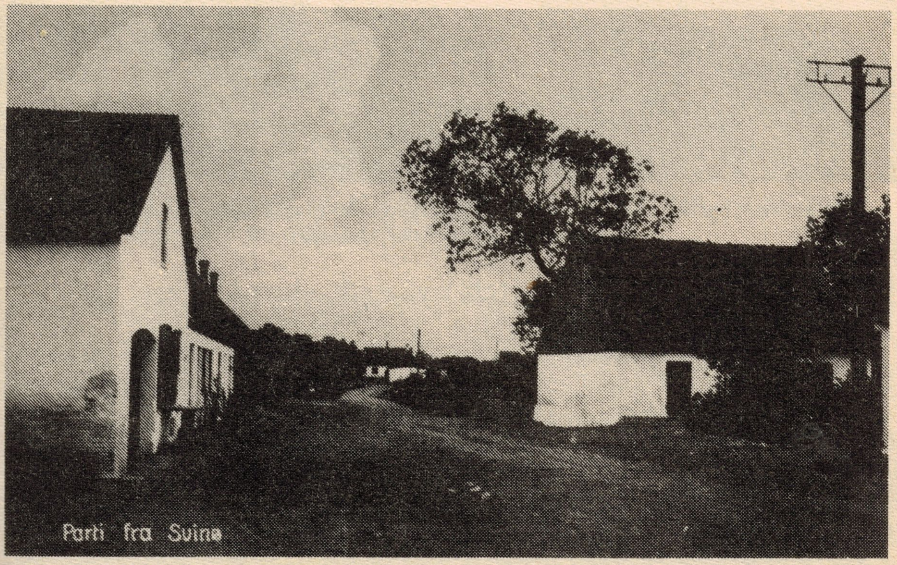

Til venstre ses H. P. Christensens forretning fra 1901. Til højre staldlængen fra Svinø skole 1915.

I 1915 blev der ved den nedlagte smedje oprettet endnu en forretning, og her blev den første central på Svinø sat i gang. Der var kun 3 abonnenter på det tidspunkt. Centralen fik navnet Svinøland.

I tiden fra 1939 til 1961 var der 3 forretninger på Svinø. Den 3. blev oprettet i det »gamle« forsamlingshus, men måtte lukke, da der ikke var befolkningsunderlag for 3 butikkers eksistens, fordi befolkningen også handlede uden for Svinø. Således havde Vordingborg Handelsforening i 1920 etableret en busforbindelse til Svinø. Denne blev i 1921 suppleret med en rute til Næstved. Det var købmand og centralbestyrer Rasmus Hansen, som havde købt en Ford T med plads til 7 passagerer. Den afgik en gang

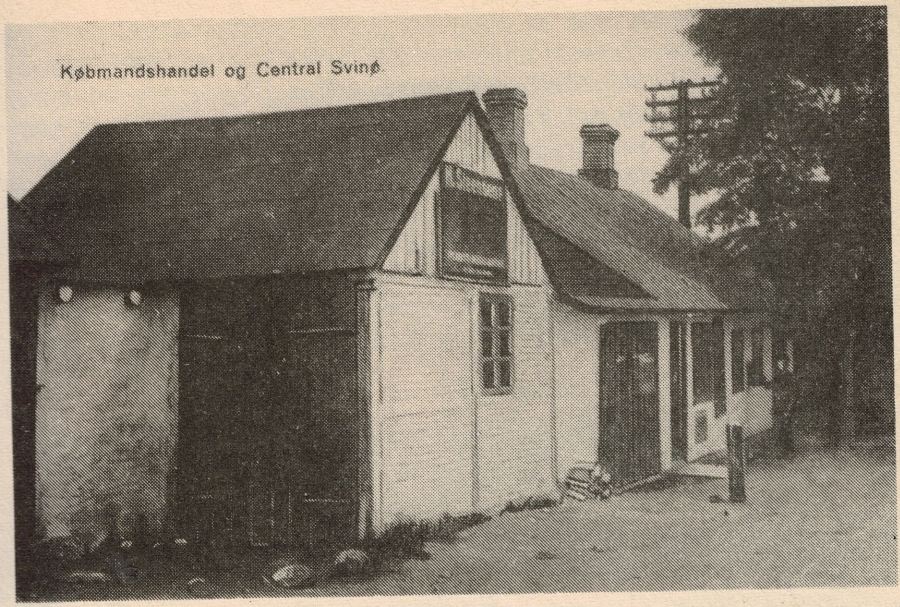

Forretningen ved den »Vestre« side, ca. 1920. Læg mærke til telefonpælen og elmetræet. Forfatteren af bogen er født i stuehuset.

om dagen til Næstved, ofte med folk hængende uden på vognen. Ruten gik fint, og en større vogn blev købt.

Busruten til Næstved fortsatte indtil midten af 1960erne, hvor den blev nedlagt på grund af manglende søgning, der var affødt af privatbilismens udbredelse.

Marsvinsfiskeri

Som noget særegnet i Danmark fiskede man endnu ved århundredeskiftet efter marsvin fra Svinø. Denne tilladelse havde de gårde, som havde jord ud til Smålandshavet. De to yderste gårde drev dette fiskeri i fællesskab. Fiskesæsonen gik fra slutningen af marts til midten af maj. Man satte net ud, som sildene kunne komme igennem, og som marsvinene blev fanget i, når de jagtede sildene. Man rygtede kun garnene hver 3. eller 4. dag, og så var marsvinet normalt altid dødt, hvorefter man tog dem hjem på gården og skar spækket i stykker, som man derefter kogte trannen af. Dette kunne sælges til tranlamper eller som indsmøringsmiddel til læderstøvler og seletøj.

Samtidig med, at marsvinsfiskeriet holdt op, skete der en kraftig forøgelse af det almindelige fiskeri, uden at der var nogen forbindelse mellem de to ting. Ved århundredeskiftet var der således 8 fiskere bosiddende på Svinø, og de ernærede sig alene ved fiskeri og var endda velstående. Man fiskede fra mindre joller og store både med sejl. Det skete både på fjorden og i Smålandshavet.

Man fiskede med bundgarn og almindelige ruser, men i begyndelsen af tyverne aftog fiskeriet, og det har siden været aftagende, således findes der i dag kun en fastboende fisker på Svinø, som ernærer sig ved erhvervet. Derimod findes der en del fritidsfiskere.

Motiv fra »Strømmen« ca. 1925. Båden ved bro nr. 1 tilhørte Niels Peter Christiansen. Ved bro nr. 2 Peder »Fisker« nærmest Jens Peder's jolle.
De to optrukne på Dybsø midt i billedet tilhørte henholdsvis Oluf og Christian Dybsø.

Det åndelige liv

Svinø har vist aldrig været et frugtbart sted for åndelige vækkelser eller bevægelser. Man har haft helt andre interesser, som f.eks. jagt, skydning og fester.

Mærkeligt er det, at der ikke fandtes et gildehus på Svinø, for der har været rigeligt med fester. Disse må således have foregået på gårdene eller i en smugkro, som der ingen oplysninger findes om. Muligvis har der været en slags kro hos smeden, hvor der indtil år 1900 kunne afholdes større fester, og desuden har der været bal der om lørdagene. I 1900 byggede Ole Christensen et forsamlingshus og drev det på privat basis frem til 1939, hvor man kunne indvie det nuværende hus. Dette skete på aktiebasis, og huset fik desuden spiritusbevilling. Daglig krostue har der ikke været tale om i de to forsamlingshuse. Derimod fandtes der en mindre smugkro på Dybsø, men den blev stoppet af politiet. I stedet etablerede man foreningen Dybsø og kunne derefter legalt fortsætte kroen med udskænkning til medlemmerne.

I år 1900 forsøgte tre mænd at lave en afholdsforening. Det var Peter Svendsen, Lindehøj, Rasmus Pedersen, Skovsted og smed Jens Rasmussen. Desværre vandt den meget ringe tilslutning og ebbede ud. Det kan naturligvis ikke undre dem, som kender svinøboerne. De ved, at der drikkes mere derude end andre steder. Årsagen siges at være den friske, salte luft, som de dagligt må bekæmpe virkningen af.

Som nævnt tidligere havde svinøbønderne trang til at holde fest. Denne tradition, hvor de fleste bønder deltager i festerne, har fortsat op i 1900 tallet, men gildernes form har ændret sig. Nu fester man ved de samme lejligheder som i omegnen, nemlig ved fødselsdage, konfirmationer, bryllupper og sølvbryllupper. Der er således kun få af de gamle fester tilbage, men nævnes skal høstgildet og jagtgildet i forsamlingshuset og desuden brandkassegildet og det traditionsrige bymandsgilde. Dette er en fest, som går på tur hos de gårdmænd, der er medlemmer.

Lavet er i sagens natur nu kun en selskabelig forening, hvori man mødes hvert år til Mikkelsdag for at spise og drikke og bagefter få et slag kort.

Siden udskiftningen har lavet mistet sin betydning i forhold til dets egentlige funktion. Oldermandens arbejde er indskrænket til at opbevare lavets ejendele, som består af byhornet, et udskiftningskort, tegnet af lærer Tange, og desuden en protokol og en gæstebog.

Det skal bemærkes, at Svinø bymandslav har eksisteret ubrudt, måske siden middelalderen, og det har som noget enestående overlevet 1800-tallet, hvor der ikke var særlig meget at bruge det til. Det afspejler vel lysten til at feste og til at diskutere problemerne igennem og om muligt forlige uenige medlemmer.

Sjældent er det dog, at der træffes egentlige beslutninger, skønt der siges og diskuteres uendelig meget også om ret uvæsentlige ting. Derfor må Svi-

nø bymandslav betragtes som en selskabelig forening, som ikke kan sammenlignes med mange af de genopståede bylav.

Svinø bymandslav 1980 afholdt hos Kurt Henriksen, Nørremarksgård.
Bagest fra venstre: Åge Olsgård, Orla Petersen, Åge Halling, Gunner Nielsen, Per Hansen, Mogens Ludvigsen, Tage Hansen, Jørgen Nielsen.
Midten: Ebbe Hemmingsen, Jørgen Bagger, Jim Hansen, Bjørn Petersen, Kurt Henriksen, Flemming Christoffersen, Ole Caspersen, Palle Jensen, Ole Petersen, Jørgen Haupt.
Forrest: Frede Jensen, Knud Hansen, Poul Petersen, Harald Hansen, Georg Henriksen, Andreas Bagger, Herluf Hansen, Arne Colding, Jens Jacob Rasmussen, Åge Hansen.

I slutningen af 1800-tallet fik Køng sogn en ny præst ved navn Jacob Holdt. Han var meget interesseret i, at der på Svinø blev opført en kirke, og derfor begyndte præsten at afholde gudstjenester i skolen. Befolkningen på Svinø bakkede ideen op, og skønt der ikke herskede den store religiøsitet på øen, var det vel også lidt af en prestigesag. Det påstås dog, at mange koner var interesseret, fordi de derved slap for turen til Køng kirke og især for hjemturen. De havde nemlig problemer med at komme forbi kroen, uden at mændene måtte ind og styrke sig til turen.

I 1894 blev der nedsat et udvalg, som skulle forberede kirkens opførelse, det bestod af sognepræsten, Rasmus Nielsen, Peder Rasmussen og Frederik Christiansen.

Staten ville betale 12.600 kr. til opførelsen, men da det ikke kunne dække udgifterne, iværksatte man en indsamling på Svinø og fik derved endnu 10.000 kr.

Den 3. maj år 1900 blev grundstenen lagt, og knap 6 måneder senere, den 30. oktober, stod kirken klar til indvielse.

Den er opført i røde teglsten og indrettet med 11 stolerækker til ca. 100 mennesker. Altertavlen var en gave fra lensbaron Otto Thott. Endnu manglede kirken orgel, og først i 1917 blev det installeret. Det var en gave fra Lars Hansen, Svinø.

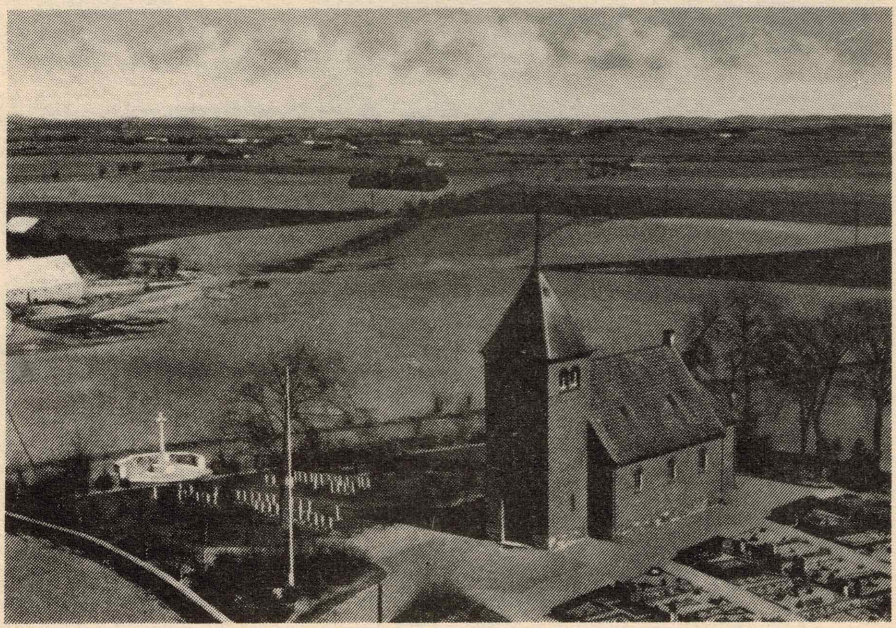

Svinø Kirke med udsigt over de flade marker mod Kostræde.

En så ung kirke mangler desværre det ydre og indre præg, som overvælder en, når man besøger omegnens kirker. De slidte udhulede gulve af tusinde kirkegængere, de kraftige mure og ikke mindst de udskårede altertavler og stole. Svinø kirke ville næppe blive besøgt af turister, hvis der ikke var etableret en mindelund der.

Starten til mindelunden fandt sted så tidligt som i maj 1942, hvor en engelsk maskine styrtede ned ved Marienborg på Møn, og flyets pilot omkom. De tyske myndigheder på Aunø besluttede, at piloten skulle begraves på Svinø kirkegård. Det skete under ledelse af en tysk feltpræst og under al den honnør, man endnu viste en modstander. Højtideligheden sluttede med, at en tysk deling skød æressalut.

Som krigen skred frem, kom der stadig flere begravelser, og fra maj 1943 bad man sognepræsten om at forrette begravelserne. Dette gjorde Johannes Lindelov frem til oktober 1943, hvorefter ligene blot blev lagt i jorden uden gejstlig medvirken. Det stigende antal begravelser betød, at kirkegår-

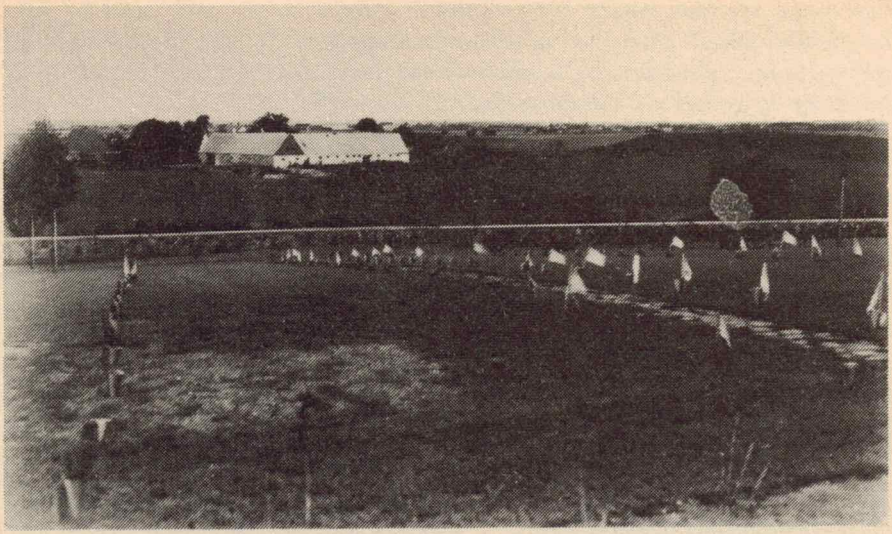

Øverst: Den nyetablerede mindelund med alle krigergravene.
Nederst: Opgravningen af de 46 flyvere fra U.S.Air Force i 1948.
Det var iøvrigt forbudt at fotografere.

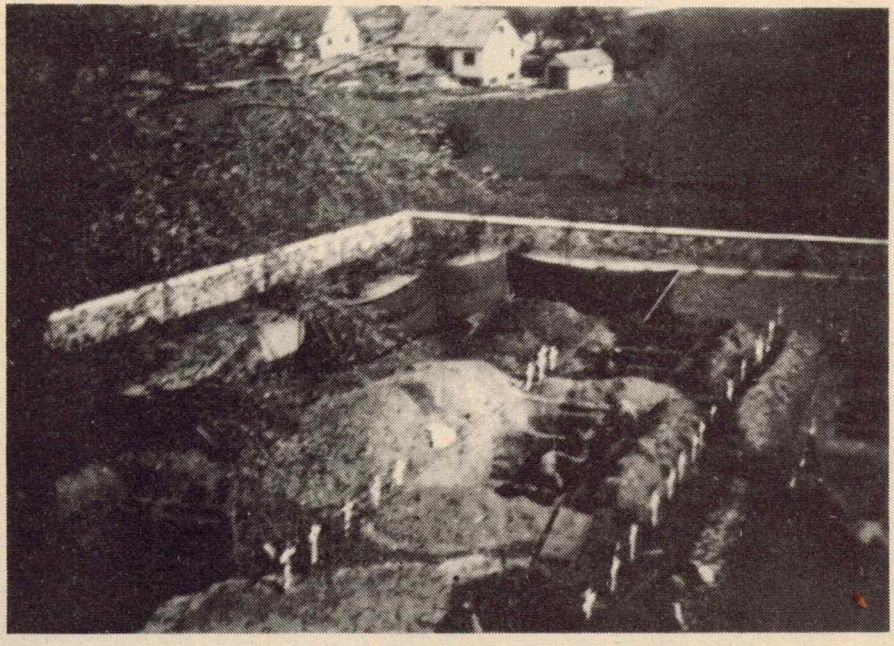

den måtte udvides, og der blev tilkøbt et mindre stykke jord nord for kirken. Umiddelbart efter blev mindelunden oprettet. Således blev alle gravene flyttet om på nordsiden, og på hver enkelt grav sat et mindesmærke med navn og nationalitet. Mindelunden blev indviet den 5. maj 1950. De ialt 107 sten stod langs den mellemliggende gang, der fører ned til et »Cross of Sacrifice«. En meget smuk mindelund, hvis symmetri desværre blev ødelagt i 1948, hvor U.S.A. hjembragte levningerne af deres 46 faldne[70]).

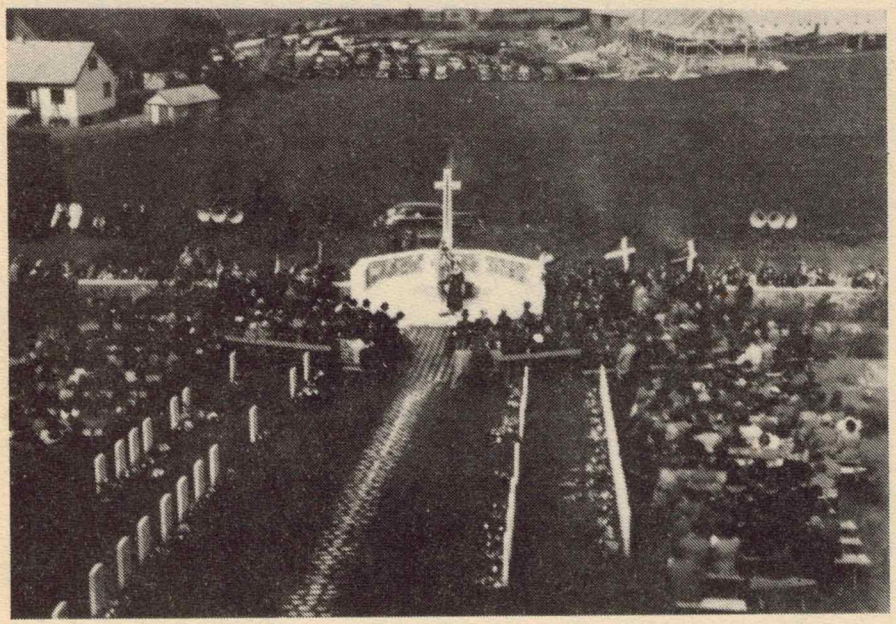

Fra indvielsen den 5. maj 1950. Symetrien i gravpladserne er brudt.

Efter mordet på Kennedy i 1963 var der i nogle kredse en stærk focusering på Amerika, og Johannes Lindeløv gjorde opmærksom på, at der intet minde var om de 46 piloter fra U.S. Airforce. Således blev der lagt en pæn stor mindesten ved nedgangen til mindelunden.

Umiddelbart efter krigen blev der også begravet et antal tyskere på kirkegården. De lå i den nordøstlige del af kirkegården. Udsmykningen på deres grav var et lille hvidt jernkors med navn. I begyndelsen af 60erne ønskede mange pårørende at få deres afdøde slægtninge hjem til Tyskland, og gravene på Svinø kirkegård blev opgravet i 1965, hvorefter nogle urner blev sendt til Tyskland, mens de resterende blev sendt til Kastrup ved Vordingborg. Her ligger en smuk lille begravelsesplads langs kirkens østmur. Det kan måske virke lidt mærkeligt, at de blev placeret uden for muren. Det var i middelalderen begravelsessted for hedninge og selvmordere.

Skolen

Skolen spillede naturligvis også en væsentlig rolle i det åndelige liv. Det var her eleverne lærte ordentlig opførsel. Lærte hvad respekt og autoritet betød, noget som fandtes i datidens »stråtækte skole«, og i dag kun noget læreren beretter om i den moderne skole.

Til venstre i billedet ses Svinø skole og Vejeskuret (Foto P. Jensen 1982).

Jeg var selv elev i den stråtækte på Svinø i de 5 første skoleår, og efter at have stiftet bekendtskab med andre skoler, undres man over den strenghed og disciplin, som herskede i klasseværelset. Her var iøvrigt 4 årgange sammensat til en klasse. Man lærte de mest »nødvendige« ting, skrive, regne, læse og religion.

Det første skoleår 1957—58 gik vi kun i skole hver anden dag, og fra 1958 gik vi skiftevis i skole om formiddagen og eftermiddagen, men skoledagen startede ens. Når døren til gangen blev åbnet, marcherede vi ind i to pæne rækker, og umiddelbart inden for døren bukkede og nejede man for læreren, der havde taget stilling på det podie, hvor katederet stod. Herefter gik man til sin plads, og man sang den første salme. Så skulle trosbekendelsen fremsiges af en elev. Dette gik på tur, og man var temmelig nervøs de første gange for at glemme noget af den eller gå helt i stå. Når trosbekendelsen var overstået, sang man endnu en salme. Først derefter kunne man tage plads.

Skrivepapir og blæk var en sjældenhed. Man brugte en lille skifertavle og griffel. Herved sparede man på kommunens budget. Det kunne ofte være ulideligt at høre på 20 grifler, der under megen møje udfærdigede den ene talrække efter den anden. Enkelte var dygtige til at få griflerne til at skrige og blev så belært om, at den blev holdt forkert.

Kun i frikvarteret havde man mulighed for at komme i kontakt med sine kammerater. Ingen vovede at sige noget i klasseværelset, da det med sikkerhed medførte en passende afstraffelse af eleven. Spanskrøret stod synligt i det ene hjørne af klasseværelset, men blev dog meget sjældent anvendt i den »lille klasse« og aldrig i klasseværelset, når der var time. Hvis det var en grov overtrædelse, fik eleven besked om at gå ud i gangen, og her fik han så sin »belønning«.

En gang om året var man til eksamen. Ved den lejlighed var læreren altid i godt humør, for skolekommissionen var til stede for at vurdere børnenes færdigheder og kunnen. Det var en god dag, hvis man da ikke stod for tur til at holde den lange »messe«. Om aftenen blev klasseværelset ryddet, og en lokal musiker kom til stede for at spille op til dans.

Hverdag på Svinø

Hverdagen for landmanden har siden år 1900 forandret sig ganske betydeligt, så meget at man næppe forstår den legemlige arbejdsindsats, der dengang blev præsteret, når man sammenligner med de gennemrationaliserede mekaniseringer, der nu er fremherskende, og som indebærer, at landmanden blot styrer nogle maskiner, der udfører arbejdet. Det at være landmand kræver således ikke så meget fysik styrke, men teknisk snilde og en god nyrevideret bondefornuft, der forudsætter økonomisk indsigt og viden om den fortsatte udvikling inden for agerbrug, svineavl og kvægavl.

Man får gennem nogle spredte notater, efterladt af Lars Nielsen, Vestervang, et lille indblik i det arbejde, der skulle udføres ved århundredeskiftet. Når der skulle høstes, var der normalt fire til fem høstfolk med le og lige så mange koner, tilknyttet gården. Når der blev høstet rug, tog hver mand sit skår, og lige efter fulgte en kone, som bandt det i neg med det samme. Byg og havre lå i skår, indtil den var tør. Derefter blev den bundet i neg med et halmbånd lavet af plejltærsket rughalm. Disse blev stillet i hove, og når den var moden, blev den kørt i stak eller lade, hvor den lå til vinteren. Først da blev den tærsket.

Når høet var høstet, lå det og tørrede i engene. Når det skulle stakkes, blev det af fire—fem høstfolk revet sammen i striber. Disse blev så revet i bunke med et slæbetræ.

Børnene havde i høstens tid også nogle faste opgaver. De skulle trække slibesten, når leerne trængte til slibning, røgte køerne på engen, passe fårene og gå til hånde med det lette arbejde.

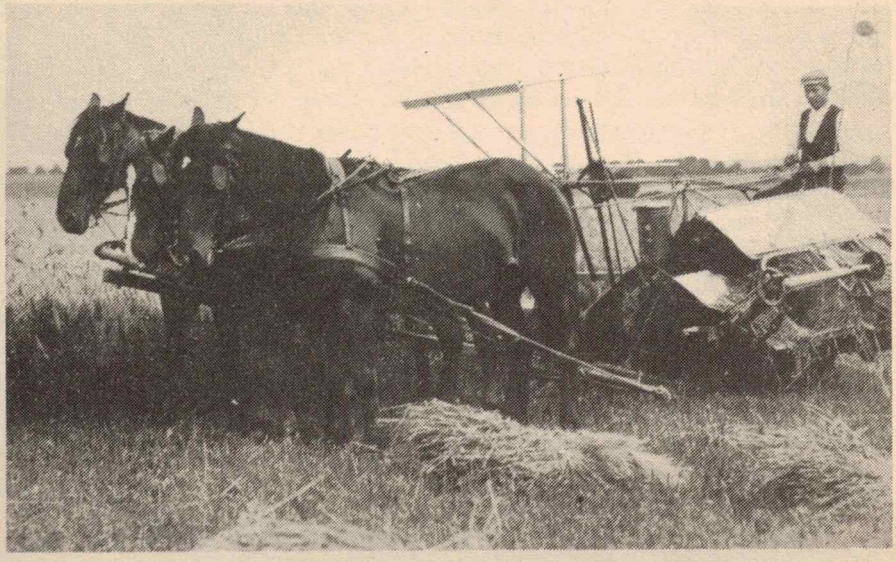

Den »moderne« selvbinder med 3 heste forspand.

I 1906 blev arbejdet lettet betydeligt på Vestervang, man havde nemlig anskaffet sig en slåmaskine. Det betød, at man kunne undvære ikke mindre end fire folk, når der skulle mejes. Man måtte dog stadigvæk binde det i neg med håndkraft. Først i 1924 slap man for dette arbejde. Man havde anskaffet sig en selvbinder. Dette maskineri havde været kendt i henved fyrre år, men det var kun på godserne, det blev indført, og det blev vel først ved århundredskiftet udbredt på almindelige gårde.

Mekaniseringen i landbruget vandt langsomt indpas på Svinø. Det skyldes den almindelige forsigtighed, som præger Svinøbønderne. Det var måske også en af årsagerne til, at man kom forholdsvis let henover krisen i midten af 1930'erne.

Den egentlige mekanisering greb først om sig efter anden verdenskrig, hvor en almindelig optimisme bredte sig i befolkningen. Således anskaffede flere landmænd sig en traktor omkring 1950. Dette betød en mindre revolution i driften. Man kunne nu afskaffe hestene, hvilket betød besparelse i foder, og man kunne indskrænke græsarealerne. Samtidig kunne man overkomme betydelig mere arbejde og spare en karl væk. Fantastisk er det, at der skulle gå så mange år, før den vandt almindelig indpas på Svinø. Traktoren havde været kendt i Danmark siden den første verdenskrig.

Hverdagen formede sig vel næsten ens for alle bønder i den første halvdel af dette århundrede, mens der fra 1950 kom specialisering i landbruget. Nogle foretrak malkekvæg, mens andre slog sig på svineavl, og i halvfjerdserne kom den egentlige planteavl også ind i billedet. Derfor er der meget stor forskel på den enkelte landmands hverdag nu til dags. Den landmand, som har malkekvæg, har den længste arbejdsdag og derfor ofte en karl, mens svineavleren har en arbejdsdag af kortere varighed og mulighed for at forskyde arbejdsindsatsen. Planteavleren har ikke den store daglige arbejdsbyrde, men har for det meste enkelte svin under opfedning, som skal passes. Det er planteavleren, der normalt bliver trukket frem, når man vil vise, hvor godt det er at være landmand.

Endelig har man endnu den type landmænd, som var fremherskende før 1950, dem som både havde malkekvæg, ungkvæg, svineavl og lidt hønseri. Disse har naturligvis også en lang arbejdsdag.

På trods af disse umiddelbare forskelle har Svinøbønderne nogle fælles egenskaber, som ikke findes hos bønderne fra Sallerup og Kostræde. Svinøbonden virker mere ligevægtig. »Vi når det nok« mentaliteten er herskende. Han har tid til at hygge sig, snakke og drikke en øl.

Svinøs rekreative områder

Svinø ligner om vinteren en henslumret øde egn, mens den om sommeren summer af liv. Det skyldes især det rekreative område, der er skabt ved Svinø Strand og ved havnen.

Da Anders Christiansen i 1924 overtog Sandviggård, var der allerede opstillet enkelte sommerhuse på lejet grund. Stranden blev kun benyttet af de lokale, men Anders fik opfordring til at udbygge og åbne denne for offentligheden og dermed skabe mulighed for campering. Da Anders så, at stranden blev godt besøgt, etablerede han et lille køkken, hvorfra der kunne sælges kaffe og kager. Det skete i 1927, og det blev en bedre forretning for hvert år. Man byggede således den gule restaurant, så gæsterne kunne komme indendørs og tilmed købe mad. En gang om ugen holdt man dans, i begyndelsen udendørs, men senere i restauranten. Fra 1960'erne tog campinglivet fart, og pladsen på Svinø blev udvidet og ombygget. Den har nu alle de faciliteter, som en moderne campinggæst kræver. Således er der i 1982 udlagt omkring 30 tdr. land til campingplads og sommerhusbebyggelse. Arealet vil i de kommende år blive udvidet med endnu et antal sommerhusgrunde.

Der har desuden været en mindre campingplads på Åge Olsgårds eng. Denne blev oprettet i midten af 60'erne og henvendte sig til primitive campister, der måtte undvære de moderne faciliteter, men til gengæld kunne de nyde naturen intenst.

Også ved Dybsø Havn findes et enestående rekreativt område. Indtil omkring 1965 lå der kun både, som tilhørte fiskere og enkelte lystsejlere, men pludselig steg antallet af både ved havnen.

Et par initiativrige lystfiskere satte skik på virvaret og byggede 2—3 broer. Derved blev der plads til bådene. I dag benyttes »havnen« dels af fastboende og i vid udstrækning af sommergæsterne, der her tilbringer en meget stor del af deres fritid.

Fra krigsårene og frem til 1963 blev der drevet sommerrestaurant på Bølgely. Her kunne man i weekenden komme og købe kage og kaffe og nyde udsigten over Dybsø. Lørdag aften blev der afholdt bal med levende musik, og Bølgely blev kendt viden om på grund af, at der ofte opstod slagsmål, når de unge gæster fik for mange våde varer indenbords.

Afslutning

Efter at have beskæftiget sig med bondens kår i forskellige tidperioder, gribes man af nostalgi, vel vidende at landmanden nu til dags har det bedre og nemmere end for blot 50 år siden.

Tilsyneladende har det altid været anderledes at være svinøbonde. Således måtte man bære en tung byrde under 1600-tallets uretfærdige skattesystem.

I 1700-tallet, hvor en udbredt elendighed herskede i landbruget, synes Svinøbønderne at have klaret sig godt, måske fordi de handlede med kreaturer. Man undres over, hvorledes de kunne overleve med det ringe foldudbytte på det lille opdyrkede areal. Man må føle med dem under det stadig stigende hoveri på Gavnø.

1800-tallet blev præget af hoverifrihed og udskiftningen, der var en næsten ufattelig ændring af agerbruget og bondens hverdag. Det fantastiske arbejde at nedbryde alle de gamle skel og bygge nye op. Nedbrydningen af gården i byen og genopførelsen på det nye sted. I midten af 1800-tallet købte langt de fleste bønder gården, de boede på. Hermed opnåede de den frihed, der var blevet taget fra deres forfædre 500 år tidligere.

1900-tallet blev præget af den stigende mekanisering og specialisering, som førte frem til enkeltmandsbruget. Gårde blev sammenlagt og forpagtningen er udbredt. En udvikling, som endnu ikke er stoppet, og hvis der ikke var begrænsninger, ville Svinø i løbet af en årrække bestå måske kun af 10 store gårde.

Svinø er således stadig præget af den struktur, som i flere århundreder har været herskende. Bønderne er i flertal, og det er måske derfor, at det stadig er et lukket samfund, hvor det for en tilflytter kan tage mange år at blive accepteret som svinøboer.

Kommentarer til gårdlisterne

Gårdlisterne er opbygget og kontrolleret af følgende kilder: Folketællingerne fra 1787, 1801, 1834, 1845, 1860 og 1878 alle i R.A. Fæsteregister nr. 10 A i L.A. Hovedkassebog for Gavnø gods 1722, 1723, 1742, 1745, 1760, 1777, 1785, 1799 og 1810 L.A. Oederske efterretninger 1771 R.A. Familie og folkeskatsregnskab for Vordingborg amt 1696 og 1697 R.A. Udskiftningskort M.A. Matriklen 1662, 1664 og 1688 R.A. Desuden bylavsprotokollen og oplysninger fra beboere på Svinø.

Ved gennemlæsningen af gårdlisterne er der ved overtagelsesåret sat en parentes om nogle årstal. Det betyder, at vedkommende sad ved gården i det år, men muligvis tidligere. Det bør også bemærkes, at enken i en del tilfælde har været den egentlige fæster, men dette er ikke udskilt separat i årstal.

Foruden gårdlisterne er der medtaget nogle spredte notater om hændelser på gården. Nogle fortæller om tidligere ejere, der har gjort sig bemærket på en eller anden måde. Desuden har jeg beskrevet driften af gården vel vidende, at det er vanskeligt at skrive om nulevende personers virke, og det skal derfor kun opfattes som min personlige vurdering og ikke som en karakterbog. Dette kan måske i samtiden virke uinteressant, men er måske om 50 år en værdifuld kilde om landbruget i 1980'erne.

Nørrevang gård nr. 1. matr. nr. 2.

Overtagelse		Fødeår	Sted
(1660)	Laurits Pedersen og Rasmus Jensen		
(1664)	Laurits Pedersen og Eshe Hansen		
(1680)	Laurs Pedersen og Niels Hansen		
(1693)	Laurits Pedersen		
(1696)	Hans Laursen		
1729	Rasmus Hansen		
1736	Rasmus Hansens Enke		
1745	Anders Rasmussen Kudsk	1710	
	Sidse Pedersdatter (2 Ægteskab)	1702	
1772	Ole Andersen (søn af ovenst.)	1744	Svinø
	Bodil Nielsdatter	1749	
1809	Anders Olsen (søn af ovenst.)	1782	Svinø
	Ane Jensdatter	1796	Svinø
1852	Hans Andersen (søn af ovenst.)	1828	Svinø
	Maren Christensen	1832	Svinø
1890	Peder Hemming Hansen	1857	Kostræde
	Bodil Christensen (plejedatter hos ovenst.)	1862	Svinø
1920	Carl Pedersen	1887	Køng
	Mille Skov	1895	Køng
1922	Lorin Ludvisen	1887	Borup
	Fransine Hansen (P.H. nr. 5)	1895	Svinø
1954	Mogens Ludvisen (søn af ovenst.)	1924	Svinø
	Anni Johnsen	1931	Klinteby

Gården forblev i Svinø by ved udskiftningen og fik tildelt 56 tdr. land ager og eng i et stykke. Indeholder følgende marknavne: Peerse agre, Brede Peerse styk, Smalle Hellede styk og Broe styk.
Matriklen 1688: 5 tdr. 5 skp. 3 fj. 2 alb.
Matriklen 1844: 5 tdr. 6 skp. 2 alb.
14. alm. vurd. 305.000 kr.
15. alm. vurd. 450.000 kr. grund 278.100 kr.
Bygningerne består af fire længer, stuehuset i bindingsværk. I 1977 opførtes nyt maskinhus.
Her drives et meget eksemplarisk jordbrug, med egne moderne maskiner.
Der dyrkes byg, hvede, raps og roer.
Desuden opfedes et antal svin i avlsbygningerne.

Mark og Bygvænge 1961.

1994	Ole Rasmussen	solgte	a 178000 kr Mårslet og vi.
1994	Bill Hansen	1957	København
	Susan Jørgensen	1959	–
2002	Michael Nielsen	1960	Skelby
	Karin Larsen	1987	København

Nøddehøj gård nr. 2 matr. nr. 3

Overtagelse		Fødeår	Sted
1660	Elias Jensen og Rasmus Svendsen		
1664	Elias Jensen og Niels Pedersen		
1680	Jens Mathiasen og Mogens Jensen		
1693	Mogens Jensen		
1720	Frederich Mogensen		
1736	Peder Andersen		
1744	Hans Kieldsen	1716	
1785	Hans Hansen Kieldsen	1750	
	Maren Frantsdatter	1764	
	Anne Frantsdatter	1775	
1806	Hans Pedersen		
1811	Peder Olsen (søn af O.A. nr. 1)	1786	Svinø
1831	Rasmus Hansen	1799	
	Ane Pedersdatter	1806	
1844	Jens Nielsen	1813	Åside
	Ane Marie Larsdatter	1815	Køng
1885	Niels Jensen (søn af ovenst.)	1847	Svinø
	Ane Dorthe Rasmussen	1849	Svinø
1923	Jens Andersen Kjeldsen (se nr. 9)	1868	Svinø
	Inger		
1923	Laurits Pedersen	1881	Svendemark
	Marie Pedersen	1887	Slagelse
1943	Poul Pedersen (søn af ovenst.)	1917	Lysholm
	Mie Bertelsen	1914	Rørby
1977	Bjørn Pedersen (søn af ovenst.)	1945	Svinø
	Margit Pedersen	1948	Fyn

Gården ligger i Svinø by og fik ved udskiftningen tildelt 51 3/14 td. land. Eng og hovedlod i et stykke. Indeholder følgende gamle marknavne. Fra øst engstyk Jes Mad, Ibs Eje, Jis Bierg, Smørmose styk, Vandings Styk og tofter.

Matriklen 1688 5 td. 4 skp. 2 alb.

Matriklen 1844 4 td. 7 skp. 1 alb.

I 1944 byttehandledes Sandhøjgård således, at der blev tillagt 19 tdr. land fra Frankær til Nøddehøj.

I 1960'erne købte Poul Pedersen englod nr. 5 på 15 2/7 td. land fra gård nr. 12. 2004 Claus 2 HA ved Kirke

14. alm. vurd. 620.000 kr.

15. alm. vurd. ejendom 1.000.000 kr. grund 364100 kr..

I 1977 indgik Poul og Bjørn i et selskab, således at Bjørn ejede jord og bygninger, mens Poul beholdt resten, hvilket senere skal overgå til Bjørn.

Bygningerne er fra 1950'erne, med stuehuset mod vest og avlsbygningerne

2004 Claus Pekon (så ovenf) 1928 Svinø
Tanja Pekon 1977 Nder Vandige

liggende for sig selv, idet de danner et skævt T.
Et pænt solidt landbrug, med hovedvægt på malkekvæg. Jorden drives med egne moderne maskiner.

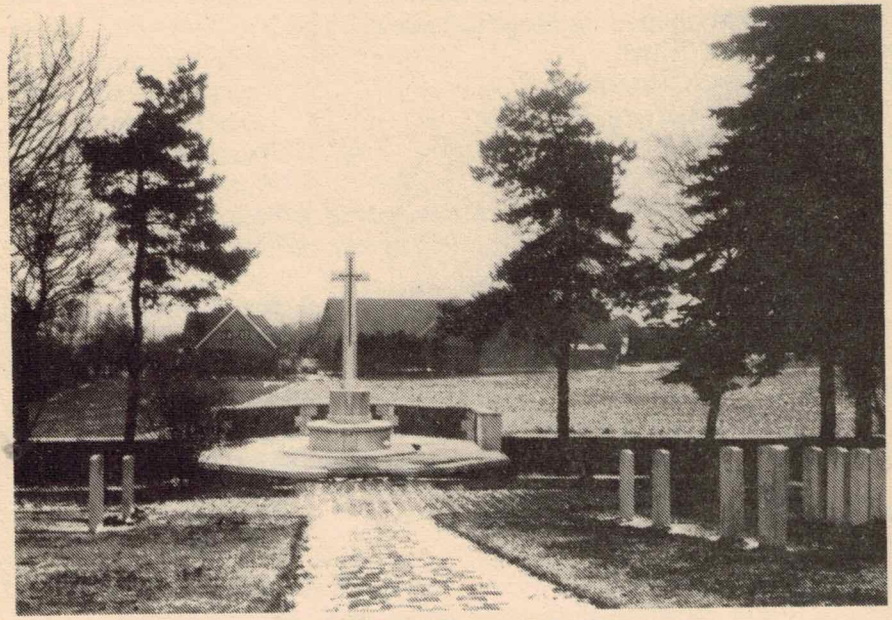

Nøddehøj set fra Svinø kirkegård

Skovstedgård. gård nr. 3 matr. nr. 29

Overtagelse		Fødeår	Sted
(1652)	Frederik Rasmussen		
(1664)	Jens Rasmussen (ejes af landsdommer Poul Mathisen)		
(1720)	Laurs Skonning		
1727	Niels Michelsen		
	Mette Andreasdatter		
	Mette Pedersdatter	1722	
1764	Rasmus Andersen	1738	
	Mette Pedersdatter (2. ægteskab)	1722	
1798	Hans Olsen (søn af O.A. nr. 1)	1777	Svinø
	Bodil Madsdatter (2. ægteskab)	1767	
1844	Rasmus Hansen (søn fa ovenst.)	1799	Svinø
	Katrine Pedersdatter	1805	Svinø
(1870)	Peder Pedersen (Kolding)	1816	Svinø
	Ane Pedersdatter (P.C. nr. 20)	1812	Svinø
1890	Rasmus Peder Pedersen (søn af ovenst.)	1854	Svinø
	Marie Christensen (C.C. nr. 9)	1864	Svinø
1911	Jim Andersen Jyde		Jylland
1912	Peder Pedersen (.J.P. nr. 21)	1873	Svinø
	Marie Pedersen (.P.C.P. nr. 27)	1876	Svinø
1932	Ernst Pedersen (søn af ovenst.)	1905	Grumløse
	Karla Pedersen	1912	Lundby
1964	Gunner Nielsen	1931	Hammer
	Ruth Andersen	1933	Udby

1994 Per Neergaard

Gården blev ved udskiftningen flyttet ud til den nuværende plads, på en hoved og englod med 46 6/7 tdr. land. Den indeholder følgende gamle marknavne: Krog ager, Sønderbierg, Korse Styk, Sylene, Skoustætter og en del af Nørre Bekke.

Matriklen 1688 5 tdr. 2 skp.

Matriklen 1844 5 tdr. 2 fj. 1 alb.

14. alm. vurd. 220.000 kr.

15. alm. vurd. 490.000 kr. grund 245.000 kr.

Den 6. marts 1683 købtes gården af Otto Thott for 40 rd. pr. td. htk.

Niels Michelsen deltog i 1723 i et slagsmål. Omtales under gård nr. 20.

Rasmus Andersen var i 1768 højestbydende m.h.t. brændevinsbrænding og salg på Svinø, hvilket han derefter havde eneret på, mod en afgift til amtstuen i Vordingborg.

Gunner Nielsen købte gården i 1970 efter forpagtning.

Bygningerne består i 4 længer, som i 1970'erne har gennemgået betydelige istandsættelser.

Her drives et mønsterværdigt landbrug, dels med egne maskiner og dels med maskinstation. Desuden opfedes et antal svin, og Gunner driver en betydelig handelsforretning med smågrise.

Østergård gård nr. 4 matr. nr. 15

Overtagelse		Fødeår	Sted
(1652)	Rasmus Eleophasen		
(1662)	Rasmus Eleophasen og Jens Olsen		
(1680)	Rasmus Eleophasen og Niels Albertsen		
(1693)	Jens Bundesen		
1719	Niels Jensen Bundesen		
1738	Hans Hansen Kock	1711	
1780	Lars Hansen Kock	1752	
	Kirsten Jochumsdatter	1768	Hammer
1807	Ole Hansen	(1774)	
1836	Hans Jensen	1809	Hammer
	Maren Christendatter	1817	Svinø
1883	Jens Hansen (søn af ovenst.)	1837	Svinø
	Kirstine Hansen (søster til Jens)	1851	Svinø
1902	Anders Hansen	1875	Skovhuse
	Maren Nielsen (A.N. nr. 25)	1884	Svinø
1932	Harald Hansen (søn af ovenst.)	1906	Svinø
	Bodine Pedersen	1904	Jylland
1979	Jim Hansen (søn af ovenst.)	1944	Svinø
	Inge Jørgensen	1942	Fuglebæk

Gården blev ved udskiftningen flyttet ud til dens nuværende plads, på en hoved og englod med 64 3/14 tdr. land, som indeholder følgende gamle marknavne: Små og store Badstue agre, Vanleds agre, Nødevangs agre, Mares Geer og Humpe, Flade enge og Holmen.
Matriklen 1688 5 tdr. 1 skp. 1 fj. 2 alb.
Matriklen 1844 5 tdr. 7 skp. 1 fj. ¾ alb.
14. alm. vurd. 760.000 kr.
15. alm. vurd. 1.200.000 kr. grund 722.900 kr.
Om Jens Hansen er følgende historier fortalt.
Jens var meget dygtig til at spytte, han kunne på 2—3 meters afstand ramme en rotte mellem øjnene. Dette morede Jens, fordi rotten måtte så sidde og rense ansigtet.
Jens kunne tilsyneladende ikke lide rotter. Det fortælles, at han engang havde klemt en rotte ihjel i sengen. Den var kravlet ind ved siden af Jens, og da han vendte sig, kom rotten i klemme mellem sengebrædderne og Jenses ryg. Det skal hertil siges, at Jens var en meget kraftig mand.
Gården blev i 1883 købt fri fra Gavnø af Jens Hansen for 24.000 kr.
I 1933 købte Harald Hansen Svinø Noer for 25.000 kr., hartkornet lød på 3 tdr. 2 skp. 2 fj. 2¼ alb.
Det var på det tidspunkt ikke muligt at dyrke Noeret.
I 1942 købte Harald gård nr. 17 Ellebæk, men måtte i 1959 afstå halvdelen til husmændene fra Lodderne.

I 1981 blev gård nr. 19 Søndergård købt.
Gården har siden 1933 været den største på Svinø.
Gården blev i 1968 halvt overtaget af Jim og i 1977 helt overtaget.
Et mønsterværdigt storbrug, der drives med alle moderne maskiner.
Der dyrkes byg, rug, hvede, vinterraps og roer.
Hovedvægten er lagt på jordbruget, men der opfedes også et mindre antal svin. Der er tilknyttet fast husmand.

Østergård 1982 set fra øst

Strandbjerggård gård nr. 5 matr. nr. 22

Overtagelse		Fødeår	Sted
(1660)	Peder Eriksen		
(1664)	Peder Nielsen		
(1680)	Hemming Kock		
(1682)	Hemming Jensen		
(1697)	Jørgen Madsen		
(1720)	Jørgen Madsen og Olle Madsen		
1734	Jens Nielsen		
	Maren Andersdatter		
(1745)	Hans Miichelsen		
1764	Mads Mathiasen	1737	
	Maren Andersdatter (2. ægteskab)	1721	
1796	Hans Nielsen Krag	1764	
	Cidse Nielsdatter(2. ægteskab)	1766	
1828	Hans Madsen Krag (Cidses søn)	1796	
	Karen Hansdatter	1809	
1838	Mikkel Frandsen	1809	Svinø
	Marie Frederikke Vase	1813	Sallerup
1890	Peder Hansen (plejesøn hos ovenst.)	1857	Svinø
	Johanne Christensen	1857	Blangslev
1914	Hans Peder Nielsen	1880	Kostræde
	Kristine Rasmussen	1881	Lundby
1946	Sigurd Nielsen	1911	Kostræde
	Solvej Nielsen (L.P.N. nr. 20)	1916	Svinø

Gården blev ved udskiftningen flyttet ud til dens nuværende plads på hovedlod med 42 11/14 tdr. land, desuden var der en englod i Hylle Mad på 26 13/14 tdr. land, denne blev frasolgt i 1895 til Peder Nielsen Vestervang. Markerne havde følgende navne: Langekjærs styk, Sand agre, Hejre agre, Stejlerum Gammel Felle agre.
Matriklen 1688: 5 tdr. 1 skp. 1 fj. 1 alb.
Matriklen 1844: 5 tdr. 7 skp. 2 fj. 2¾ alb.
14. alm. vurd. 300.000 kr.
15. alm. vurd. 440.000 kr. grund 222.300 kr.
Gården nedbrændte i 1905, en tjenestepige havde antændt den.
I 1966 blev gården stærkt beskadiget under en storm, og vindmøllen forsvandt således også. Gården består af 4 længer. Jorden blev i 1968 forpagtet af Kurt Henriksen, Nørremarksgård.
I 1981 blev jorden forpagtet af Ole Pedersen, Troldhøjgård.

Sandviggård gård nr. 6 matr. nr. 24

Overtagelse		Fødeår	Sted
(1641)	Laurits Svendsen		
(1680)	Svend Laursen og Mads Nielsen		
(1693)	Mads Nielsen		
(1719)	Mads Mortensen		
(1725)	Chresten Michelsen		
(1746)	Hans Christensen		
1757	Hans Nielsen	1725	
	Ellen Andersdatter (2. ægteskab)	1735	
1772	Rasmus Mathisen	1743	
	Ellen Andersdatter (3. ægteskab)	1735	
1806	Jørgen Nielsen	1767	
	Ane Rasmusdatter (Ellens 1. ægteskab)	1774	Sognet
1848	Hemming Jørgensen (søn af ovenst.)	1805	Svinø
	Bodil Svendsdatter	1805	Svinø
1874	Niels Hemmingsen (søn af ovenst.)	1826	Svinø
	Dorthe Pedersen	1831	Svinø
1886	Frederik Christiansen	1852	Blangslev
	Dorthe Hansen	1868	Blangslev
1919	Anders Christiansen (søn af ovenst.)	~~1868~~	Svinø 1890
	Kristine Pedersen (H.P.P. nr. 16)	1891	Svinø
1973	Frede Christiansen (brodersøn)	1932	Saltø

Hoved og englod på 69½ tdr. land indeholder Kilde agre.
Matriklen 1688 5 tdr. 5 skp. 1 alb.
Matriklen 1844 6 tdr. 1 skp. 2 alb.
14. alm. vurd. 210.000 kr.
15. alm. vurd. 350.000 kr. grund 169.600 kr.
Chresten Michelsen og hans kone blev i 1745 undsagt på livet og mishandlet af den berygtede landsoldat Anders Nielsen Giøde.
Gården blev i 1854 købt til selvejendom for 2700 rd.
Gården hører til de ældste på Svinø, består dels af bindingsværk og kampesten, står i fire længer.
Det tilliggende areal er idag halveret, idet resten er udstykket til sommerhuse og campingplads. Her drives et pænt landbrug, med egne maskiner. Der er lagt vægt på hesteavl.

Rævehøj gård nr. 7 matr. nr. 23

Overtagelse		Fødeår	Sted
(1662)	Hans Hemmingsen og Rasmus		
(1680)	Søren Jensen		
(1719)	Rasmus Kudsk, Rasmus Eriksen og Svend Torkildsen. Alle tre har gård foruden.		
1719	Mads Hansen Bondesen		
1748	Hans Madsen Bondesen (søn af ovenst.)	1717	
	Ane Ejlertsdatter	1719	
(1790)	Mads Hansen Bondesen (søn af ovenst.)	1952	
	Karen Rasmusdatter	1759	
1842	Anders Madsen (søn af ovenst.)	1799	Svinø
	Stine Olsdatter	1819	Kostræde
(1870)	Jens Hansen	1844	Grumløse
	Bodil Andersen (datter af ovenst.)	1845	Svinø
(1901)	Ole Andersen (søn af ovenst. AM.)	1854	Svinø
	Johanne Jørgensen	1854	Rosted
1928	Ejner Andersen (søn af ovenst.)	1891	København
	Petra Nielsen	1897	V. Egesborg
1957	Orla Pedersen	1928	Herlufsholm
	Ellen Andersen (datter af ovenst.)	1930	Svinø

Gård nr. 7 fik ved udskiftningen tillagt en lod på ca. 47 tdr. land ud mod Svinø Strand, som indeholder Helle styk, Hosfe styk og Gammel Felle ager.
Desuden er englod i Hylle Mad på ca. 27 tdr. land.
Matriklen 1688: 5 tdr. 3 skp. 1 fj.
Matriklen 1844: 6 tdr. 2 skp. 1/¼ alb.
14. alm. vurd. 370.000 kr.
15. alm. vurd. 500.000 kr. grund 283.000 kr.
Gården er en firelænget gård af ældre dato.
Hans og Mads Bondesen blev under hoveriarbejde på Gavnø uenige med ridefogeden, og denne gav Mads et slag med en stok, hvorefter bønderne samledes og truede ridefogeden med river, således at han måtte ride bort fra stedet.
Det fortælles, at Jens Hansen var en meget velhavende mand og meget vellidt, således var der til hans begravelse mødt så mange mennesker, at følget strakte sig fra gården til landevejen ca. ½ km.
Her drives et meget akkurat og perfekt landbrug med egne moderne maskiner. Der avles byg, hvede og roer.

Bygården (egentlig uden navn) gård nr. 8 matr. nr. 4

Overtagelse		Fødeår	Sted
(1652)	Jens Kock		
(1664)	Jens Kock og Niels Hansen		
(1680)	Hans Bondesen og Christen Andersen		
(1697)	Hans Bondesen og søn Anders Hansen		
	Bonde		
(1719)	Christen Jørgensen		
(1745)	Peder Andereasen Ladefoged		
	Birthe Nielsdatter		
1771	Christen Persen	1740	
	Maren Nielsdatter	1756	
1828	Ole Christensen (søn af ovenst.)	1793	Svinø
	Ane Rasmusdatter	1809	Sognet
(1870)	Rasmus Christensen (søn af ovenst.)	1838	Svinø
	Maren Jensdatter	1848	Sognet
(1880)	Rasmus Larsen	1838	Sallerup
	Maren Jensen (3. ægteskab)	1848	Sognet
	Ole Christensen (søn af R.C.)	1869	Svinø
	Hanne		
(1901)	Rasmus Nielsen (se nr. 28)		
	Lars Chr. Nielsen	1878	Svinø
	Anna	1885	
1937	Gunner Nielsen (H.P.N. nr. 5)	1910	Svinø
	Rasmine Nielsen (datter af ovenst.)	1914	Svinø
1981	Jim Hansen se nr. 4 (forpagtning)		

Gården forblev i Svinø by og fik en lod på ca. 33½ tdr. land med følgende marknavne: Byes agre, Æulehøje, Støle stykker, Store Borresholter.
Desuden fik den en englod i Svinø Noer på ca. 15 tdr. land.
Matriklen 1688: 5 tdr. 4 skp. 1 alb.
Matriklen 1844: 4 tdr. 5 skp. 2 fj. 2½ alb.
14. alm. vurd. 220.000 kr.
15. alm. vurd. 330.000 kr. grund 170.000 kr.
Englodden blev ca. år 1900 frasolgt, og der blev oprettet et mindre landbrug af Niels Peder Pedersen, født 1866 i Snesere, kaldet Noermanden.
14. alm. vurd. 100.000 kr.
15. alm. vurd. 240.000 kr. grund 65.400 kr.
Rasmus Nielsen udskildte 4 tdr. land til et mindre brug. Det ejes nu af Svend Rasmussen.
Gården består af 4 længer, af ældre dato, stuehuset nyest.
Jorden forpagtet af Jim Hansen, Østergård.

Belselund gård nr. 9 matr. nr. 20

Overtagelse		Fødeår	Sted
(1652)	Olle Giøde		
(1682)	Morten Christensen		
(1697)	Jørgen Rasmussen		
(1719)	Hans Andersen Giøde (stedsøn hos ovenst.)		
1731	Jørgen Hemmingsen Krag		
	Maren Olsdatter	1719	
1750	Jeppe Christensen	1719	
	Maren Olsdatter (2. ægsteskab)	1719	
1790	Ole Jeppesen (søn af ovenst.)	1764	
	Maren Rasmusdatter	1766	
1831	Torkild Olsen (søn af ovenst.)	1796	Svinø
	Kirsten Pedersdatter	1799	Aunø
1860	Christen Christensen (C.M. nr. 17)	1833	Svinø
	Maren Torkildsdatter (ovenst.)	1833	Svinø
1901	Lars Pedersen (P.S. nr. 26)	1855	Svinø
	Ugift		
(1915)	Jens Andersen Kjeldsen	1868	Svinø
	Inger		
1923	Alfred Olsgård	1894	Stevns
	Karen Larsen (steddatter hos P.P. 3.)	1898	Grumløse
1954	Åge Olsgård (søn af ovenst.)	1928	Svinø
	Dora Serup	1934	Jylland

Gården blev ved udskiftningen flyttet ud på en hovedlod på ca. 40½ tdr. land med følgende marknavne: Sandager, Ærteland, Vei styk, Lunne styk og Kratles Mose. Her blev gården placeret.
Desuden tillagdes en englod på ca. 27 tdr. land i Hylle Mad, som ligger i forbindelse med hovedlodden.
Matriklen 1688: 5 tdr. 2 skp. 1 fj. 2 alb.
Matriklen 1844: 5 tdr. 4 skp. 2¼ alb.
14. alm. vurd. 245.000 kr.
15. alm. vurd. 425.000 kr. 232.300 kr. grund.
Da Alfred og Peder Nielsen en dag i begyndelsen af 20'erne havde været til købmand sammen og skulle til at skilles, faldt følgende ord fra Peder: »Fordi vi nu har det rart sammen i dag, regner jeg dig stadig kun for en drøvser«. Drøvser betyder tilflytter.
Bygningerne består i en firelænget gård af ældre dato. Et meget alsidigt landbrug med malkekvæg, ungkvæg og svineavl. Jorden er opdelt i mange skifter og drives med egne maskiner.
Siden 1956 er Bønviggård drevet under Belselund.

Munkehøj gård nr. 10 matr. nr. 5

Overtagelse		Fødeår	Sted
(1652)	Jens Svendsen		
(1680)	Anders Jensen		
(1697)	Anders Jensen og søn Jens Andersen		
1719	Olle Hansen		
(1742)	Hans Olsen		
1746	Niels Peter Hansen Giøde	1724	
	Ellen Hansdatter	1729	
	Karen Larsdatter		
(1784)	Hans Nielsen Giøde (søn af ovenst.)	1750	
	Maren Larsdatter	1773	
1807	Svend Hansen	1769	Vejlø
1833	Hans Svendsen (søn af ovenst.)	1808	Sognet
	Katrine Pedersdatter	1806	Sognet
(1870)	Lars Hansen (søn af ovenst.)	1839	Svinø
	Dorthea Hansen (H.J. nr. 4)	1842	Svinø
1909	Rasmus Hansen (H.H. nr. 11)	1876	Svinø
	Frederikke Hansen (plejedatter)	1883	Karrebæk
1956	Gunner Nielsen (forpagt. se nr. 3)	1931	Hammer
	Ruth Andersen	1933	Udby
1964	Åge Hansen	1914	Køng
	Emmy Hansen (C.H. nr. 11)	1923	Svinø

Gården forblev ved udskiftningen i Svinø by og fik tildelt ca. 34 tdr. land, som inderholder følgende marknavne: Boels Styk, Byes agre, Store og små Skoustette agre. Desuden fik den tillagt en englod, som støder op mod Kostræde jorden på ca. 16 tdr. land.
Matriklen 1688: 5 tdr. 3 skp. 2 fj. 2 alb.
Matriklen 1844: 4 tdr. 6 skp. 3 fj. ¾ alb.
14. alm. vurd. 265.000 kr.
15. alm. vurd. 400.000 kr. grund 199.500 kr.
Hovedvægten er lagt på malkekvæg, helårsopstaldet, og opfedning af ungkvæg. Jorden drives dels med egne og dels med maskinstation.
Der dyrkes byg.
Gården består i fire længer.
I 1860 blev englodden fraskilt og delt i to parter til Hans Svendsens døtre.
Paradiset.
1860 Christen Adamsen 1838 Neder Vindinge.
Kirsten Hansen 1836 Svinø.
15. alm. vurd. 115.000 kr. grund 36.300 kr.
Edens Have.
1860 Søren Hansen 1838 Kostræde.
Maren Hansen 1834 Svinø. 15. alm. vurd. 120.000 kr. grund 42.500 kr.

Ægbæk gård nr. 11 matr. nr. 18

Overtagelse		Fødeår	Sted
(1660)	Christen Michelsen		
(1697)	Rasmus Chrestensen Kudsk		
1729	Christen Rasmussen Kudsk	1707	
	Ellen Hansdatter		
1785	Hans Christensen Kudsk (søn af ovenst.)	1747	
	Dorthe Olsdatter	1752	
1829	Hans Hansen Kudsk (søn af ovenst.)	1796	Svinø
	Sidse Hansdatter	1810	Hammer
1865	Hans Hansen (søn af ovenst.)	1838	Svinø
	Karen Marie Rasmussen	1848	Sallerup
1918	Carl Hansen (søn af ovenst.)	1886	Svinø
	Karen Rasmussen	1893	Røgerup
1960	Tage Hansen (søn af ovenst.)	1933	Svinø

Gården blev ved udskiftningen flyttet ud til Svinø Øster på en hovedlod med ca. 42 tdr. land, der indeholdt følgende marknavne: Nellemose agre, Eggebæk, en del af store Lejrehøj og Nye Vang. Desuden blev der tillagt en englod på ca. 20 tdr. land, Hylle Mad der ligger i forbindelse med hovedlodden.
Matriklen 1688: 5 tdr. 5 skp. 2 fj.
Matriklen 1844: 5 tdr. 3 fj. 1 alb.
14. alm. vurd. 290.000 kr.
15. alm. vurd. 440.000 kr. grund 224.500 kr.
Om Hans Hansen, født 1838, er følgende fortalt. Hans var en stor og stærk mand, han blev sparket af en hest, således at han fik amputeret benet og i stedet fik træben, han kunne derfor ikke længere gå på de bløde marker, og når der skulle sås, foregik det fra hesteryg. I en alder af 48 år blev Hans sparket ihjel af en hest. Det fortælles, at han netop havde været oppe og grave i en gammel gravhøj, og den som gjorde det, ville dø.
Gården blev i 1853 købt til selvejendom for 3200 rd.
Bygningerne består i fire længer.
Et solidt og forsigtigt landbrug, drives hovedsageligt med egne maskiner, der dyrkes byg, hvede og roer. Vægten er lagt på svineavl.

Nøddevang gård nr. 12 matr. nr. 6

Overtagelse		Fødeår	Sted
(1660)	Rasmus Hansen		
(1680)	Anders Jensen		
1702	Niels Laursen		
1729	Hans Michelsen		
1749	Niels Rasmussen		
1780	Mikkel Hansen		
	Maren Nielsdatter	1756	
1785	Hans Hansen Kock	1748	
	Maren Nielsdatter (2 ægteskab)	1756	
1806	Frants Larsen	1780	Sognet
	Ane Mikkelsdatter (ovenst.)	1781	Svinø
1842	Lars Frantsen (søn af ovenst.)	1806	Svinø
	Marie Pedersdatter	1805	Sognet
1865	Mikkel Frantsen (bror til Lars)	1809	Svinø
	Marie Frederikke Vase (se nr. 5)	1813	Sallerup
1867	Peder H. Pedersen (P.P. nr. 21)	1837	Svinø
	Maren Larsdatter		
	Ellen Marie Madsdatter (plejedatter hos ovenst.)		
	Karen Rasmussen (boede på nr. 22)	1844	Overvindinge
1905	Jørgen Christiansen	1870	Ordrup Rye
	Kristine Pedersen (datter af ovenst.)	1880	Svinø
1944	Hans Christiansen (søn af ovenst.)	1908	Svinø
	Lilly Larsen (P.L. nr. 19)	1921	Svinø
1968	Harald Hansen (se nr. 4)		
1977	Per Hansen (søn af ovenst.)		

Gården var forudbestemt til at blive i byen ved udskiftningen, den blev tildelt ca. 33½ tdr. land med følgende marknavne: Tofte Styk, Høyenholdt, Drags stykker, en del af Monke styk og Tiørne styk. Gården fik desuden en englod i Nørre Bækken på ca. 15½ tdr.
Matriklen 1688: 5 tdr. 4 skp. 1 fj. 1 alb.
Matriklen 1844: 4 tdr. 7 skp. 3 fj. 2 alb.
14. alm. vurd. 265.000 kr.
15. alm. vurd. 395.000 kr. grund 192.200 kr.
Anders Jensen (1680) ejede som den eneste på Svinø selv gården, den solgte han til Otto Thott for 500 rd. i 1684.
I 1960'erne blev englodden frasolgt til Poul Pedersen, gård nr. 2.
Gården blev i 1968 solgt til Harald Hansen og drevet sammen med Østergård. I 1977 blev den solgt til Per Hansen, jorden drives dog fortsat af Østergård. Per Hansen bor ikke på gården.
Bygningerne er af nyere dato, 3 længet.

Egebjerggård gård nr. 13 matr. nr. 7

Overtagelse		Fødeår	Sted
(1652)	Poul Ibsen		
(1680)	Espen Poulsen		
(1719)	Poul Espesen		
1731	Anders Giøde		
1949	Baltzar Poulsen		
	Bodil Pedersdatter	1726	
1752	Niels Rasmussen Krag	1727	
	Bodil Pedersdatter (2. ægteskab)	1726	
1800	Lars Nielsen Krag (søn af ovenst.)	1770	
	Ane Larsdatter	1768	
1821	Peder Larsen	1785	Lundby
	Sidse Hansdatter	1790	Sognet
(1860)	Hans Pedersen (søn af ovenst.)	1828	Svinø
	Maren Dorthea Thygesen	1834	Køng
1892	Hans Peder Hansen (søn af ovenst.)	1865	Svinø
	Bodil Kirstine Andersen	1875	Rønnebæk
1938	Herluf Hansen (søn af ovenst.)	1904	Svinø
	Ellen		
	Gudrun Hansen	1923	Mern

Gården var forudbestemt til at blive i Svinø by, der blev tillagt en hovedlod på ca. 33 tdr. land, med følgende marknavne: Leer agre bag Lars Krag, Egebjerg og en del af Monke styk og Tiøre styk.
Desuden en egnlod i Hylle Mad på ca. 27 tdr. land, som ligger i forbindelse med hovedlodden.
Matriklen 1688: 5 tdr. 4 skp. 2 fj.
Matriklen 1844: 4 tdr. 5 skp. 3 fj. 1¾ alb.
14. alm. vurd. 260.000 kr.
15. alm. vurd. 385.000 kr. grund 205.100 kr.
Gården består af 4 længer, og bygningerne hører til blandt de ældste på Svinø.
Jorden har siden 1971 været bortforpagtet til Jørgen Bagger, nr. 15.

Lindehøj gård nr. 14 matr. nr. 8

Overtagelse		Fødeår	Sted
(1652)	Peder Svendsen		
(1680)	Niels Hansen		
(1682)	Hemming Bundesen		
	Jens Smed		
1735	Rasmus Christensen		
1755	Mads Rasmussen Kudsk	1735	
	Bodil Svendsdatter	1741	
1785	Svend Madsen (søn af ovenst.)	1758	Svinø
	Lisbeth Pedersdatter	1775	Vejlø
1840	Peder Svendsen (søn af ovenst.)	1799	Svinø
	Kirsten Jensdatter	1798	Sognet
(1870)	Svend Pedersen (søn af ovenst.)	1831	Svinø
	Katrine Rasmusdatter	1836	Svinø
1906	Rasmus Peder Svendsen (søn af ovenst.)	1869	Svinø
	Anna Kristine Svendsen	1878	
1934	Peder Hemmingsen	1882	Rettestrup
	Louise Ludvigsen	1885	Borup
1944	Ejner Hemmingsen (søn af ovenst.)	1910	Kostræde
	Emmy Sørnsen	1910	Kostræde
1973	Ebbe Hemmingsen (søn af ovenst.)	1946	Svinø
	Anny Johansen	1945	Stubbeköbing

Gården var forudbestemt til at blive i Svinø by, den blev tildelt et areal på ca. 37 tdr. land, med følgende marknavne: Små Leer agre, Spunnen, Lange Lindehøj, Steenvejs styk, Vive jord.
Desuden blev der tillagt en englod på ca. 27 tdr. land i Hylle Mad. Englodden ligger i forbindelse med hovedlodden.
Matriklen 1688: 5 tdr. 1 skp. 1 fj.
Matriklen 1844: 5 tdr. 3 fj.
14. alm. vurd. 235.000 kr.
15. alm. vurd. 350.000 kr. grund 179.900 kr.
Omkring 1860 blev der i den vestlige ende af Lindehøjs jord udstykket et husmandssted på ca. 11 tdr. land. Jorden blev i 1976 tilbagekøbt for 65.000 kr.
Bygningerne til Lindehøj består af 4 længer af bindingsværk. I 1977 byggedes en moderne svinestald. Hovedvægten ligger derfor på svineavl.
Jorden drives med maskiner på leje/låne basis.

Langkjær gård nr. 15 matr. nr. 9

Overtagelse		Fødeår	Sted
(1660)	Rasmus Pedersen		
(1680)	Laurs Bondesen		
(1697)	Anders Skaaning		
1761	Mogens Madsen		
1769	Peder Kieldsen	1746	
	Maren Pedersdatter	1747	
1806	Peder Pedersen (søn of ovenst.)	1772	
1813	Rasmus Hansen	1776	
	Ane Hemmingsdatter	1776	
1848	Hans Rasmussen (søn af ovenst.)	1812	Svinø
	Lisbeth Kirstine Rasmussen	1825	Køng
1870	Jens Rasmussen	1839	Sallerup
	Hanne Dorthea Hansen	1849	Svinø
	Rasmus Peder Rasmussen (søn af ovenst.) Ugift	1874	Svinø
1929	Hans Rasmussen (se nr. 24)		
1930	Andreas Bagger Christensen	1898	Jylland
	Ingred Hansen	1900	Møn
1961	Jørgen Bagger Christensen (søn af ovenst.)	1932	Svinø
	Anny Jacobsen	1938	Sværdborg

Gården forblev i Svinø by, hvor den fik tildelt en lod på ca. 35 tdr. land, som indeholder følgende marknavne: Lange Mørkeholter og en del af Lange Leer agre, Brede Mørkeholter og Tidsel styk.
Desuden blev der tillagt en englod i Nørre Bækken på 11½ tdr. land.
Matriklen 1688: 5 tdr. 2 skp. 3 fj. 2 alb.
Matriklen 1844: 5 tdr. 1 fj. 2¼ alb.
14. alm. vurd. 255.000 kr.
15. alm. vurd. 400.000 kr. grund 199.500 kr.
Peder Kieldsen beskrives af Holger Thott som en af godsets oprørere i 1791, uden det uddybes nærmere.
Den tilliggende englod blev ikke handlet i 1930 og blev derfor underlagt Krabkildegård.
Bygningerne består i fire længer af nyere dato.
Et meget solidt landbrug. Jorden og de to forpagtninger drives med egne moderne maskiner. I avlsbygningerne er vægten lagt på malkekvæg.

Månehøj gård nr. 16 matr. nr. 21

Overtagelse		Fødeår	Sted
(1655)	Torkild Jensen		
(1664)	Hans Rasmussen Svan		
(1696)	»Gamle« Hans Svan og søn Jens Hansen Svan		
1719	Rasmus Nielsen Smed		
1746	Hans Christensen		
1759	Niels Pedersen		
1769	Hans Hansen Skaaning	1739	
	Maren Hansdatter (2. ægteskab)	1738	
1805	Lars Hemmingsen	1771	Sognet
	Sidse Nielsdatter	1783	Sognet
1853	Jens Larsen (søn af ovenst.)	1824	Svinø
	Birthe Nielsdatter	1829	Sværdborg
1897	Hans Peder Pedersen	1863	Hammer
	Maren Jensen (datter af ovenst.)	1856	Svinø
1933	Alfred Pedersen (søn af ovenst.)	1896	Svinø
	Marie Pedersen	1813	Sandvig
1962	Jørgen Pedersen (søn af ovenst.)	1934	Svinø
	Vivi Hansen	1939	Vordingborg
1965	Kurt Henriksen (se nr. 26)		

Gården blev ved udskiftningen flyttet ud til dens nuværende plads på en hovedlod med ca. 38½ tdr. land.
Jorden indeholder følgende gamle marknavne: Mosehøys styk, Svorrehøy, Svinegårds agre, Dei Hule agre, Sylene og en del af Steenbierg og Kallebierg.
Desuden blev der tillagt en englod på ca. 14½ tdr. land, som lå op mod Kostræde jorder.
Matriklen 1688: 5 tdr. 1 skp. 2 alb.
Matriklen 1844: 4 tdr. 7 skp. 3 fj. 1 alb.
14. alm. vurd. 118.000 kr.
Gården blev i 1897 delt mellem Jens Larsens børn. Ligeledes blev englodden delt, og parten til Månehøj blev solgt til Edens Have.
I 1970 brændte længerne til Månehøj og blev ikke genopbygget. Jorden er siden 1965 drevet sammen med Nørremarksgård.

Kalvebjergård

Overtagelse		Fødeår	Sted
(1897)	Ejler Larsen	1870	Næs
	Ane Jensen (datter af J.L. Ovenst.)	1868	Svinø
1916	Anders Andersen		Græsbjerg
	Kristine		Vallebogård
1916	Jens Andersen Keldsen (se nr. 9)		
1919	Peder Hemmingsen (se nr. 14)		
1919	Hans Jensen	1887	Køng
	Signe	1892	Køng
1951	Orla Hemmingsen (søn af P.H. nr. 14)	1913	Kostræde
	Martha Hansen	1917	Engelstrup

Kalvebjerggård: Bygningerne står i 3 længer fra 1897.
Peder Hemmingsen frasolgte englodden, ca. 10 tdr. land, til Anders Nielsen, nr. 25.
Jorden blev i 1979 bortforpagtet til Keld Olsgård, Belselund nr. 9.
14. alm. vurd. 150.000 kr.
15. alm. vurd. 220.000 kr. grund 98.800 kr.

Ellebæk gård nr. 17 matr. nr. 16

Overtagelse		Fødeår	Sted
(1654)	Hemming Ibsen		
(1696)	Lars Andersen		
(1729)	Peder Laursen Bonde		
(1737)	Ole Pedersen Bonde (søn af ovenst.)	1712	
1778	Lars Olsen	1751	
	Maren Nielsdatter	1769	
1825	Christen Madsen	1892	Sognet
	Kirsten Larsdatter (datter af ovenst.)	1792	Svinø
1860	Lars Christensen (søn af ovenst.)	1829	Svinø
	Maren Madsdatter	1837	Sognet
1880	Ole Johsen	1844	Kostræde
	Maren Hansen	1845	Sognet
	Frederikke Olsen	1864	Aunø
1920	Hans Hansen		Klarskov
	Bodil		Klarskov
1938	Marius Chr. Toft		
1942	Harald Hansen (se nr. 4 Østergård)		

Gården blev ved udskiftningen flyttet ud til Svinø Øster på en hoved og englod med ca. 69 tdr. land.
Den indeholder følgende marknavne: Sortes styk og humper, Bræntes styk, en del af Nye vang og Gade styk, på engen Saltmads enge, Brentes enge og Raadvig enge.
Matriklen 1688: 5 tdr. 4 skp. 2 fj.
Matriklen 1844: 5 tdr. 3 skp. 1 fj. ¼ alb.
Ellebæk havde opsyn med Svinø Noer indtil det blev solgt i 1933.
Betalingen bestod i jagtrettigheden, hvilket var en særdeles god betaling, idet området var fyldt med ænder. På Ellebæks enge afholdtes den årlige Noerdag, hvor Gavnø solgte rørskær og udlejede enge i Noeret.
I 1958 nedbrændte bygningerne totalt, det var en meget gammel og forfalden firelænget gård.
I 1959 måtte Harald afstå halvdelen af gården, som blev tildelt husmændene i lodderne.

Koldingsminde

Overtagelse		Fødeår	Sted
1860	Hans Christensen (søn af C.M. Ovenst.)	1825	Svinø
	Mette Marie Andersen	1821	Snesere
1884	Anders Hansen (søn af ovenst.)	1858	Svinø
	Maren Nielsen		V. Egesborg
1890	Niels P. Pedersen (P.P. nr. 3)	1859	Svinø
	Maren Clesen	1858	Svinø
1938	Marius Hansen (H.H. nr. 17)	1898	Svinø
	Hedvig	1904	Menstrup
1970	Henry Christensen købte gården		

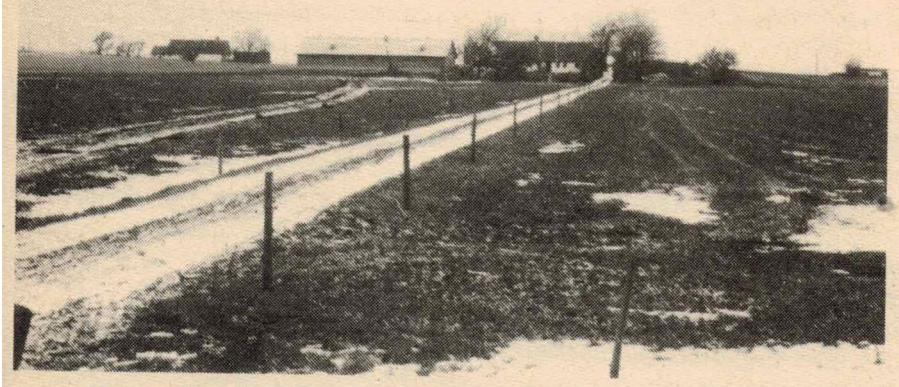

Henny og Peter Christensens husmandssted, der nu er blandt de gårde med størst jordtilliggender på Svinø.

Aunshøj gård nr. 18 matr. nr. 10

Overtagelse		Fødeår	Sted
(1660)	Jens Rasmussen og Hemming Olesen		
(1664)	Hemming Ollesen		
(1697)	Rasmus Hemmingsen Tryne og Olle Tryne		
1732	Anders Andreasen		
	Karen Jensdatter		
1769	Peder Christensen Kudsk	1745	
	Maren Pedersdatter	1748	
1808	Peder Pedersen (søn af ovenst.	1770	Svinø
	Dorthe Madsdatter	1773	Svinø
1842	Rasmus Pedersen (søn af ovenst.)	1809	Svinø
	Ellen Simonsdatter	1818	Næstelsø
(1880)	Peder Rasmussen (søn af ovenst.)	1846	Svinø
	Karen Hansen (H.J. nr. 4)	1846	Svinø
1907	Hans Pedersen (søn af ovenst.)	1875	Svinø
	Signe Hansen	1885	Snesere
1936	Axel Pedersen (søn af ovenst.)	1911	Svinø
	Erna Rasmussen (H.R. nr. 24)	1915	Svinø
1962	Jens Jacob Rasmussen (se nr. 24)		

Gården forblev i Svinø by og fik tildelt en hovedlod på ca. 32½ tdr. land som indeholder: Kallebierg, Kallemose, Kallebrods styk, Lange Leer agre, Byes agre og Tofter. Desuden fik den tildelt en englod i Nørre Bækken på 11½ tdr. land.
Matriklen 1688: 5 tdr. 3 skp. 3 fj.
Matriklen 1844: 4 tdr. 6 skp. 2 fj. 2 alb.
14. alm. vurd. 220.000 kr.
15. alm. vurd. 330.000 kr. grund 189.000 kr.
Englodden blev frasolgt i 1955 og gården solgt i 1962, den drives nu sammen med Krabkildegård, nr. 24.
Bygningerne som er af ældre dato, står i fire længer.

Søndergård gård nr. 19 matr. nr. 19

Overtagelse		Fødeår	Sted
(1641)	Peder Eleofasen og Lille Hans Bensen		
(1664)	Anders Pedersen Ladefoget		
(1682)	Jørgen Laursen		
(1697)	Hans og Laurs Nielsen		
(1719)	Rasmus Eriksen		
1731	Peder Henrichsen Møller		
	Ingeborg Olufsdatter		
	Ane Henrichdatter		
1761	Lars Svendsen	1733	
	Kirsten Mortensdatter		
	Ane Pedersdatter	1740	
1803	Peder Larsen (søn af ovenst.)	1764	Svinø
	Maren Christensdatter	1774	Kastrup
1840	Lars Pedersen (søn af ovenst.)	1804	Svinø
	Johanne Svendsdatter	1814	Svinø
(1880)	Lars Larsen (søn af ovenst.)	1843	Svinø
	Hanne Gertrud Pedersen (Lærer A.P.)	1865	Svinø
1909	Chr. Peder Larsen (søn af ovenst.)	1890	Svinø
	Kirstine Kristensen	1896	Havrebjerg
1959	Gunner Larsen (søn af ovenst.)	1919	Svinø
1981	Jim Hansen (se nr. 4)		

Gården blev ved udskiftningen flyttet ud til Svinø Øster på hovedlod med ca. 37½ tdr. land som indeholder: Smalle Lejre Høy, Mellembyes agre, Nørre og Syndre Rævehøys agre. Desuden tillagdes englod i Hylle Mad på ca. 22 tdr. land i forbindelse med hovedlodden.
Matriklen 1688: 5 tdr. 3 skp. 1 alb.
Matriklen 1844: 5 tdr. 2 alb.
14. alm. vurd. 280.000 kr.
15. alm. vurd. 425.000 kr. grund 215.400 kr.
Gården er firelænget, delvis af bindingsværk, stuehuset som nyeste bygning. Jorden drives under Østergård.

Vestervang gård nr. 20 matr. nr. 27

Overtagelse		Fødeår	Sted
(1660)	Niels Jensen Øde		
(1693)	Hans Svan		
1736	Chresten Svan		
1744	Hans Christophersen		Svinø
1749	Niels Olsen Kolding	1719	Kolding
	Ane Rasmusdatter	1723	
1805	Peder Christensen (C.P. nr. 8)	1779	Svinø
	Ane Christensdatter	1782	Knudsskov
1842	Niels Pedersen (søn af ovenst.)	1803	Svinø
	Ane Christensdatter (C.M. nr. 17)	1801	Svinø
1879	Peder Nielsen (søn af ovenst.)	1884	Svinø
	Ane Pedersdatter	1856	Skovmølle
1930	Lars Peder Nielsen (søn af ovenst.)	1884	Svinø
	Anna Boline Mortensen	1884	Strølille
1951	Arne Colding Nielsen (søn af ovenst.)	1913	Svinø
	Ruth Pedersen	1919	Karrebæk
1981	Jan Nielsen (søn af ovenst.)	1956	Svinø

Gården blev ved udskiftningen udflyttet til dens nuværende plads på en hovedlod med 42 4/7 tdr. land og med en englod på 12 13/14 tdr. land i Nørre Bækken. Hovedlodden indeholdt følgende navne: Wester Wang, Bavnehøys agre, Damsholter, Abringer og Gammelbyes styk.
Matriklen 1688: 4 tdr. 7 skp. 3 fj.
Matriklen 1844: 5 tdr. 2 skp. 3 fj. 1½ alb.
14. alm. vurd. 210.000 kr.
15. alm. vurd. 315.000 kr. grund 190.000 kr.
Chresten Svan var i 1723 til barselsgilde hos naboen Sven Kudsk. Her skar Chresten og broderen Anders »stygge sår« i Anders Hansen Gjøde og Niels Michelsens ansigter, efter de havde forsøgt at hjælpe Oluf Druchen Kostræde, der var kommet i klammeri med Anders Svan.
Peder Nielsen var meget dygtig til at drikke snaps, han kunne drikke de fleste under bordet. Han holdt også meget af at spille kort (3 kort), og det var ofte med stor indsats, f.eks. 1 fag af et hus ad gangen.
Af og til tog han til Næstved for at spille, og når det så trak i langdrag, skrev han hjem for at fortælle, hvordan det gik. Det gik altid godt, for han vandt.
Det er ligeledes fortalt, at når der kom besøgende på gården, stillede Peder sig i døråbningen og sagde: »Kan du drikke brændevin, så er du velkommen«. Peder Nielsen holdt meget af brændevin, og der blev altid drukket, til flasken var tom, således havde Hans Peder Pedersen på Månehøj næsten kun halvt fyldte flasker i tilfælde af et eventuelt besøg.
I 1895 købte Peder Nielsen englodden til Strandbjerggård, nr. 5, for 5.000

Skovvang

Overtagelse		Fødeår	Sted
1913	Lars Nielsen (se ovenst.)		
	Anna		
1951	Carl Nielsen (søn af L.N. ovenst.)	1914	Svinø
	Karen Rasmussen	1933	Falster
1982	Per Nielsen (forpagtet jorden)	1954	Svinø

Skovvang er bygget i 1913—14 af Lars Nielsen.
15. alm. vurd. 300.000 kr. grund 126.800 kr.

Skovvanggård set fra vest (1982)

Bønviggård gård nr. 21 matr. nr. 25

Overtagelse		Fødeår	Sted
(1660)	Eshe Kouch og Peder Ingvorsen		
(1664)	Suend Busse og Peder Ingvorsen		
(1680)	Søren Vintsensen og Suend Busse		
(1697)	Søren Vintsensen og Jens Mathiasen		
1719	Mathias Jensen og Peder Pedersen		
	Sidse Madsdatter		
1750	Lars Nielsen	1717	
	Sidse Madsdatter (2. ægteskab)		
	Ane Pedersdatter	1737	
1791	Niels Hansen		
	Ane Pedersdatter (2. ægteskab)	1737	
1800	Gården uden fæster		
1805	Jens Nielsen		
	Mette Rasmusdatter		
1833	Peder Pedersen (søn af ovenst.)	1803	Svinø
	Karen Jørgensdatter	1807	Kostræde
1880	Jørgen Pedersen (søn af ovenst.)	1838	Svinø
	Ane Hansen	1848	Kostræde
1929	Christian Pedersen (søn af ovenst.)	1880	Svinø
	Elsinge Hansen (H.H. nr. 17)	1894	Klarskov
1974	Åge Olsgård (se nr. 9)		

Det blev ved udskiftningen bestemt, at denne gård skulle flytte ud til Bønnes Hoved hoved og englod på 67½ tdr. land. Gården var på det tidspunkt uden fæster og var meget forfalden.
Matriklen 1688: 5 tdr. 4 skp. 1 fj. 1 alb.
Matriklen 1844: 5 tdr. 3 skp. 2 fj. 1½ alb.
14. alm. vurd. 250.000 kr.
15. alm. vurd. 370.000 kr. grund 223.000 kr.
Peder Pedersen omkom under uhyggelige omstændigheder, han havde været til fastelavnsgilde i Svinø by, og på vej hjem kørte han forkert og endte i strømmen, hvor de to heste druknede. Han nåede selv til Dybsø, hvor han næste morgen blev fundet bag en sten. Han var frosset ihjel.
Gården består af fire længer, der i dag hører til blandt de ældste på Svinø. Jorden var fra 1956 forpagtet af Åge Olsgård, og i 1974 købt af samme. Jorden drives sammen med Belselund.

Vangsgård gård nr. 22 matr. nr. 11

Overtagelse		Fødeår	Sted
(1662)	Morten Smed		
(1664)	Morten Chrestensen		
(1682)	Jens Ollesen Kudsk		
1710	Svend Jensen Kudsk		
(1757)	Jens Mathiasen	1723	
	Karen Svendsdatter	1733	
1791	Mathias Jensen (søn af ovenst.)	1757	Svinø
	Maren Larsdatter	1770	
1832	Jens Jensen (søn af ovenst.)	1792	Svinø
	Sidsel Jørgensdatter	1796	Sognet
(1861)	Niels Jensen (søn af ovenst.)	1836	Svinø
	Maren Larsdatter	1837	Svinø
(1880)	Peder Hansen Pedersen (P.P. nr. 21)	1837	Svinø
	Maren Larsdatter (2. ægteskab)	1837	Svinø
	Ellen Marie Madsdatter (se nr. 12)		
	Karen Rasmussen	1844	Overvindinge
1906	Niels Peder Pedersen (søn af ovenst.)	1879	Svinø
	Karen Hansen (P.H. nr. 5)	1886	Svinø
1949	Oluf Christiansen (J.C. nr. 12)	1917	Svinø

Gården forblev i Svinø by og fik tildelt en lod på 32½ tdr. land plus englod i Hylle Mad på 26 13/14 tdr. land. Af marknavne indeholder hovedlodden: Kallemose agre, Skræverhøj, Byes agre og Tofter.
Matriklen 1688: 5 tdr. 4 skp. 1 fj. 2 alb.
Matriklen 1844: 5 tdr. 2 fj. 2¼ alb.
14. alm. vurd. 320.000 kr.
15. alm. vurd. 480.000 kr. grund 218.300 kr.
Ved Jens Mathiasens fødsel i 1723 fandt et voldsomt slagsmål sted, omtalt under gård nr. 20. Gården blev i 1854 købt til selvejendom.
Gården består af 3 længer, hvoraf avlsbygningerne er de nyeste efter brande i 1952 og 1956 forårsaget af lynnedslag.
Jorden drives dels med egne maskiner og dels med maskinstation.

Strandbækgård gård nr. 23 matr. nr. 17

Overtagelse		Fødeår	Sted
(1660)	Hans Jensen		
(1682)	Jens Ollesen Buse		
(1682)	Torkild Svendsen		
1719	Svend Torkildsen		
	Bodil Hansdatter		
1757	Rasmus Christensen Kutch	1738	
	Bodil Svendsdatter	1732	
1809	Svend Rasmussen (søn af ovenst.)	1769	Svinø
	Dorthe Pedersdatter	1781	
1844	Rasmus Svendsen (søn af ovenst.)	1809	Svinø
	Johanne Hansdatter	1812	Lundby
1876	Svend Rasmussen (søn af ovenst.)	1842	Svinø
	Bodil Rasmussen (søster)	1844	Svinø
1884	Hans Hansen Kudsk (boede på Ægbæk)		
1909	Ole Hansen (søn af ovenst.)	1880	Svinø
	Kristine Pedersen (J.P. nr. 21)	1888	Svinø
1958	Sigurd Hansen (søn af ovenst.)	1913	Svinø
	Grethe Andersen	1922	Langeland
1982	Henry og Peder Christensen		

Gården blev ved udskiftningen flyttet ud på dens nuværende plads med hoved og englodstilliggende på 58 4/7 trd. land og Hylle Holme på 4 6/7 tdr. land.
I 1876 blev der taget ca. 20 tdr. land fra til den nuværende Kornhøjgård.
Lodden indeholdt følgende marknavne: Vejs agre, Kornhøys agre, Kattesund, Aunøvaads styk og agre, Tofte jord og Nørre tofter.
Matriklen 1688: 5 tdr. 3 skp. 2 fj.
Matriklen 1844: 6 tdr. 2 skp. 1¼ alb.
14. alm. vurd. 245.000 kr.
15. alm. vurd. 425.000 kr. grund 211.500 kr.
Bygningerne til Strandbækgård brændte en søndag i 1885, mens alle var i kirke i Køng, årsagen var en gnist fra Aunøgården, som ligeledes brændte.
Gården består i fire længer.
Jorden var fra 1973—1982 forpagtet af Ole Caspersen, Kornhøjgård.

Kornhøjgård

Overtagelse		Fødeår	Sted
1876	Rasmus Mathisen	1829	Svinø
	Ane Rasmussen (R.S. nr. 23)	1839	Svinø
1904	Rasmus Rasmussen (søn af ovenst.)	1871	Svinø
	Anna Rasmussen	1874	Snertinge
1937	Martin Rasmussen (søn af ovenst.)	1910	Svinø
	Jenny Jensen	1910	Køng
1973	Kurt Nielsen (boede ikke på gården)		
	Anna Rasmussen (datter af ovenst.)	1944	Svinø
1974	Ole Caspersen	1941	Ørslev
	Bodil Bonde	1942	Gunslev

Kornhøjgård

14. alm. vurd. 170.000 kr.
15. alm. vurd. 325.000 kr. grund 83.200 kr.

Gården var i perioden fra 1971 til 73 bortforpagtet til Harald Hansen, Østergård. Bygningerne har i 70'erne gennemgået en ombygning samtidig med udvidelser.

Et meget aktivt landbrug, jorden drives med egne maskiner. Presser halm for andre. Der er lagt vægt på svineavl.

Kornhøjgård 1982 set fra øst

Krabkilde gård nr. 24 matr. nr. 12

Overtagelse		Fødeår	Sted
(1652)	Hans Boessen		
(1682)	Morten Christensen og Søren Andersen		
(1697)	Anders Mortensen		
(1742)	Jens Andersen		
	Kirsten Hansdatter	1718	
(1760)	Hans Jacobsen	1731	
	Kirsten Hansdatter (2. ægteskab)	1718	
1785	Hans Hansen (søn af ovenst.)	1761	Svinø
	Bodil Nielsdatter	1744	Sognet
1833	Rasmus Jensen (søn af ovenst.)	1801	Sognet
	Susanne Andersdatter	1807	Snesere
1852	Svend Christensen (C.M. nr. 17)	1823	Svinø
	Susanne Andersdatter (2. ægteskab)	1807	Snesere
(1880)	Anders Rasmussen (søn af R.J.)	1838	Svinø
	Bodil Sofie Johnsen	1841	Kostræde
1906	Hans Rasmussen (J.R. nr. 1)	1873	Svinø
	Kristine Nielsen	1879	Næs
1941	Jens Jacob Rasmussen (søn af ovenst.)	1911	Svinø
	Margit Alfredsen	1925	St. Røttinge
1982	Dan Rasmussen (søn af ovenst.)	1957	Svinø

Gården forblev i Svinø by ved udskiftningen og fik tildelt en lod på 44 13/14 tdr. land som indeholder følgende gamle marknavne: Brede agre, Tofter, Holte agre, Krabkilde styk, Byebjerg og Gade styk.
Matriklen 1688: 5 tdr. 7 skp. 3 fj.
Matriklen 1844: 4 tdr. 7 skp. 2 fj. 1¼ alb.
14. alm. vurd. 330.000 kr.
15. alm. vurd. 490.000 kr. grund 277.800 kr.
16. alm. vurd. 970.000 kr.
Da Svend Christensen døde første gang, blev han lagt på strå i ovenstue, men hen på aftenen vågnede han og kom ind til de sørgende i dagligstuen. Det viste sig, at han kun var skindød, og han levede vistnok mange år efter denne episode.
I 1930 blev arealet udvidet med 11½ tdr. land tillagt fra gård nr. 15. I 1955 med yderligere en halvpart af en eng fra gård nr. 18 og i 1961 med den anden halvpart. I 1963 blev Aunshøj købt og drives sammen med Krabkilde. Gården består af 4 længer, dels af ældre og dels af nyere dato.
Gennemgik i slutningen af 1970'erne større istandsættelse. Et solidt landbrug, som drives med egne maskiner. Der avles byg, hvede og roer. Staldene anvendes til svineavl.

Frankær gård nr. 25 matr. nr. 13

Overtagelse		Fødeår	Sted
(1660)	Suend Torkildsen		
(1693)	Jørgen Eliasen		
(1719)	Laurs Smed		
(1736)	Peder Pedersen		
	Maren Pedersdatter	1722	
(1769)	Jens Hansen	1729	
	Maren Pedersdatter (2. ægteskab)	1722	
1785	Rasmus Nielsen Giøde	1756	
	Ane Andersdatter (2. ægteskab)	1729	
	Maren Nielsdatter (2. ægteskab)	1758	
1829	Chresten Pedersen (P.P. nr. 18)	1800	Svinø
	Bodil Hansdatter	1810	Sognet
(1870)	Anders Nielsen (N.P. nr. 20)	1847	Svinø
	Bodil Christensen (datter af ovenst.)	1842	Svinø
1915	Rasmus Peder Nielsen (søn af ovenst.)	1883	Svinø
	Rasmine Johnsen (O.J. nr. 17)	1893	Svinø
1950	Jørgen Nielsen (søn af ovenst.)	1927	Svinø
	Eva Henriksen (G.H. nr. 26.)	1929	Svinø

Gården blev ved udskiftningen flyttet ud til dens nuværende plads på en hoved og englod med 67 3/7 tdr. land. Indeholder følgende marknavne; Peerse styk, Brede Helledebæk styk, Høyebæk agre, Smede agre og en del af smalle og store Lejrehøj.
Gården blev i 1853 købt til selvejendom for 3800 rd.
I 1870 blev gården delt, og således opstod Sandhøjgård.
I 1919 købte Anders Nielsen ca. 10 tdr. land fra Månehøjgårds englod, der lå nord for Frankærs marker.
I 1946 blev der byttehandlet, således at Poul Pedersen afstod Sandhøjgård og fik i stedet udvidet gårdens areal med 19 tdr. land øst for gården.
Matriklen 1688: 5 tdr. 3 skp. 2 fj. 2 alb.
Matriklen 1844: 6 tdr. 2¼ alb.
14. alm. vurd. 305.000 kr.
15. alm. vurd. 445.000 kr. grund 154.300 kr.
Gården består i fire længer, hvoraf kostalden er af nyere dato.
Desuden er der bygget nyt stuehus for sig.
Et solidt landbrug, som drives dels med egne og dels med tillejede maskiner. I staldene er både malkekvæg, ungkvæg og svineavl.

Sandhøj

Overtagelse		Fødeår	Sted
1870	Rasmus Christensen (C.P. ovenst.)	1839	Svinø
	Bodil Larsen	1842	Svinø
1923	Jens Bentsen		Sallerup
	Eleonora		
1935	Ejner Andersen		Bakkebølle
	Gudrun Hemmingsen (P.H. nr. 14)		Køng
1946	Helmer Nielsen (R.N. nr. 25 ovenst.)	1921	Svinø
	Maren Pedersen	1919	Jylland

Sandhøj

14. alm. vurd. 135.000 kr.

15. alm. vurd. 200.000 kr. grund 100.100 kr.

Gården har siden 1971 været forpagtet af Jørgen Bagger, Langkjærgård.

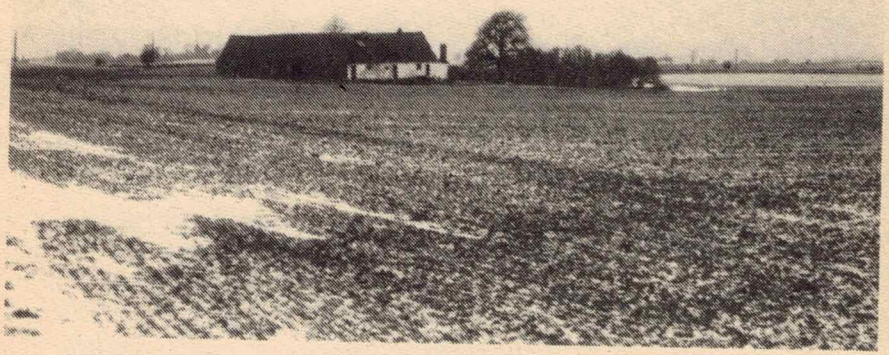

Sandhøj 1982 set fra øst

Nørremarksgård gård nr. 26 matr. nr. 28

Overtagelse		Fødeår	Sted
(1664)	Niels Jensen Buse		
(1697)	Jørgen Andersen Ladefoged		
1733	Peder Jørgensen		
1756	Anders Madsen		
(1760)	Joen Svendsen	1722	
	Maren Olsdatter	1739	
1777	»Gamle« Niels Hansen	1743	
	Maren Olsdatter (2. ægteskab)	1739	
(1803)	Svend Johnsen (søn af J.S. ovenst.)	1771	Svinø
	Dorte Rasmusdatter (R.C. nr. 23)	1775	Svinø
1819	Hans Hansen	1794	Norge
	Dorthe Rasmusdatter (R.C. nr. 23)	1775	Svinø
(1845)	Peder Svendsen (søn af ovenst. S.J.)	1814	Svinø
	Stine Larsdatter (L.H. nr. 16)	1822	Svinø
(1901)	Svend Pedersen (søn af ovenst.)	1849	Svinø
	Karen Sofie	1859	Toksværd
1923	George Henriksen	1894	U.S.A
	Marenstine Jensen	1896	Møn
1954	Kurt Henriksen (søn af ovenst.)	1925	Svinø
	Jytte Jensen	1933	Stokkemarke
1981	Dansk Landbrugs Realkreditfond		
1982	Per Neerup	1953	Basnæs
	Vibeke Madsen	1956	Fensmark

Gården blev ved udskiftningeen flyttet ud til hoved og englod ved Dybsø Fjord på 51 3/14 tdr. land. Den indeholder følgende navne: Brøns agre, Hestevaads agre, Gaase Halse.
Matriklen 1688: 5 tdr.
Matriklen 1844: 5 tdr. 1 skp. 1 fj. ½ alb.
14. alm. vurd. 450.000 kr.
15. alm. vurd. 950.000 kr. grund 348.400 kr.
I 1771 var Joen Svendsen på Lolland for at handle kvæg. Det var ikke tilladt p.g.a. kvægsyge, han var uheldig at blive set, og hans kvæg blev slået ned samtidig med, at han fik en bøde.
I 1965 købte Kurt Henriksen Månehøjgård (nr. 16) for 170.000 kr.
Gården er firelænget, hvoraf stuehuset er af nyere dato, desuden 3 nye svinestaldsbygninger.
Solgt på tvangsaktion i 1981 for 1.1 mill.

Troldhøjgård gård nr. 27 matr. nr. 26

Overtagelse		Fødeår	Sted
(1660)	»Unge« Peder Pedersen		
(1664)	Peder Pedersen og Henning Larsen		
(1682)	Henning Larsen		
(1693)	Michel Chrestensens Kudsk		
1736	Rasmus Michelsen		
	Karen Svendsdatter	1717	
(1777)	Hans Rasmussen (søn af ovenst.)	1748	
	Dorte Andersdatter	1748	
1808	Torkild Hansen (søn af ovenst.)	1774	Svinø
	Kirsten Jørgensdatter	1777	Vejlø
1844	Ole Torkildsen (søn af ovenst.)	1811	Svinø
	Ane Andersdatter	1812	Sallerup
1869	Peder Christensen Pedersen (C.P. 25)	1836	Svinø
	Maren Olsen (datter af ovenst.)	1845	Svinø
1906	Christian Pedersen (søn af ovenst.)	1885	Svinø
	Elisabet Hansen	1881	Ring
1941	Ejner Pedersen (søn af ovenst.)	1909	Svinø
	Elisabet Jørgensen	1913	Lolland
1971	Ole Pedersen (søn af ovenst.)	1948	Svinø
	Bodil Nielsen	1951	Næstved

Gården blev udflyttet til dens nuværende plads på hovedlod med 50 3/7 tdr. land, der indeholder Humper bag Dam, Lapper bag Dam, Damsholter og Høyerenden. Desuden fik den en englod i Nørre Bækken på 11½ tdr. land.
Matriklen 1688: 5 tdr. 6 skp. 2 fj.
Matriklen 1844: 5 tdr. 4 skp. 2⅔ alb.
14. alm. vurd. 360.000 kr.
15. alm. vurd. 600.000 kr. grund 273.500 kr.
Avlsbygningerne er af nyere dato og stuehuset gennemgik i slutningen af 70'erne gennemgribende istandsættelse.
Hovedvægten lå indtil 1981 på svineavl, men ligger nu på malkekvæg og med svineavl underordnet.
Jorden drives med egne maskiner.
Der er tilknyttet en karl til gården.

Fladagergård gård nr. 28 matr. nr. 14

Overtagelse		Fødeår	Sted
(1660)	Ole Jensen Buse		
(1697)	Peder Olufsen og Peder Laursen		
1729	Ole Pedersen		
	Lisbeth Rasmusdatter	1713	
1752	Peder Svensen	1727	
	Lisbet Rasmusdatter (2. ægteskab)	1713	
1782	Poul Balzersen	1736	Svinø
	Margrete Pedersdatter	1758	
1795	Jens Nielsen (N.R.K. nr. 13)	1760	Svinø
	Magrete Pedersdatter (2. ægteskab)	1758	
	Bodil Hansdatter	1796	
	Sidse Hansdatter (H.R. nr. 27)?	1791	Svinø
1842	Niels Jensen (søn af ovenst.)	1800	Svinø
	Maren Rasmusdatter	1820	Svinø
1878	Rasmus Nielsen (plejesøn hos ovenst.)	1843	Køng
	Maren Hansen (H.J. nr. 4)	1844	Svinø
1900	Niels Hansen Nielsen (søn af ovenst.)	1874	Svinø
	Hanne D. Hansen (H.H. nr. 11)	1874	Svinø
1933	Marius Krag Nielsen (søn af ovenst.)	1905	Svinø
	Inger Skårup	1908	Kjeldstrup
1937	Peter Skårup		
	Ane Plough Hansen		
1942	Henry Hansen (C.H. nr. 11)	1921	Svinø
	Poula Hansen	1925	Hammer

Gården blev ved udskiftningen flyttet ud til en hoved- og englod på 59 2/7 tdr. land, indeholder følgende navne: Espevaads styk, Raadene, Flade agre, Knold enge og Vandhalse.
Matriklen 1688: 5 tdr. 6 skp. 1 alb.
Matriklen 1844: 5 tdr. 1 fj.
14. alm. vurd. 300.000 kr.
15. alm. vurd. 445.000 kr. grund 210.300 kr.
I 1859 solgte Niels Jensen 4 tdr. land til sin broder Ole Jensen, det senere såkaldte Kragerede.
I 1934 byggede Niels Hansen Nielsen Fladagersminde, der fik et tilliggende på 7 tdr. land.
Fladagergård består af 4 længer og enkelte tilbygninger, hovedvægten er lagt på malkekvæg.
Jorden drives med egne maskiner med en del hjælp fra maskinstation.

Skoleholdere på Svinø

ca. 1730—1737	Frederich Petersen
1737—1742	Skolen uden lærer
1742—1775	Anders Show ikke læreruddannet
1775—1787	Rasmus Schow søn af ovenstående
1787—1797	Niels Stribolt
1797—1841	Jens Jacobsen
1838—1843	Hans Hansen
1843—1856	Jens Chr. Ottesen
1856—1857	Benjamin Carl Bramming
1857—1894	Anders Pedersen
1894—1929	Rasmus Elias Larsen
1929 1933	Richardt Tange
1933 1964	Gunner Christoffersen
1964	Skolen nedlagt

Svinø år 1719

Bondens navn	fag	tilstand	Heste	Stude	Køer	Ungkvæg	Får	Jernovn	*Brygkedel	bondens tilstand
Hans Laursen 1.	37	god	8	2	4	3	16	÷	*	god tilstand
Frederich Mogensen 2.	38	god		2	4	4	8	*	*	god tilstand
Laurs Skaaning 3.	31	god	9		3	2	8	÷	÷	ringe tilstand p.g.a. at han er krøbling.
Jørgen Madsen	16	god	5		2	2	8	÷	÷	begge kun ringe indhave.
og Olle Madsen 5.	20	lovlig	4		2	1	8	÷	*	
Mads Mortensen 6.	40	god	8	4		1	10	*	*	god indhave
Niels Bundesen 4.	32	mådelig	9	2	5	3	12	*	*	gården i mådelig stand, men bliver nok ført ud i god stand, for bonden er flittig.
Chresten Jørgensen	16	mådelig	4	2	3	2	8	*	*	god tilstand.
og Mathias Hansen 8.	22	ditto	4		4	2	8	*	*	ditto
Hans Giöde 9.	44	god	8		4	4	14	÷	*	god tilstand og godt indhave, men besætningen er ringe, han handler med heste som den største.
Olle Hansen 10.	43	god	8		4	7	10	*	÷	Slet tilstand.
Rasmus Kudsk 11.	48	god	9	4	7	7	10	*	*	god tilstand en af de bedste.
Niels Lauritsen 12.	44	god	8	2	5	5	12	*	*	god tilstand og godt indhave.
Poul Espesen 13.	40	god	8		6	8	16	*	*	ditto.
Hemming Bundesen 14.	43	lovlig	8		6	3	15	*	*	ditto.
Anders Skaaning 15.	38	god	8	4	5	4	16	*	*	ditto.
Rasmus Smed 16.	38	mådelig	8		3	5	8	*	*	god tilstand, men indhave ringe.
Lars Andersen 17.	32	lovlig	8		4	2	6	÷	÷	slet tilstand.
Rasmus Tryne og	24	god	5	7	3		10	*	*	god tilstand.
Olle Tryne 18.	17	lovlig	4		2	2	8	÷	÷	slet tilstand.
Rasmus Erichsen 19.	44	god	8		4	4	16	*	÷	god tilstand og god indhave.
Hans Svan 20.	32	god	8		5		8	÷	*	slet tilstand.
Mathias Jensen og	17	god	4		3	2	8	*	*	god tilstand og god indhave.
Peder Pedersen 21.	22	god	4	2	4		10	*	*	ditto.
Svend Kudsk 22.	34	mådelig	8	1	4	2	8	*	÷	indhave ringe.
Svend Torkildsen 23.	45	god	8		4	5	14	*	*	god tilstand en af de bedste.
Anders Mortensen 24.	44	god	8		4	2	14	*	*	ditto.
Laurs Smed 25.	34	god	6		2	1	4	÷	÷	slet.
Jørgen Ladefoged 26.	23	slet	8		2	3	8	÷	÷	ditto dog bedre.
Nr. 7 drives af 11,										
19 og 23.	35	god								
Peder Laursen og	26	god	6	1	3	3	8	*	*	god tilstand.
Peder Ollesen 28.	27	god	5		2	3	8	÷	*	lovligt indhave.
Michel Kudsk 27.	46	god	8	4	4	2	12	*	*	god tilstand og godt indhave.

Ialt 1092 fag, heraf 815 i god stand. Der fandtes 216 heste, på gård nr. 2 er ikke nævnt nogen heste, hvilket må være en fejl, den er ansat til 6 heste.
Stude og ungkvæget udgjorde 127 stk., køerne udgjorde 121 stk. og fårene 328 stk. 21 havde jernovn og 23 bryggekedel.

Taksation 1736

	Besætning					Redskaber					Kan så						Gårdens værdi				
	Heste	Koer	Kvæg	Svin	Får	Besl. vogn	Træ-vogn	Plov	Harve	Tromle	Rug	Byg	Harve	Ærter + vikker	Jern ovn	Fæste brev				Landgilde restance	Bemærkninger
Rasmus Hansen enke 1	6	5	4	11	14	1	1	1	1	÷	6	7	1	⅓	*	*	182 rd	3 m.	15 sk.	*	2 heste solgt.
Peder Andersen 2	9		1	6			2	1	1	÷	6	10	1¾	⅓	÷	÷	193 -	1 -	6 -	÷	Ny på gården.
Niels Michelsen 3	7	4	6	9	9	½	1	1	1	÷	6	9	1	½	*	÷	178 -	3 -		*	
Niels Bondesen 4	8	4	5	5	7		2	1	1	÷	4½	10	1	⅓	*	*	181 -	1 -	3 -	*	
Jens Nielsen 5	8	4	6	7	7		2	1	1	÷	5	9	1	⅔	÷	÷	180 -	5 -		*	Har været på gården i 2 år.
Christen Michelsen 6	2	3	6	8	13		2	1	1	÷	5	10	1	⅓	*	÷	214 -		14 -	*	6 heste på Lolland.
Mads Hansen 7	8	3	3	8	4	1	1	1	1	÷	6	10	1	⅔	*	*	194 -	3 -	12 -	*	
Christen Jørgensen 8	9	4	7	8	11	½	1	1	1	÷	6	10	1	½	*	*	209 -	2 -	6 -	*	
Jørgen Hemmingsen 9	8	4	6	8	8		2	1	1	÷	6	10	1	5/6	*	*	201 -	2 -	14 -	*	1 hest solgt, 2 får døde.
Ole Hansen 10	11	4	4	9	10		2	1	1	÷	6	10	1	5/6	*	*	207 -	2 -	8 -	*	1 ko død.
Chr. Rasmussen 11	8	3	3	8	12	1	1	1	1	1	5	10	½	2/3	*	*	204 -	2 -	4 -	*	1 hest solgt.
Hans Michelsen 12	7	5	6	8	12		2	1	1	÷	6	10	1	5/6	*	*	213 -	3 -	8 -	*	2 heste på Lolland.
Anders Giøde 13	8	3	3	4	10	1	1	1	1	÷	6	10	1	⅓	*	*	189 -		12 -	*	1 hest solgt.
Rasm. Christensen 14	5	4	5	8	14		2	1	1	÷	5½	9	1	⅔	*	*	185 -	2 -	13 -	*	2 heste på Lolland.
Hans Olsen 15	8	5	4	8	14		2	1	1	÷	5	9	1	½	*	*	203 -	5 -	20 -	*	1 stud solgt, 1 død og 1 syg.
Rasmus Smed 16	8	3	3	8	12		2	1	1	÷	6	12	2	½	÷	*	195 -	3 -	4 -	*	
Peder Lauritsen 17	9	4	6	8	12		2	1	1	÷	6	12	2	5/6	*	÷	211 -	2 -	4 -	*	
Anders Andreasen 18	9	4	7	7	11		2	1	1	1	5	9	2	½	*	÷	207 -	4 -	14 -	*	1 hest solgt, 1 svin død.
Peder Møller 19	6	4	6	8	5	1	1	1	1	1	6	9	1	½	*	*	204 -	3 -	14 -	*	2 heste på Lolland.
Chr. Hansen Svan 20	6	4	3	7	12		2	1	1	1	5	9	1	½	*	÷	178 -	4 -	14 -	*	4 heste på Lolland.
Mathias Jensen 21	6	4	4	8	14	½	1	1	1	÷	6	9	1	1/3	*	*	193 -	5 -	12 -	*	2 heste på Lolland
Svend Jensen 22	8	4	4	8	8	1	1	1	1	÷	5	9	1	½	*	*	210 -	5 -	14 -	*	1 får død.
Svend Torkildsen 23	7	5	2	2	8	1	1	1	1	1	5	9	1	½	*	*	206 -	3 -	3 -	*	2 heste på Lolland, 4 får døde.
Anders Mortensen 24	9	4	4	8	3		2	1	1	÷	6	10	1	⅔	*	*	226 -	4 -	14 -	*	*
Peder Pedersen 25	6	3	4	8	14	½	1	1	1	÷	6	9	1	5/6	*	÷	185 -	3 -	8 -	*	1 hest død og 1 væk.
Peder Jørgensen 26	7	4	7	8	5		2	1	1	÷	5	10	2	½	÷	*	190 -			*	1 hest på Lolland, 2 får døde.
Rasmus Michelsen 27	7	5	3	8	10		2	1	1	÷	6	10	1	½	*	?	208 -	2 -	10 -	*	1 hest solgt og 1 væk.
Ole Pedersen 28	6	5	5	7	10		2	1	1	÷	6	10	2	1	÷	*	218 -	5 -	6 -	*	2 heste på Lolland, 1 kvie væk.

Noter

1) Lise Weise. Danmarks stednavne. Præstø amt. 1975. s. 176.
2) Johannes Mejers kort over det danske rige s. XIX.
3) Historisk Samfund for Præstø amt 1916 s. 94.
4) Historisk Samfund for Præstø amt 1942 s. 431.
5) Brændevins-forpagtningen 1768—70. Renteskriverkontorerne 2243.309 Rigs Arkivet.
6) Svend Aakjær. Kong Valdemars jordebog bind I s. 121.
7) Johannes Steenstrup. Kong Valdemars jordebog 1874 s. 399.
8) Johannes Steenstrup. anf. værk. s. 401.
9) Peter Jensen. Gavnø kloster og herregård. 1902 s. 9 f.
10) Sjællands bispearkiv. Historiske efterretninger tilbrug for Hoffmands fundationer 1758—59 Lands Arkivet.
11) C.A. Christensen. Roskildebispens jordebøger og regnskaber 3 rk. bind 1. s. 12.
12) Politikkens Danmarkshistorie bind 3. 1963 s. 223.
13) Svend Aakjær. anf. værk bind II s. 223. Desuden Erik Pontoppidan. Danske Atlas 1767 bind 3. s. 112.
14) Kronens Skøder I 1536—1648 s. 276.
15) Peter Jensen. anf. værk s. 549.
16) Friedlev Skrubbeltrang. Husmand og Inderste 1940 s. 188.
17) C. Christensen. Agrarhist. studier I 1886 s. CVI.
18) Skøder og adkomstbreve pk. 378 Gavnø godsarkiv i L.A.
19) Matrikelekstrakt 1680—81. Rentekammeret nr. 311.155.
20) Gunnar Olsen. Hovedgård og bondegård 1957 s. 111 f.
21) Henrik Pedersen. De danske landbrug 1928 s. 58.
22) Matriklen 1688. Køng sogn. Markbog nr. 219 R.A.
23) Håndbog for danske lokalhist. 1952—56 s. 129.
24) Matriklen 1688. Køng sogn. Markbog nr. 219 R.A.
25) Lokalhistorie — rigshistorie 1967 s. 141.
26) Diverse dokumenter. Gavnø godsarkiv. L.A.
27) Skøder og adkomstbreve pk. 378 Gavnø godsarkiv. L.A.
28) Synsforretning over Lindersvold. Gavnø godsarkiv. L.A.
29) Holger Munk. Rytterbonden 1955. s. 332.
30) Vangsgård rekonstrueret efter synsforretning.
31) Friedlev Skrubbetrang. anf. værk s. 168.
32) C. Christensen. Agrarhist. studier II 1891 s. 87.
33) C. Christensen. anf. værk s. 82.
34) Peter Jensen. anf. værk s. 285.
35) C. Christensen. anf. værk. s. 33 f.
36) Fortid og Nutid bind XXVII 1977 s. 40 Jens Holmgård. Landboreformerne-drivkræfter og motiver.
37) Politikkens Danmarkshistorie bind 9 1965 s. 259.
38) Friedlev Skrubbeltrang anf. værk s. 142 ff.
39) Peter Jensen anf. værk s. 104.
40) Peter Jensen anf. værk s. 107.
41) Ekstraskattemandtaller 1645 Mikrofilm nr. 18886 R.A.
42) Folketællingerne 1787, 1801, 1834, 1845, 1860 og 1878, desuden Oederske efterretninger. R.A.
43) Optegnelser af Lars Nielsen Svinø født 1884.
44) Næstved Tidende 9. juni 1979 af Palle Jensen.
45) Peter Jensen anf. værk s. 283 f.

46) Poul Bjerre og August F. Schmidt. Danske vider og vedtægter 1932 s. 87 ff.
47) Dagligdag i Danmark 1602—1720. 1969 s. 287.
48) Gunnar Olsen anf. værk s. 148 ff.
49) Hoveriprotokol 1773 nr. 2485—86 R.A.
50) Hoveriforening 1791 nr. 2485.99 R.A.
51) Historisk samfund for Præstø amt 1941 s. 272 ff.
52) Hoveriforening 1797 2485.99 R.A. og Bol og By nr. 7 s. 89 af Friedlev Skrubbeltrang.
53) Historisk samfund for Præstø amt 1941 s. 272 ff.
54) Peter Jensen anf. værk s. 99.
55) Gunnar Olsen. Træhest hundehullet og den spanske kappe 1960 s. 85.
56) Peter Jensen. anf. værk s. 108.
57) Peter Jensen. anf. værk s. 135.
58) Historisk samfund for Præstø amt 1943 s. 42.
59) Margit Mogensen. Fæstebønderne i Odsherred 1974 s. 174.
60) Historisk samfund for Præstø amt 1943 s. 53.
61) Landvæsenskontoret nr. 2485.8 R.A.
62) Edvard Holm. Kampen om landboreformerne 1888 s. 40.
63) Landvæsenskontoret nr. 2485.8 R.A.
64) Kan ses i folketællingen 1860 R.A.
65) Skøde på gård nr. 4 Østergård, findes på Østergård.
66) C. Christensen. anf. værk s. 36.
67) Oplyst ved bymandsgildet den 29. sept. 1978.
68) Næstved Tidende 1. juli 1979.
69) Noget for alle 21. sept. 1958 (tillæg til Næstved Tidende).
70) Poul Nedergård. Personalehistoriske og sognehistoriske og statistiske bidrag til de danske præster og sognehistorie II. Roskilde stift 1954 s. 660 f. og Faldne allierede flyvere 1939—1945 Anders Bjørnvad 1978.

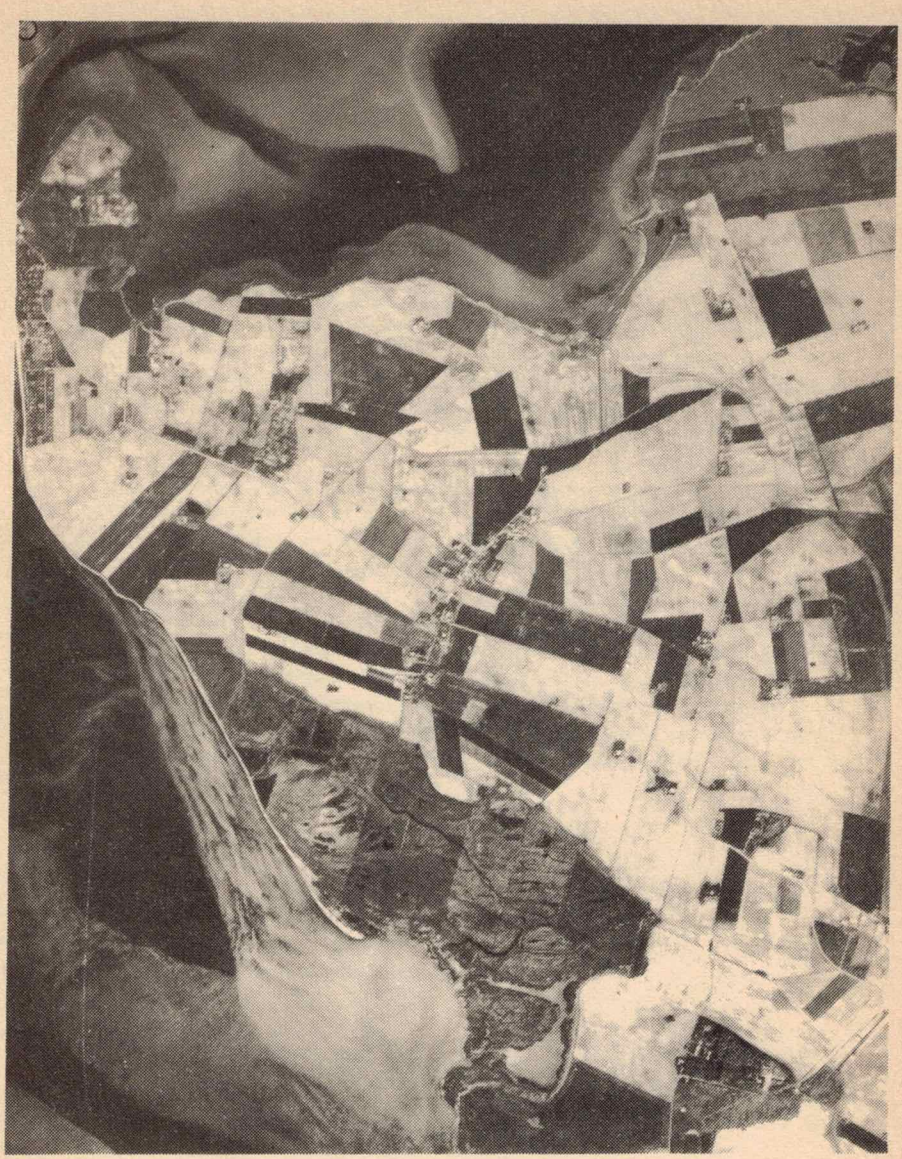

Luftfoto over Svinø fra 1983 (gengivet med tilladelse af Geodætisk Institut).

Udskiftningskortet fra 1803 af Niels Lund (gengivet med tilladelse af Matrikel Arkivet).

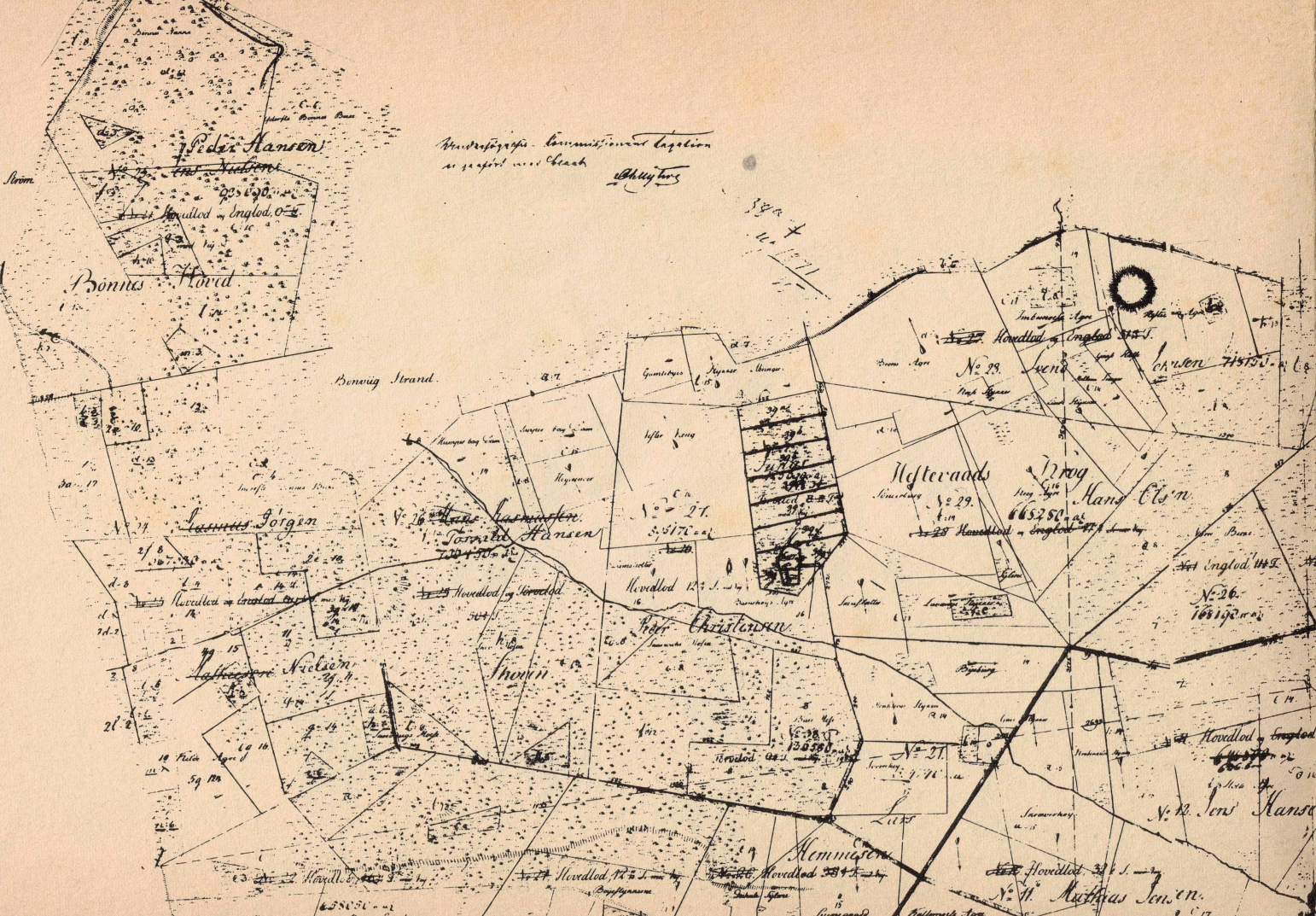
Peder Hansen
Bonnus Hovd
Benvig Strand
Hesteraads
Hans Olsen
Jørgen
Torvald Hansen
Peder Christensen
Nielsen
Hemmesen
Matthias Jensen

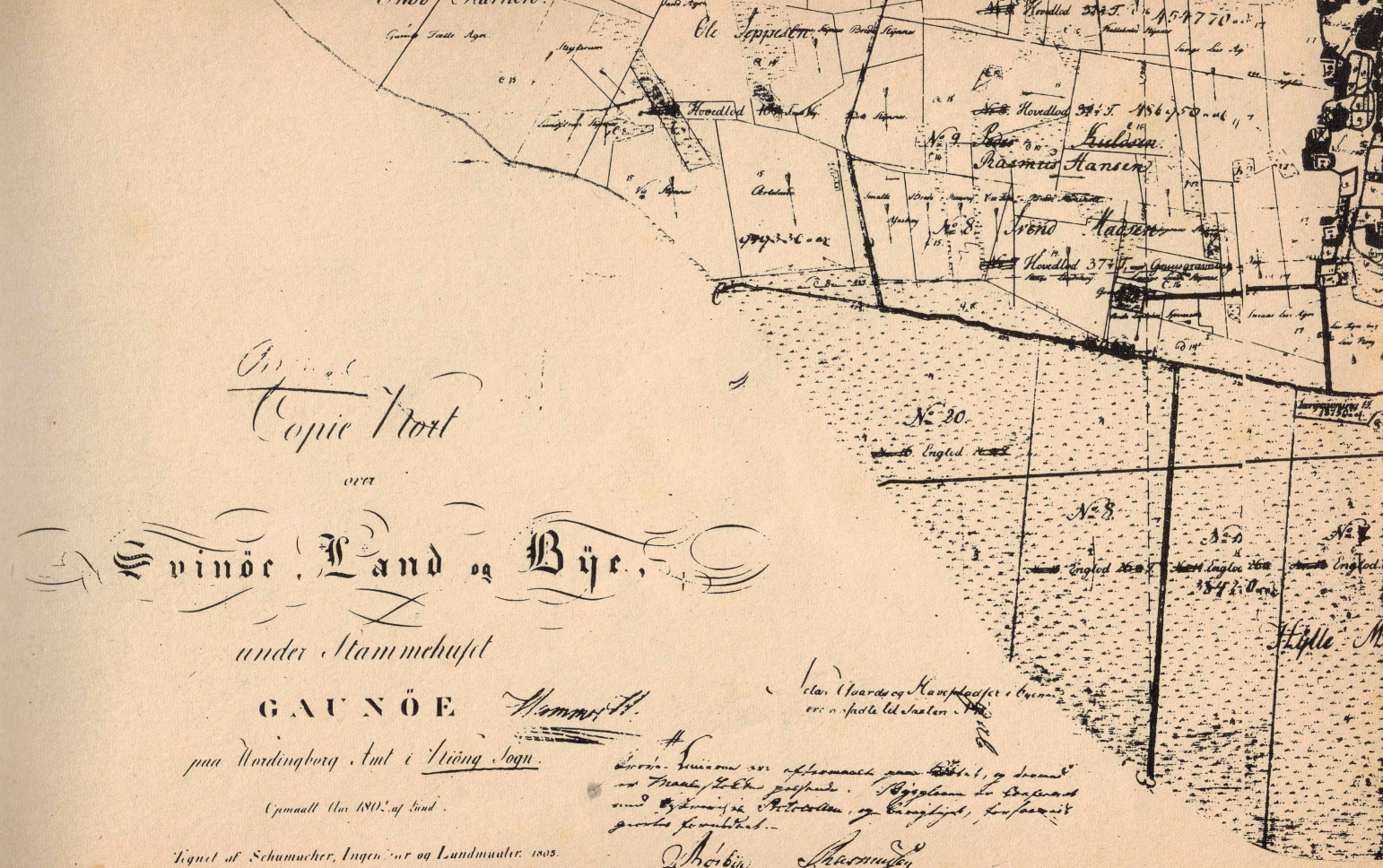
Copie Kort
over
Svinöe, Land og Bye,
under Stammehuset
GAUNÖE
paa Vordingborg Amt i Stiöng Sogn.
Opmaalt Aar 1802 af Lund.
Tegnet af Schumacher, Ingeniør og Landmaaler. 1805.
Hovedlod
Englod
Hille

Vestrede Bejes Jorder.

Nº 6. 1148 Tønder

Englod 1147 T. Englod 128 Englod 1347

Nº 27. 1535 Tønder

Nº 10. 75 Tønder

Hovedlod af Englod 363 T. 75 Tønder

Nº 2. Anders Olsen

Nº 5a. 216 Tønder

Englod 1347

Nº 21. Englod 1147 T. 205 Tønder

Nº 13a

Hovedlod af Englod 514 T. 710 Tønder

Nº 3. Hans Jørgen

Hovedlod af Englod 0 T.

Hovedlod af Englod 503 T.

Nº 14. Jens Krag.

Englod. 1347 T. 1147 Tønder

Nº 4.

Nord.

Nielsen
Hovedlod
Hovedlodden
Ingled
Ole Hansen
Hans
Lars Olsen
Lars Nielsen
Christensens Enge
Aunoe Strand